

חוברת

על

ספר מלכים

מלכים א: פרקים יא-כב

מלכים ב: כל הספר

מתיבתא ברכת יצחק

תשע"ד

שם התלמיד

Outline for Preparation

מ"א פרק יא: פסוק כו עד סוף הפרק

26-28

- We are introduced to Yeravam ben Nevat
- Rashi possuk 26
- Metzudas Dovid possuk 26
- Yeravam criticizes Shlomo for building up Millo
- By building up Millo to help build the palace for Shlomo's wife, bas Paroh, Shlomo made it more difficult for עולי רגל
- Yeravam was a great warrior
- Yeravam was appointed over all of Beis Yosef

29-36

- Achiya HaShiloni meets Yeravam in the field
- Achiya takes a new garment and tears it into 12 pieces
- Whose garment? Redak 29
- He tells Yeravam to take 10 pieces
- One tribe (Yehuda including Binyamin – Redak 32) will remain under the kingship of Dovid's descendants in Dovid's merit
- Possuk 33 tells the sins for which the kingdom will be taken away from Shlomo
- This will not happen in Shlomo's lifetime

37-39

- Achiya tells Yeravam that if he keeps the mitzvos HaShem will build for him a dynasty over Israel like he built for Dovid

40-end of perek

- Shlomo wants to kill Yeravam
- Yeravam flees to Shishak king of Egypt where he remained until Shlomo's death
- Shlomo ruled for 40 years
- Shlomo was buried in עיר דוד
- Shlomo's son Rechavam became king

מ"א פרק יב

1-5

- Rechavam goes to Shechem for his coronation
- Yeravam returns from Mitzrayim to lead a delegation asking Rechavam to relax the burden on the people
- Rechavam asks for three days to consider their request

6-7

- Rechavam consults with the זקנים who were his father's advisors
- The זקנים's advice (possuk 7)

8-11

- Rechavam consults with the young advisors
- Their advice

12-15

- Rechavam, on the third day, responds to the people based on the advice of his young advisors

16-20

- The kingdom splits
- Rechavam is left only with Yehuda
- Adoram, while trying to collect taxes from Israel, is stoned and killed
- Rechavam barely made it back to his chariot to flee back to Yerushalyim
- Yeravam ben Nevat is appointed king over the ten tribes

21-24

- Rechavam gathers an army of 180,000 soldiers from Yehuda and Binyamin to take the kingdom back by force
- HaShem sends the Navi Shemaya telling Rechavam not to go to war and that the split in the Kingdom was decreed by HaShem

25-end of perek

- Yeravam builds up Shechem and Penuel
- Yeravam is concerned about losing the Kingdom to Rechavam when all of Israel will go to the Beis HaMikdash on the Shalosh Regalim
- Rashi 27
- Rechavam builds the Golden Calves in Beis El and Dan
- He uses the same language as was used in the Midbar (possuk 28). Know the last seven words of this possuk in Hebrew
- Yeravam appointed priests not from the tribe of Levi
- Yeravam makes up a new holiday on the fifteenth of the eighth month (Cheshvan) to offer korbanos to the Golden Calves
- Yeravam goes up on the Altar he built in Beis El to bring a korban
- This story is continued in perek 13

מ"א פרק יג

1-9

- See last possuk of previous perek
- A Navi from Yehuda is sent
- See Rashi (1) for name of Navi
- Navi prophesizes about a future king. Who?
- What will this future king do?
- What was the מופת that the Navi did?
- What did Yeravam try to do to the Navi?
- What happened to Yeravam?
- Yeravam asks the Navi to pray to HaShem to reverse the paralysis. The Navi does so
- Yeravam asks the Navi to dine with him and he will give him a present
- The Navi refuses, explaining that HaShem had told him two things. What were the two things?

10-22

- The Navi left by a different route
- A false prophet (see Rashi (11) who was living in Beis El heard what happened from his son
- The false prophet overtook the Navi who was sitting under a tree
- The False Prophet invited the Navi to his home and the Navi refused, explaining as he did before
- The False Prophet lied and said he had a prophecy to tell him to come to his house. The Navi agreed and went
- The False Prophet, while at the table, received a real prophecy (see Rashi (20)
- He relates this prophecy to the Navi in pesukim 21,22

23-32

- The Navi left and was killed by a lion
- Passersby saw the amazing sight of the lion standing over the Navi's corpse (not eating it) and not harming the donkey which was also standing by
- The False Prophet went and took the Navi's body and buried it in the False Prophet's own burial plot
- The False Prophet said that when he dies he should be buried in the same grave

33-end of perek

- Yeravam continued in his evil ways

מ"א פרק יד

פרק טו א-ח

1-6

- takes ill
- Yeravam sends his wife incognito to the Navi _____ who was in the city of _____
- Yeravam tells his wife to bring gifts to the Navi. (Who remembers where in Navi we had the concept of bringing a gift to a Navi?)
- Before she arrived HaShem informed Achiya that she was coming in disguise and the purpose of her coming
- When Achiya hears her footsteps he tells her to come in and that he has a harsh message for her

7-20

- The harsh message is in pessukim 7-11
- Metzudas Dovid's translation of משחין בקיר
- Those who learned Babba Kamma should recognize possuk 10
- The Navi tells her that as soon as she returns to her city her son will die
- This son will be the only family member whose body will be buried because of one good thing he did
- See Rashi 13 for what that good thing was
- A king will arise who will destroy the House of Yeravam
- Possuk 15 is basically a prophecy of the future exile of the Ten Tribes
- Note the expression אשר חטא ואשר החטיא in possuk 16
- See Metzudos Dovid תרצתה possuk 17
- Yeravam ruled for 22 years
- Yeravam's son, Nadav, was the next king

21-end of perek

- Rechavam ruled for _____ years
- He was _____ years old when he became king
- Rechavam's mother's name was (2 words) _____
- Yehuda also sinned in Avoda Zara.
- See first Rashi in possuk 24
- _____, king of _____ attacks Yerushalayim in the 5th year of Rechavam's reign
- He plundered the treasury of the Beis haMikdash and of the King
- Rechavam's copper shields replacing the gold ones
- There was continuous war between Rechavam and Yeravam
- _____ was the next king of Yehuda

פרק טו

1-8

- אבים בן רחבעם מלך על יהודה
- King for 3 years
- Mother's name
- Sinned like his father
- Dovid did only one sin. Which one?

מ"א טו ט-סוף הפרק
טז א-כ

9-15

- אסא בן אבים מלך על יהודה
- Ascended throne in 20th year of Yeravam's reign
- Ruled 41 years
- רד"ק פסוק י'
- Assa was a tzaddik
- Eradicated *kedaishim* and Avodah Zara
- Deposed grandmother Maacha from her position of prominence
- Only thing he did not do was get rid of במות (Rashi 14 provides important perspective)

16-24

- Baasha, King of Israel (see later in perek) attacks Assa and Yehuda.
- Baasha builds up רמה (thus controlling the highway to the North and the highway to the west)
- Assa sends expensive bribe to מלך ארם to get him to attack Baasha's kingdom
- After Baasha leaves the siege, Assa mobilizes everyone to take down fortifications of Ramah.
- With these stones they built Geva Binyomin and Mitzpah
- Assa took ill in his feet when he became elderly

25- end of Perek. Meanwhile, back to the Ten Tribes

- Nadav ben Yeravam became king of Israel in the second year of Assa's reign
- Nadav ruled for two years
- Baasha assassinated Nadav while he was fighting the Plishtim and Baasha became king
- Baasha assassinated the entire family of Yeravam, fulfilling the prophecy of Achiya HaShiloni
- Baasha ruled for 24 years

פרק טז

1-7

- יהוא's prophecy about Baasha
- Baasha's burial place
- See the city of תרצה in 14:17 and 15:21
- ד"ה ועל 7 Rashi

8-14

- אלה succeeded his father Baasha on the throne and ruled for two years
- Zimri, co-captain of the chariots, assassinates Elah who is drunk in Tirtzah
- Zimri wipes out entire family of Baasha as prophesied by Yeihu

15-20

- Zimri assumes the throne in Tirtzah

- Seven days later word of the assassination reached the army who were fighting the Plishtim
- The people appointed the General Omri as king
- Omri laid siege to Tirtzah
- Zimri sees the city is captured and he burned down the palace with himself inside

מ"א פרק טז:כא עד סוף הפרק
פרק יז

21-28

- People are split between supporting Omri or Tivni
- Tivni died and Omri was and was appointed king
- Rashi 22
- Omri ruled for 12 years
- See all Rashis on possuk 23
- He ruled in Tirtzah for 6 years and then established his Capitol in Shomron
- Shomron was a mountain purchased from a man named Shemer for two talents of silver
- Omri followed in the path of the evil kings before him
- Omri was buried in Shomron

29-end of perek

- אהאב בן עמרי became king in the 38th year of Assa's reign and ruled for 22 years
- He was a real bad one (see possuk 33)
- He married איזבל daughter of the king of Tzidon
- He built an altar for Baal in Shomron.
- He made the Asheira
- See Yehoshua 6:26
- Who was חיאל?
- Names of his two sons and what happened
- ד"ה באבירם Rashi

פרק יז

1

- Eliyahu swears there will not be rain or dew unless he says so
- Rashi 1

2-7

- HaShem tells Eliyahu to hide in Nachal Kris
- Why did he have to hide? Rashi 3
- He will take water from the Nachal and ravens will provide him with food –bread and meat 2x each day

8-16

- When Nachal dried up he was told to leave and go to a city named צרפת where a widow will care for him
- Eliyahu arrives in the city and sees a widow chopping wood
- He asks her for a drink of water
- Rashi 10
- As she went to get the water, he asks for some cake
- Widow responds describing dire straits for her and her son
- Eliyahu declares in the name of HaShem that the flour from the jug and the oil from the flask will never cease until it rains again
- One condition is that she must feed Eliyahu first

17-end of perek

- Widow's son dies
- She complains to Eliyahu
- Rashi 18
- Eliyahu takes dead child into his room in the *aliya* and places him on his bed

- He prays
- He prostrates himself on the child 3 times
- He returns child to his mother
- Woman says, "Now I know etc

מ"א פרק יח

1-6

- 3rd year of famine HaShem speaks to Eliyahu
- "Go appear to Achav and I will give rain"
- Meanwhile, Achav sends for Ovadiah
- Description of Ovadia's yiras shamayim
- Description of Ovadia's hiding and saving 100 neviim
- Achav and Ovadia go looking for grass for their animals, each going on a different road

7-15

- Eliyahu appears to Ovadia and tells him to tell Achav that he (Eliyahu) is here
- Ovadia's response (9-14)
- Eliyahu swears that he won't disappear

16-29

- Achav goes to greet Eliyahu
- Achav accuses Eliyahu (17)
- Eliyahu's response (18)
- Eliyahu tells Achav to gather _____ נביאי הבעל and _____ נביאי האשרה onto Mt. _____
- Know the following phrase in Hebrew: עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים. See Rashi 21 ד"ה שתי
- Know the details of Eliyahu's challenge (23-25)
- Nothing works for the Baal prophets
- Eliyahu teases them

30-40

- Eliyahu "re-builds" mizbeach
- 12 stones
- large trench
- told people to fill trench with water
- Read Eliyahu's tefilla at Mincha in Hebrew (36,37)
- A fire came down
- People's response in possuk 39
- Eliyahu kills baal prophets in Nachal Kishon (for those who learned Shofetim: what else happened in Nachal Kishon?)

41-end of perek

- Eliyahu tells Achav to eat and drink for the sound of the rain is coming
- Eliyahu goes to top of Mt. Carmel and tells his servant to look towards the sea. The servant sees nothing
- This is repeated 7 times
- On the seventh time the servant said there was a cloud the size of the palm of the hand rising from the sea
- Eliyahu tells Achav to ride away on his chariot before the rain comes
- There was a heavy rain
- A spirit of strength from HaShem was with Eliyahu and he ran in front of Achav until they arrived in Yizreel

מ"א פרק יט

1-4

- Achav tells איזבל everything Eliyahu did and that he killed the Baal prophets
- איזבל sends a messenger to warn Eliyahu that she will have him killed tomorrow
- Eliyahu flees to Beer Sheva and leaves his servant there
- He continues one day into the desert
- He sits under the tree and asks to die

5-8

- He falls asleep and is awakened by an angel who tells him to eat
- He looks and there is עגת רצפים וצפחת מים at his head
- He eats and drinks and falls asleep again
- The angel woke him again and told him to eat b/c the journey is a long one
- He awoke and ate and traveled 40 days and 40 nights with the strength of that meal until he reached Har Chorev

9-14

- He slept in the cave (see Rashi 9)
- HaShem's question (9)
- Eliyahu's answer (10)
- HaShem tells Eliyahu that He (the shechina) will pass by
- Not in the _____
- Not in the _____
- Not in the _____
- קול דממה דקה
- Eliyahu then covers his face with his אדרת
- HaShem's question (13)
- Eliyahu's answer (14)

15-18

- Eliyahu is told to return to Midbar Damesek and anoint
  - _____ as King of Aram
  - _____ as King of Israel
  - _____ ben _____ as Navi
- Pesukim 17 and 18

19-end of perek

- He finds Elisha behind the 12th plow
- He throws his אדרת on him
- Elisha asks permission to kiss his parents and then he will follow Eliyahu
- 21 describes what they did with the yoke and the oxen

מ"א פרק כ'

1-12

- Ben-Haddad, King of Aram gathers massive army with 32 kings and lays siege to Shomron
- Ben-Haddad sends message to Achav that all of Achav's gold and silver, wives, and children belong to him (Ben-Haddad)
- Achav agrees. Redak explains that Achav thought Ben-Haddad meant that Achav would be subordinate and pay taxes and tribute to Aram
- Ben-Haddad sends another message clearly stating that he means this literally
- Achav consults with his elders who say he should not agree to Ben-Haddad's terms
- Achav sends a message to Ben-Haddad turning him down
- 10: Ben-Haddad says I have so many soldiers the earth of Shomron will not suffice to hold them
- 11: Achav says don't talk like someone who has already been victorious.

13-21

- A Navi tells Achav he will be victorious so that he should know that HaShem is the Lord
- Rashi 13 says who was the Navi
- The Navi tells Achav the victory will come through the נערי שרי המדינות and that Achav himself shall command the battle
- Achav leads 232 נערי שרי המדינות and an additional 7000 soldiers (see Rashi 15) into battle
- Ben-Haddad was drunk in the afternoon and told his people to capture the enemy alive
- Israel soundly defeated Aram. Ben-Haddad escaped

22-34

- The Navi told Achav to strengthen himself because Aram will attack again next year
- Ben-Haddad's servants told him that the G-d of Israel is strong in the mountains and that the next attack should be on the plains
- They also said to replace the kings with governors (Rashi says they will try harder)
- The following year Aram gathered a massive army in Aphek
- Israel was well provisioned and camped against them like "2 flocks of goats". Aram on the other hand filled the land with their great numbers
- The Navi speaks to Achav (possuk 28)
- After 7 days the battle began and Israel killed 100,000 in one day
- The survivors fled to Aphek where an additional 27,000 were killed when the wall collapsed on them
- Ben-Haddad begs for his life in pessukim 31-33. Read carefully
- Achav helps Ben-Haddad into his own chariot. Possuk 34 details the deal Ben-Haddad made with Achav and Ben-Haddad is set free

35-end of perek

- The Navi tells his friend that HaShem told him to hit him (hit the Navi)
- He refused and the Navi tells him he will be killed by a lion and so it was
- The Navi met another person whom he told to hit him and he did
- The Navi then waited for the King and disguised himself with a headband
- The Navi gives the king a parable (39,40)
- The king agrees with the verdict
- The Navi removes his disguise and tells Achav that since he let Ben-Haddad go free it will be his life for his life and his nation for his nation

מ"א פרק כא

1-7

- Achav wants to buy כרם נבואה
- Navos turns him down . See possuk 3 for the reason
- Achav acts like a teenager whose parents won't buy him the latest gadget
- איזבל tells Achav she will take care of the problem

8-16

- איזבל arranges for false witnesses to testify against Navos in front of the elders of the city
- See possuk 10 for the sins for which he was framed
- Navos is killed by סקילה
- איזבל tells Achav he can now take possession of כרם נבואה
- See Rashi 15 – two reasons why Achav was able to take over כרם נבואה

17-26

- HaShem tells Eliyahu to go to Achav who was in the act of taking possession of כרם נבואה
- Know these words by heart – הרצחת וגם ירשת
- Eliyahu prophesizes terrible things to occur to Achav and איזבל (know the basic details)
- Possuk 25 says there was no other king as bad as Achav. See first Rashi in 25.

27-end of perek

- Achav reacts by tearing his clothes, wearing sackcloth, and fasting
- HaShem tells Eliyahu that because Achav humbled himself, the bad prophesy will be postponed until Achav's son.

Next week, BS"D we will finish Melachim I. Make sure you have Melachim II for the following week

מ"א פרק כב

1-5

- See Rashi 16:22. Can you figure out how Yehoshafat and Achav were related?
  - How were Yehoshafat and Assa related?
  - How were Achav and Omri related?
- Yehoshafat comes to visit Achav
- Achav proposes an alliance with Yehoshafat to retake Ramos Gilad from Aram
- Yehoshafat agrees but wants to hear from a Navi that this is ok

6-14

- Achav gathers 400 neviim and they all say to go to war and he will be successful
- Yehoshafat does not believe these are real neviim. See Rashi 7 for how Yehoshafat knew these were fake.
- Yehoshafat asks for a real Navi and Achav says there is only Micha who never says anything good about Achav
- They send for Micha
- In the meantime, one of the false prophets, צדקיה בן כנענה, makes iron horns and prophesizes with them (possuk 11). Does this sound familiar to those who learned Babba Kamma?
- The messenger tells Micha what to say but Micha responds that he will only say what HaShem tells him to

15-28

- Micha at first tells Achav to go and he will be successful (Redak says he was being sarcastic, mimicking the false prophets)
- Achav realizes Micha is teasing him and insists he tell him the truth
- Micha's real prophesy is in possuk 17
- Micha explains which spirit overtook the false prophets (also see Rashi 21)
- Micha gets hit again, this time by צדקיה בן כנענה
- Micha tells him that he will have to hide in inner chambers to survive that day
- Micha is placed in jail on meager rations

29-40

- Achav tells Yehoshafat that he should continue wearing his royal robes in battle but that he, Achav, will go in disguise
- Orders from King of Aram to his soldiers were to find Achav and kill him
- Thinking Yehoshafat was Achav they targeted him but turned back when they saw it wasn't Achav
- Not knowing who he was aiming at, a soldier shot Achav with an arrow between the scales of his armor
- Achav (bravely) remained standing in his chariot and died in the evening
- He was buried in Shomron
- Achav's blood was washed off the chariot and was licked by dogs, fulfilling the prophecy (first Rashi possuk 38)
- Achav's son Achazyahu became king

41-end of perek

- Yehoshafat ben Assa became king of Yehuda at age 35 and ruled for 25 years
- He was a tzaddik like his father Assa but he too did not remove the במות
- There was peace in his time with Israel
- He purged prostitution from the land
- At this time there was no king in Edom, only a governor
- Yehoshafat built ships to go to Ophir for gold and they broke at Etzion Gaver

- Achazya offered to join him in the shipbuilding endeavor and Yehoshafat refused
- Yehoshafat died and his son Yehoram ruled
- Achazya ben Achav continued in his father's evil ways and he ruled for two years

מלכים ב
פרקים א וב:א-יט

פרק א'

1-8

- Moav rebels after Achav's death
- Achazya ben Achav falls and sends messengers to ask of Avodah Zara
- Eliyahu tells his prophecy to these messengers (pessukim 3,4)\
- The messengers relay Eliyahu's prophecy to Achazya
- The messengers describe the prophet (possuk 8) and Achazya says that that was Eliyahu

9-end of perek

- Pesukim 9-12 describe what happened to the first two groups of fifty who went to bring Eliyahu to the king
- The captain of the third group pleads for his life from Eliyahu
- An angel tells Eliyahu it is safe to go to the king
- Eliyahu goes and gives his prophecy
- Achazya dies childless and is succeeded by his brother Yehoram

פרק ב'

1-14

- Eliyahu tries unsuccessfully to "ditch" Elisha when he went to Beis El
- The bnai Heneviim in Beis El ask Elisha if he knows that his Master will be taken away that day. Elisha says he knows
- Same things happen on the way to and in Yericho
- Eliyahu tries unsuccessfully to "ditch" Elisha for his mission to the Yarden
- 50 bnai haneviim watched from a distance
- Eliyahu rolled up his aderet, stuck the water and it split. Eliyahu and Elisha crossed the Yarden
- Eliyahu tells Elisha he may make a request
- Elisha makes his request
- Eliyahu says if Elisha will see him being taken away, the request will be granted
- Possuk 11 describes how Eliyahu was taken away
- Posuk 12 : What Elisha said
- Elisha tears his garment
- Elisha takes Aderet Eliyahu and splits the waters of the Yarden and crosses over

15-19

- Neviim recognize that Eliyahu's spirit now resides with Elisha
- Neviim want search for Eliyahu
- Elisha says they will never find him.
- They search for three days to no avail

מ"ב פרק ב: יט עד סוף הפרק
פרק ג'

פרק ב: יט עד סוף הפרק

- People of Yericho tell Elisha that the water is bad and deadly
- Elisha asks for a new jug with some salt in it
- Elisha pours the salt into the water source and says in the name of HaShem that the waters are cured
- On Elisha's way to Beis El, נערים קטנים tease him saying...
- Elisha curses them and two bears come out of the forest and kill 42 of the young people
- Elisha then goes to Har HaCarmel and returns to Shomron

פרק ג

1-10

- Yehoram ben Achav ruled for 12 years
- He was not as bad as his father because _____
- Meisha, king of Moav, used to pay _____ each year as a tribute tax to Israel
- He rebelled when Achav died and stopped paying
- Yehoram asks Yehoshafat if he will go with him to fight Moav. Yehoshafat responds positively exactly the way he responded to Achav when he was asked to join the battle against Aram
- Yehoshafat's army joins Yehoram and they go through Edom to pick up Edom's army. The three armies march on Moav
- No water

11-end of perek

- Yehoshafat asks for a Navi HaShem
- He is told that Elisha is there אשר יצק מים על ידי אליהו
- The three kings go to Elisha
- Elisha addresses the King of Israel, Yehoram, in possuk 13
- Elisha says that if not for Yehoshafat he would not have done anything for Yehoram
- Elisha requests a musician... Elisha's prophecy is in 16-19
- The water comes.
- The water appears as blood to Moav and they draw their mistaken conclusion (23)
- Moav is defeated and the cities, fields and trees are destroyed
- The king of Moav takes 700 soldiers and tries to break through to get the king of Edom and was unsuccessful
- See possuk 27 and Rashi for what happened at the end

מ"ב פרק ד'

1-7 Miracle of oil with Ovadia's wife

- Both Rashis on 1
- Elisha asks her what she has at home
- Only one small jar of oil
- Know oil miracle in detail

8-18 אשה שונמית

- Elisha arrives in Shunem where a prominent woman invites him for a meal.
- After recognizing that Elisha was a holy man of G-d, she told her husband that they should make an upper story guest house available for Elisha to use whenever he comes
- Elisha's servant is גיחזי
- Elisha asks her what he can do for her
- She responds....
- גיחזי suggests to Elisha that the woman does not have a son and her husband is old
- Elisha tells her she will have a son in one year exactly and so it was

19-37 תחית המתים

- The son grew up and was with his father and the harvesters in the field.
- He said his head hurts and he was sent to his mother
- Son dies and woman places him on Elisha's bed
- She tells her husband she is going to Elisha. Husband's response is possuk 23
- She arrives at Har HaCarmel and beseeches Elisha to help
- Elisha sends גיחזי ahead to place his staff on the child
- Elisha does תחית המתים

38-41 Miracle of the stew

42-end of perek: Miracle of the bread

מ"ב פרק ה

פרק ו א-כג

פרק ה

1-8

- Naaman, General of Aram was a metzora
- See Rashi 1 תשועה ד"ה for what made Naaman into a hero
- A young Israel female captive who was a slave to Mrs. Naaman told her about a Navi in Shomron who could cure Naaman
- The king of Aram sent many gifts with Naaman and sent a letter to the King of Israel asking him to have Naaman cured.
- The king of Israel, upon receiving the letter, tears his garments in terror
- Elisha sends a message to the king telling him to send Naaman his way and he will know that יש נביא בישראל

9-19

- Naaman arrives in full force and Elisha does not go out to meet him but sends a message that he bathe 7 times in the Yarden
- Naaman's reaction is in 11 and 12
- Naaman is convinced by his servants to try it and it works
- Naaman declares that he now knows that "there is no Lord in all the earth except in Israel"
- Naaman wants to give many gifts to Elisha who refuses to take anything
- Naaman asks for two things
  - To take a load of earth from Israel for an altar upon which he will offer sacrifices to HaShem
  - To be forgiven when he accompanies the King of Aram to the avoda zara Beis Rimon where he will have to bow down with the king

20-end of perek

- Geichazi runs after Naaman and makes up a story about two bnai haneviim who need money and Naaman gives him one kikar silver and two sets of clothing
- When Geichazi returns, Elisha asks him where he was and Geichazi denies going anywhere (big mistake if your master is a Navi)
- Elisha says that Naaman's tzaraas will be upon Geichazi and his children forever and Geichazi immediately became a metzora

פרק ו'

1-7

- Bnai Haneviim complain to Elisha there is not enough room for the talmidim
- Rashi 1 explains why there was suddenly no room
- The talmidim request permission to cut trees near the Yarden for a new yeshiva and for Elisha to accompany them
- One of the talmidim loses his axe-head into the Yarden and is distressed because it was borrowed
- Elisha cuts a piece of wood and throws it into the Yarden where the talmid showed him the axe-head had fallen. The axe-head then floated to the top.

8-23

- The king of Aram plans ambushes against the king of Israel. The king of Israel is able to continuously avoid these ambushes because he is forewarned by Elisha
- The king of Aram at first suspects an intelligence leak until he is informed that it must be Elisha who knows even what the king speaks in his bedroom
- Aram sent an army to capture Elisha
- Elisha's servant is frightened. Elisha tells him possuk 15 (know this possuk in the Hebrew)
- Elisha prays for HaShem to open the eyes of the servant and the servant sees the mountain full of fiery horses and chariots
- Elisha prays for the army to be struck with סנורים (know the Hebrew word)
- Elisha then convinces the army to follow him and leads them into Shomron to the king of Israel where he prays to cure them of sanverim and they see they are in captivity
- The king asks if he should strike them and Elisha tells him no. See possuk 22 for the reason.
- Elisha tells the king to serve them a good meal and they are then set free

מ"ב פרק ו:כד עד סוף הפרק
פרק ז

פרק ו:כד עד סוף הפרק

24-end of perek

- Ben-Haddad, King of Aram lays siege to Shomron
- Terrible famine results from siege
- Woman complains to King of Israel of horrendous deal she made with another woman
- King tears his clothing and threatens to kill Elisha (see Rashi 31)
- Elisha of course knows what is happening and tells the elders not to let the King's messenger in. He also told them to expect the king to follow behind the messenger
- See Rashi 33

פרק ז

1-2

- Elisha prophesizes that prices will drop dramatically tomorrow and there will be food
- King's officer derides this, not believing Elisha's prophecy
- Elisha tells him it will indeed happen but he will not live to see it

3-10

- 4 מצורעים outside the gate (Rashi 3) decide to take a chance and throw themselves at the mercy of Aram rather than dying of hunger
- HaShem had panicked the army of Aram with the sound of a great army which they thought was Egypt and Chittim coming to aid Israel and they abandoned everything behind
- 4 מצורעים enter the abandoned Aramean camp and start eating and drinking and hiding booty and then realize that the right thing to do is to inform the king of the בשורה

11-end of perek

- King is afraid of a trap and sends out two riders
- The riders follow the trail of the Arameans all the way to the Yarden and the trail was full of discarded garments and utensils
- The people went out to plunder the Aramean camp and the price of food fell just as prophesied by Elisha
- The King's officer who had scoffed at Elisha was trampled by the crowd and died

מ"ב פרקים ה וט

1-6

- At the beginning of the famine, seven years before, Elisha told the Shunamis woman whose son he had resurrected, to leave Israel because of the upcoming famine
- See Rashi 1 (those who learned Taanis should notice the second Rashi on this possuk)
- After 7 years of living in Plishtim territory she returned and complained to the king that people had stolen her house and field
- The king was asking Geichazi to tell him of the great things Elisha had done and Geichazi said that this is the woman whose son was brought back to life
- The king ordered all her property returned to her

7-15

- See Melachim I:19 pesukim 15-17 , a nevuah told to Eliyahu
- Ben-Haddad hears that Elisha came to Damesek. See Rashi 7 for the purpose of Elisha's trip
- Ben-Haddad, who was ill, sends Chazael with massive gifts for Elisha, asking him if he will survive his illness
- There are several peshatim in what Elisha told Chazael. Redak learns that Elisha told him to tell Ben-Haddad that he will not die from this illness but Chazael should understand that ben-Haddad should indeed die
- Elisha cries and explains his tears because Chazael will become king and he will cause great pain in Israel
- Possuk 15 describes how Ben-Haddad died (or was killed).

16-27

Making sense of the relationships and kings			
Years	King of Yehuda	King of Israel	Years
3024-3047	Yehoshafat Married to Achav's sister	Achav ben Omri	3021-3041
		Achazya ben Achav	3041-3043
		Yehoram (aka Yoram) b. Achav 3043-3055	
3047-3055	Yehoram (aka Yoram) ben Yehoshafat married to Achav's daughter		
3055-3055	Achazya ben Yehoram		

- Yehoram ben Yehoshafat, King of Yehuda followed in the evil ways of the kings of Israel, being married to Achav's daughter
- Possuk 19 gives the reason why HaShem didn't destroy Yehuda, despite its evil king
- Edom rebels against Yehuda and appoints a king
- Yehoram, King of Yehuda smashes Edom
- Edom nonetheless remains in state of rebellion against Yehuda. Livnah joins rebellion
- Yehoram king of Yehuda died succeeded by his son Achazya
- Achazya's mother was עתליה bas Omri (she was really daughter of Achav, granddaughter of Omri)
- Achazyahu, king of Yehuda, continued in evil ways of Israel kings, being the son-in-law of Achav (mefarshim explain that he was the son of the son-in-law)

28-end of perek

- Yoram ben Achav joins forces with Achazya to fight against Aram in Ramos Gilad
- Yoram ben Achav is wounded in the battle against the forces of Chazael, now king of Aram.
- Yoram returns to Yizrael to recuperate and Achazya, his nephew(?), comes to do Bikkur Cholim

פרק ט

1-10

- Elisha sends a Navi to Ramos Gilad. See first 2 Rashis in possuk 1
- Pesukim 1-3 describe the mission upon which the Navi was sent
- Peskim 4-10 describe what the Navi told Yeihu

11-15

- Fellow officers declare Yeihu King
- Yeihu does not allow anyone to leave the city and deliver a message to the king

16-22

- Yeihu rides to Yizreel where the two kings are
- Yoram sees a troop coming and sends a rider to find out their intentions
- The rider joins Yeihu
- Same thing happens with second rider
- The lookout recognizes Yeihu's wild driving
- Yoram and Achazya both go with their chariots towards Yeihu
- Possuk 22 Yoram asks Yeihu if he comes in peace and Yeihu responds

23-25

- Yoram warns Achazya and turns to flee
- Yeihu kills Yoram with an arrow
- Yeihu instructs Yoram's body to be dumped in Navos' vineyard to fulfill Eliyahu's prophecy
- Yeihu gives order to kill Achazya as he is fleeing
- Achazya dies in Megiddo and is buried in Yerushalayim in Ir Dovid\

26-end of perek

- Izevel puts on make-up
- Yeihu comes to Yizreel and Izevel sees him from the window
- Who was Zimri and what was she saying? Rashi 30, 31
- Yeihu tells the officers with her to throw her out of the window
- Splat and the horses trampled her
- Yeihu goes to eat and instructs the people to bury Izevel because she is a king's daughter
- But all they found was a skull, feet and palms of the hands to fulfill Eliyahu's prophecy (36,37)

מ"ב פרקים י ויא

1- 11

- Achav had 70 sons being raised by the officials and elders of Shomron
- Achav challenges these officials to place an heir to Achav on the throne and use all the armaments at their disposal to fight on Achav's heir's behalf
- Having seen what Yeihu did to the two kings, Yoram, and Achazya, the officials respond that they give their support to Yeihu
- Yeihu sends a second message asking (literally) for the heads of Achav's heirs
- The 70 heads are delivered in pots
- Yeihu sets them out in piles to display in front of the people
- Yeihu then annihilates the remaining family and officials of Achav

12-17

- Yeihu then entered Shomron
- Yeihu encountered the brothers of Achazya, King of Yehuda, at the Shepherd's Meeting Place. They were unaware of their brother's and King Yoram's assassination and were coming to visit
- He executed all 42 into the well at the meeting place
- Yeihu then meets Yehonadav ben Reichav (who was widely respected) and asks him a question (possuk 15). He then asks Yehonadav to join him in his chariot to observe his קנאה
- Yeihu returns to Shomron and completes the annihilation of the House of Achav

18-28

- Yeihu then feigns belief in the Baal and organizes a great Baal worship party
- He invites all Baal worshipers from all over Israel to gather in the good ole "Baalpark", promising Baalpark hot dogs, peanuts and crackerjacks
- He provides special Baal uniforms to all the worshipers
- Yeihu then announces to all faithful of the Baal to make sure there is no one there who worships HaShem
- Yeihu then has all the Baal worshipers slaughtered
- Yeihu succeeds in eradicating Baal from Israel, destroying the Temples and monuments

29-end of perek

- However, Yeihu did not take away Yeravam's golden calves which were at Beis El and Dan. See Rashi 29 for the reason
- HaShem promises Yeihu four generations on the throne
- Rashis 30
- It was during this time that HaShem began לקצות בישראל through Chazael King of Aram
- Chazael attacked along the entire Eastern Border (see details possuk 33). This appears to be the first step in the conquest of the Ten Tribes
- Yeihu ruled for 28 years and was buried in Shomron
- He was succeeded by his son Yehoachaz

פרק יא

1-20

- עתליה was Yoram King of Yehuda's Queen. She was Achav's (and I assume Izevel's) daughter and the mother of Achazya king of Yehuda who was just slain by Yeihu
- Wanting to rule herself she killed all of royal descent (Rashi in Divrei HaYomim says she poisoned them)
- Yehosheva, Achazya's sister, managed to hide the infant Yoash and his nursemaid in the bed chamber of the Beis HaMikdash
- Yoash was successfully hidden for six years while עתליה ruled
- In Divrei HaYamim it says that Yehoyada was the Kohen Gadol and the husband of Yehosheva
- In the seventh year, Yehoyada planned to reveal the existence of the boy king Yoash and overthrow עתליה
- Yehoyada gathered warriors and the incoming and outgoing watches of the Kohanim and Leviim and divided them into three parts with directions for protecting the king (that is really all you have to know from pessukim 4-11)
- Possuk 14 details עתליה's reaction to seeing the king Yoash
- Yehoyada says to kill עתליה outside of the Beis haMikdash and so was it done
- Yoash was brought to the palace
- They destroyed the Baal Temple and killed Mattan, the Baal Priest

מ"ב פרקים יב, יג

פרק יב

1-4

- Yehoash's age when he became king
- How long did he reign?
- Name of the Kohen Gadol
- Rashi 3

5-17

- Just skim thru. No questions on the quiz. This is the Haftarah for Parsha Shekalim. Point is that Yehoash oversaw the fund raising for and repair and refurbishing of the Beis HaMikdash

18-end of perek

- Chazael captures Gas and heads for Yerushalayim
- Yehoash pays off Chazael
- Yehoash is assassinated by his servants

פרק יג

1-9 Meanwhile, back in Shomron...

- Yehoachaz ben Yeihu continued in evil ways of Yeravam
- He was oppressed by Chazael of Aram
- Yehoachaz prayed to HaShem
- See Rashi to possuk 5
- Yehoachaz' military was decimated (possuk 7)

10-13

- Yoash ben Yehoachaz becomes king of Israel (Ten Tribes) during the 37th year of Yoash king of Yehuda's reign
- He was also bad king

14-19

- Elisha's prophecy to Yoash regarding Aram: Know all the details and why Elisha was angry at Yoash

20-end of perek

- Elisha died and was buried
- During an anonymous person's burial, a marauding band of Moav was seen and the man was hastily thrown into Elisha's gravesite
- The man's corpse touched Elisha's bones and the man got up and walked away
- Chazael's oppression lasted during Yehoachaz's reign
- Yoash successfully retrieved the cities which Chazael had taken from his father
- Yoash defeated Aram 3 times

מ"ב פרק יד

פרק טו א-טו

פרק יד

1-7

- Yoash king of Yehudah is succeeded by his son Amatziah
- Amatziah's age when he became king
- Years of reign
- 3 & 4 describe how good he was
- He killed his father's assassins
- 6 explains why he did not kill the assassins' sons
- defeat of Edom
- Rashi 7 quotes Divrei HaYomim that Amatziah brought back Avodah Zara from defeated Edom. Although he started off righteous, this began his downfall

8-16

- Amatziah challenges Yoash king of Israel to battle
- Yoash's parable in his response
- Battle takes place in Beis Shemesh in Yehuda's territory
- Yehuda is defeated, Amatziah captured,, wall of Yerushalyim breached and treasures of Beis HaMikdash and King looted

17-22

- Note: Azarya and Uziyahu are the same person
- See Rashi 17 & 18
  - There is a revolt against Amatziah and he flees to Lachish
  - Amatziah stays in Lachish for 15 years, during which time Amatziah's son Azarya is in effect king of Yehuda at the age of 16
- Amatziah is assassinated in Lachish
- Azarya re-captured Eilat and re-built it

23-end of perek

- Yeravam succeeds his father Yoash as King of Israel and rules for 41 years
- He continued in evil ways of the original Yeravam
- As was Yonah's prophecy, Yeravam restored many cities to Israel

פרק טו

1-6

- Azarya ruled over Yehuda for 52 years
- 3 & 4 describe how good he was
- He became a metzora for the rest of his life
- First Rashi 5
- Azarya's son Yosam becomes king of Yehuda

7-15

- Zecharayhu ben Yeravam was the fourth of the kings of Israel of the Yeihu dynasty
- The Navi had said that Yeihu's dynasty would last for four generations
- Zecharya was also an evil king
- He was assassinated after 6 months by Shalum ben Yavesh who became king
- Menachem ben Gadi assassinated Shalum after just one month and he became king

מ"ב פרק טו:טז עד סוף הפרק
פרק טז

פרק טו

16-21

- Menachem ben Gadi became King of Israel by assassinating Shalum
- Menachem conquered Tipsah in a very cruel manner
- He ruled for 10 years and continued in evil ways of Kings of Israel
- Pul King of Ashur attacked Israel and was paid off by Menachem to leave

22-31

- Menachem's son פקחיה succeeded him and ruled for two years in the evil ways...
- He was assassinated by his officer Pekach ben Remalyahu who became king
- Pekach also continued in evil ways
- FIRST STAGE OF גלות עשרת השבטים: Tiglas Pileser, King of Ashur, captured the territory of Naftoli and sent them to exile in Ashur (in mefarshim we will deal with opinion that Reuven and Gad on the East Bank were exiled before Naftoli)
- NOTE: Tiglas Pileser, Shalmaneser, and Pul are all alternate names for Sancheriv
- Hoshea ben Elah conspired and assassinated Pekach. Hoshea became king

32-end of perek: Meanwhile, back to Yehuda

- Yosam succeeds his father Uzziah as King of Yehuda
- Yosam is a genuine tzaddik and ruled for 25 years
- In those days Yehuda was fighting Pekach, king of the Ten Tribes and Retzin King of Aram

פרק טז

1-9

- Achaz succeeds Yosam as King of Yehuda and does terrible things (2-4)
- Aram (Retzin) and Israel (Pekach) attacked Achaz in Yerushalyim but were unsuccessful
- Retzin drove the Jews out of Eilat
- Achaz sent a payoff to Tiglas Pileser King of Ashur to help him against Aram
- Ashur captured Damesek and killed Retzin

10-end of perek

- Achaz went to Damesek to greet King of Ashur and liked the altar he saw there
- He sent a message to the Kohen Uriah to have one like it built back home
- Uriah had it built before the king returned home
- Achaz messes around with the inner furnishings of the Beis HaMikdash

מ"ב פרק יז

1-4

- Hoshea ben Elah was evil but not as bad as his predecessors
- See Rashi (2) in what way he was not as bad
- See above Rashi how this actually made things worse for the Aseres HaShevatim
- See above Rashi regarding the Golden Calves
- Shalmaneser King of Ashur makes Hoshea his vassal
- Hoshea conspires against Shalmaneser by approaching So, King of Egypt
- Shalmaneser arrested Hoshea and jailed him

5-14

- King of Ashur laid siege to Shomron for 3 years
- During reign of Hoshea ben Elah, King of Ashur sent the Aseres HaShevatim into Golus to Ashur
- Pesukim 7-12 detail sins of Aseres HaShevatim
- Pesukim 13 and 14 tell how the Aseres HaShevatim did not heed the words of the Neviim sent to tell them to do Teshuva

15-23

- Resume description of sins of Aseres HaShevatim
- Yehuda also sinned
- HaShem tore away Israel from Beis Dovid and made Yeravam ben Nevat king but he led Israel astray

24-end of perek כוחים

- Population exchange. King of Ashur sent people from Bavel, Kusa, and other places to populate land vacated by Ten Tribes
- These people did not fear HaShem and lions were killing them
- This was told to the King of Ashur who sent a Jewish Kohen back to the land to teach these people how to fear HaShem
- These nations began to fear HaShem without giving up their idols
- See Rashi 34

מ"ב פרקים יח
יט:א-יט

פרק יח

1-12

- Chizkiyah becomes king of Yehuda; age and length of reign
- Details of his righteousness: Uprooted avodah zara; got rid of *bamos* (which previous righteous kings didn't) destroyed נחש הנהשת
- Redak explains possuk 5 to mean since split of kingdom between Yehuda and Yisrael (i.e. since kings began to be referred to as kings of Yehuda. Dovid and Shlomo were kings of all of Israel)
- It was during Chizkiya's reign over Yehuda that Ten Tribes were sent into Golus under reign of Hoshea ben Elah

13-16

- In 14th year of Chizkiya's reign, Sancheriv, King of Ashur captured fortified cities of Yehuda
- Chizkiya offers to pay a tax and Sancheriv says he will accept amount in possuk 14
- Chizkiya emptied Beis HaMikdash and King's treasury to pay tax and also sent gold plated doors of Beis HaMikdash

17-25 Ravshakeh's derisive message from Sancheriv

- Despite payment, Sancheriv lays siege to Yerushalyim
- Sancheriv is stationed in Lachish and sends messengers to Chizkiya
- Ravshakeh was spokesperson for Sancheriv
- Possuk 18 lists the delegation from Yehuda
- Ravshakeh's derisive message (see Rashi 22 regarding Ravshakeh):
  - Who are you placing your trust in to rebel against Sancheriv? Mitzrayim?
  - He compares relying on Mitzrayim to leaning on a splintered cane
  - Trust in HaShem? Chizkiya is the one who destroyed all the private alters built for HaShem?
  - He taunts them by saying he will give them 2,000 horses if they could find riders for them
  - Didn't HaShem consent that I come and destroy this place? (see Rashi 25)

26-end of perek

- Yehuda's delegation asks Ravshakeh to speak in Aramaic so people won't understand.
- Ravshakeh refuses and blasphemes in Hebrew, making fun at the people on the wall
- He tells the people to follow him and he will bring them to a wonderful land
- No one responded because it was the order of King Chizkiya to remain silent
- Yehuda's delegation tear their clothing and report to Chizkiya

פרק יט

1-13

- Chizkiya rends his clothing, wears sackcloth, goes to Beis HaMikdash
- Chizkiyahu sends a delegation to the Navi Yeshaya to ask him to pray
- Yeshaya sends back a message that HaShem is going to make Sancheriv return to his land and he will be killed there
- Sancheriv returns home to fight the attack of Kush

- Sancheriv sends message to Chizkiya saying he will return and capture Yerushalayim
- 14-19
- Chizkiya spreads out the papers of Sancheriv's message in the Beis Hamikdash and prays to HaShem
  - Chizkiya's beautiful tefilla from 16-19

מ"ב פרק י"ב עד סוף הפרק
פרק כ

20-34

- 20-28: Yeshaya says HaShem will take care of Sancheriv who arrogantly blasphemed Him. Yeshaya's message is beautifully poetic. Gloss over it. There will be no questions on the quiz from these pesukim
- 29-31: Yeshaya tells Chizkiya that Sancheriv's defeat will be a sign that they will find food
  - First Rashi 29 explains why they were afraid of hunger
  - Yehuda will now prosper
- 32-34. Yeshaya continues his prophecy that Sancheriv will not enter the city, not even shoot one arrow etc
  - He will return home on the same road he came
  - HaShem will protect the city

35-end of perek

- That night an angel went out and killed 185,000 soldiers of Sancheriv's army
- Sancheriv returned to Ashur to the city of Nineveh
- He was assassinated while bowing in his temple. See Rashis 37

פרק כ

1- 7 Chizkiya's illness

- Yeshaya tells the ill Chizkiya to give deathbed instructions for he will die
- All Rashis in possuk 1
- Chizkiya turns to the wall and prays
- HaShem accepts his prayer and Yeshaya, who had already left, was turned around when he had only gotten as far as the middle courtyard
- Yeshaya's prophecy is possuk 6.
- Yeshaya has them place a cake of figs on Chizkiyahu's boil and it was healed (perhaps just the boil but not the illness until the third day)

8-11

- Chizkiya asks for a sign. Yeshaya gave Chizkiya a choice. Chizkiya chose for the clock to turn back. Possuk 10 gives the reason for Chizkiya's choice
- Rashi 11

12- end of perek. The Visit

- King of Bavel sends messengers to Chizkiyahu upon hearing of miraculous recovery
- Chizkiya shows them everything
- Yeshaya asks Chizkiya who these people were
- Yeshaya prophesizes exile to Bavel
- Rashi 17

מ"ב פרק כא

1-9

- Chizkiya's son Menashe became king at age 12
- He ruled for 55 years
- Evil things he did included:
  - Re-built Bamos that Chizkiya destroyed
  - Assorted idol worship
  - Worshipped Asheira like Achav (see Redak 3)
  - Possuk 6 lists more abominations
  - Placed an idol in Beis HaMikdash

10-18

- HaShem sends neviim (see Rashi and Redak 10)
- Prophecy of destruction of Yerushalyim and exile
- Menashe was also guilty of spilling innocent blood

19-end of perek

- Next king was Menashe's son Amon who ruled for two years
- He continued in his father's evil ways
- Amon was assassinated by his servants
- The assassins were in turn killed by the populace who appointed Amon's son Yoshiyahu as king

מ"ב פרק כב

1-7

- Amon's son Yoshiyahu became king at the age of 8
- He was a great tzaddik
- In the 18th year of his reign he sent Shafan the Scribe to tell Chilkiyahu the Kohen Gadol to use the silver collected for the Beis haMikdash to hire repairmen to strengthen the building
- No accounting is to be demanded from these trusted workers

8-13

- Chilkiyahu tells Shafan the scribe that he found a Sefer Torah in the House of HaShem
- Rashi and Metzudas Dovid on possuk 8 are very important for the understanding of the rest of the perek
- Chilkiyahu gives the Sefer Torah to Shafan the scribe to read
- Shafan reports back to Yoshiyahu that his orders regarding the silver for the workers have been carried out
- Shafan tells the king that Chilkiyahu gave him this Sefer Torah and he reads it for the king
- When the King heard the words of the Sefer Torah he tore his garments
- The King instructs the Kohen Gadol, the Scribe and others to seek out HaShem because He is angry that we have not kept the Torah

14-end of perek

- Chilkiyahu and a delegation go to Chulda HaNeviah
- Rashi 14 (first one) why they did not go to Yirmiyahu
- See Redak end of 14 regarding the three neviim who functioned at the time
- Chulda's prophecy of destruction is in pesukim 16, 17
- Note Chulda's reference in possuk 16 to the Sefer Torah
- She tells them to tell the King of Yehuda that because he humbled himself when he heard of the destruction and tore his garments, the tragedy will not befall in his lifetime
- Note Chulda's reference to Yoshiyahu's hearing of the destruction as it relates to Rashi and Metzudas Dovid possuk 8

מ"ב פרק כג: א-ל

1-14

1. The king gathers the elders of Yehuda and Yerushalayim to the Beis HaMikdash
2. It seems that everyone came
3. The king reaffirms the covenant of Torah between the people and HaShem
4. The king cleansed the Beis HaMikdash of all avodah zara
5. He cleansed the countryside
6. Further details of all of Yoshiyahu's cleansing of avodah zara

15-20

Review all of Melachim I perek 13!!!

- Yoshiyahu destroys Yeravam ben Nevat's altar in Beis El, burns the bones of the dead false prophets on the altar, fulfilling the prophecy said hundreds of years earlier
- Yoshiyahu sees a strange gravesite . See Rashi 17
- After hearing the story he orders this gravesite to be left alone
- He then destroys the altars throughout Shomron which were made by the kings of the Ten Tribes. See Rashi 19
- He slaughters the priests of these altars

21-25

- A special Pesach is celebrated
- See Rashis on 22
- More cleansing
- Possuk 25 is a great testimonial on Yoshiyahu

26-30

- All of Yoshiyahu's teshuva and good deeds did not head off the destruction because of Menashe's sins
- See Metzudas Dovid 26
- Paroh Necho went to wage war against Ashur by the Euphrates
- Yoshiyahu went to confront him. Yoshiyahu was killed in Megiddo
- Yoshiyahu was buried in Yerushalayim
- The people anointed his son Yehoachaz to be king. See Rashi 30 why anointing was necessary

מ"ב פרק כג: לא עד סוף הפרק
פרק כד
גלות יהויכין – THE FIRST EXILE

פרק כג

31-end of perek

- People had anointed Yehoachaz son of Yoshiyahu to be king (possuk 30)
- He ruled for 3 months and was evil in the eyes of HaShem
- Paroh Necho deposed him, imprisoned him, and levied a severe fine upon the land
- Paroh Necho appointed a different son of Yoshiyahu, Elyakim, as king
- Paroh Necho changed the king's name to Yehoyakim. Yehoyakim was 25 yrs old when he became king and he ruled for 11 years

פרק כד

Background: The two major powers fighting over control of the Middle East were Babylonia and Egypt. During this time of Israel being a vassal state of Egypt, Israel looked towards Paroh Necho of Egypt to protect them from Nevuchadnezzar and Babylonia. Nevuchadnezzar was not happy with Israel's relationship with Egypt.

1-7

- Nevuchadnezzar exerts control over Israel
- Yehoyakim rebels after 3 years
- Nevuchadnezzar quashes the rebellion. His army of Kasdim (synonymous with Bavel) is bolstered with mercenaries from Moav, Aram, and Ammon
- Yehoyakim dies. See Rashi 6 for how he died.
- The king of Egypt was no longer able to come to the assistance of Israel (see Rashi 7) because Nevuchadnezzar had conquered the entire area from the Euphrates in the North to Nachal Mitzrayim in the south.
- Yehoyakim's son Yehoyachin is appointed king

8-16 גלות יכניה

- Yehoyachin (who was also bad) ruled for 3 months
- Nevuchadnezzar laid siege to Yerushalayim
- Yehoyachin, to avoid war, gave himself up to Nevuchadnezzar and was taken to Bavel as a prisoner
- Nevuchadnezzar looted the treasures of the Mikdash and the king
- The leaders were exiled to Bavel. Only the poor were left in the land
- See Rashin14 for the meaning of המסגר והחרש.
- (We are now 11 years before the Churban)

17-end of perek

- Nevuchadnezzar appoints Yehoyachin's uncle Matanya (brother of Yehoachaz and Yehoyakim) as king
- Nevuchadnezzar changes his name to Tzidkiyahu
- Tzidkiyahu ruled for 11 years
- He rebelled against the king of Bavel

מ"ב פרק כה
חורבן בית המקדש תובב"א

1-7

- In the 9th year of Tzidkyahu's reign, on the tenth day of the tenth month (10 Teves), Nevuchadnezzar laid siege to Yerushalayim
- The siege lasted until the 11th year of Tzidkiyahu's reign
- There was a terrible famine in the city
- On the 9th day of the month (Yirmiyahu 52:6 identifies the month as Tammuz) the walls of the city were breached
- The warriors and the king fled. See Rashi 4 for how they fled and how they were caught
- Tzidkiyahu is captured and brought before Nevuchadnezzar
- Nevuchadnezzar slaughters Tzidkiyahu's children in front of him and brings him in copper chains to Bavel

8-21

- On the 7th day of the 5th month (Menachem Av), Nevuzaradan, chief executioner, enters the city
- Gemara in Taanis 29a says the Babylonians defiled the Beis HaMikdash for three days and set it on fire towards the end of the Ninth of Av
- He burns the Beis HaMikdash, the palace, etc
- He smashed the walls and sent the rest of the people to Bavel
- He left only some of the poor to work the land
- Plunder of massive amounts of copper from the Beis HaMikdash
- The Kohen Gadol and many of the leaders are brought to Nevuchadnezzar who is stationed in Rivlah
- Nevuchadnezzar slaughters these leaders

22-26

- Nevuchadnezzar appoints Gedalyahu ben Achikam to be in charge of the Jews left in Israel
- Many officers and people gathered to Gedalyahu in Mitzpah
- Gedalyahu assures them they have nothing to worry as long as they serve the Babylonian king
- On the 7th month (Tishrei) Yishmael ben Nesanyah assassinated Gedalyahu
- The people fled to Egypt because they were afraid of the Babylonians

27-end of sefer

- In the 37th year since he was sent to Golus, Yehoyachin is released from prison by Evil Merudach (successor to Nevuchadnezzar)
- Yehoyachin was then treated with honor for the remainder of his life

מפרשים

מ"א יא:כו עד סוף הפרק

מלבי"ם מלכים א פרק יא פסוק לז

ומלכת בכל אשר תאוו נפשך. א"ל תנאי אל המלוכה שטרם ימלוך על העם ימלוך על עצמו, אם ימלוך על כחות נפשו ותאוותיו שיכנעו תחת משמעת השכל אז הוא הראוי למלוך על העם, כמ"ש הכוזרי, וז"ש אם תמלוך ותמשול בכל אשר תאוו נפשך להכניע תאוות נפשך, אז והיית מלך על ישראל:

יוסף ואחיו

Rabbi Bulman's z"l insight

בראשית פרק מה

א וְלֹא יָכַל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנֶּצְצִים עָלָיו וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָל אִישׁ מִעָלָי וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְנַדֵּעַ יוֹסֵף אֶל אָחָיו:

הפטרת פר' ויגש יחזקאל פרק לז

(טו) ויהי דבר ה' אלי לאמר:

(טז) ואתה בן אדם קח לך עץ אחד וכתב עליו ליהודה ולבני ישראל חברו חבריו ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל בית ישראל חבריו:

(יז) וקרב אתם אחד אל אחד לך לעץ אחד והיו לאחדים בידך:

(יח) וכאשר יאמרו אליך בני עמך לאמר הלוא תגיד לנו מה אלה לך:

(יט) דבר אלהים כה אמר אדני אלקים הנה אני לקח את עץ יוסף אשר ביד אפרים ושבטי ישראל חבריו ונתתי אותם עליו את עץ יהודה ועשיתם לעץ אחד והיו אחד ביד:

(כ) והיו העצים אשר תכתב עליהם בידך לעיניהם:

(כא) ודבר אליהם כה אמר אדני אלקים הנה אני לקח את בני ישראל מבין הגוים אשר הלכו שם וקבצתי אתם מסביב והבאתי אותם אל אדמתם:

(כב) ועשיתי אתם לגוי אחד בארץ בהרי ישראל ומלך אחד יהיה לכלם למלך ולא יהיה יהיו עוד לשני גוים ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד:.....

(כד) ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהיה לכלם ובמשפטי ילכו וחקתי ישמרו ועשו אותם:....

משיח בן יוסף ומשיח בן דוד

מלבי"ם יחזקאל פרק לז

מקבלת חז"ל שתחלה יעמוד משיח בן יוסף והוא מלך מעשרת השבטים והוא ילחם מלחמות ויתאספו כל ישראל תחת דגלו, עד שאח"כ יבא בן דוד והוא ימלוך עליהם

בראשית רבתי פרשת ויגש

ואריה כבקר יאכל תבן (ישעיה שם) אריה זה משיח בן דוד שבא מיהודה שנקרא אריה, גור אריה יהודה (מ"ט ט'). כבקר, זה משיח בן יוסף שנקרא שור שנאמר בכור שורו (דברים ל"ג י"ז). יאכל תבן, לשעבר ירבעם בן נבט שהיה מאפרים היה שונא רחבעם המלך שהיה מיהודה שהיה מחלוקת ביניהם, אבל לעתיד לבא יהיה שלום בין שני משיחים הללו ולא יקנאו זה בזה,

בראשית רבתי פרשת ויחי

וכן משה אמר תבאתה לראש יוסף (דברים ל"ג ט"ז) הוא בא הראש למצרים והוא יבא בראש לעתיד לבא, זה משיח בן יוסף (שיכבד) [שיבא] תחלה למשיח בן דוד

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף נב עמוד ב

+וזכריה ב+ ויראני ה' ארבעה חרשים. מאן נינהו ארבעה חרשים? - אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא: משיח בן דוד ומשיח בן יוסף, ואליהו, וכהן צדק.

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף נב עמוד א

הא הספידא מאי עבידתיה? פליגי בה רבי דוסא ורבנן. חד אמר: על משיח בן יוסף שנהרג,

אישיותו של ירבעם

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קב עמוד א

אמר רב נחמן: כשלמה חדשה, מה שלמה חדשה אין בה שום דופי, אף תורתו של ירבעם לא היה בה שום דופי. דבר אחר: שלמה חדשה - שחידשו דברים שלא שמעה און מעולם. מאי ושניהם לבדם בשדה? אמר רב יהודה אמר רב: שכל תלמידי חכמים דומין לפנייהם כעשבי השדה. ואיכא דאמר: שכל טעמי תורה מגולין להם כשדה.

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קא עמוד ב

אמר רבי יוחנן: מפני מה זכה ירבעם למלכות - מפני שהוכיח את שלמה. ומפני מה נענש - מפני שהוכיחו ברבים. שנאמר +מלכים א' י"א+ וזה הדבר אשר הרים יד במלך שלמה בנה את המלוא סגר את פרץ עיר דוד אביו. אמר לו: דוד אביך פרץ פרצות בחומה כדי שיעלו ישראל לרגל, ואתה גדרת אותם כדי לעשות אנגריא לבת פרעה

REVIEW QUESTIONS

1. How does the Malbim explain Achiya's statement to Yeravam וּמַלְכַּת בְּכָל אֲשֶׁר תֵּאֵוֶה נַפְשְׁךָ?
2. What is Rav Bulman's amazing insight regarding the consequences of the confrontation between Yehuda and Yosef in Mitzrayim?
3. What symbolism did Yechezkel use in his prophecy that all of Israel will one day be united?
4. Who are the two Moshiachs?
5. What do we know about Yeravam's level of Torah before he turned bad?
6. What was right and what was wrong about Yeravam's rebuke of Shlomo?

מ"א פרק יב

מינוי רחבעם בן נעמה העמונית למלך

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף עז עמוד א

דרש רבא, מאי דכתיב: +תהלים קט"ז+ פתחת למוסרי? אמר דוד לפני הקב"ה: רבוננו של עולם, שני מוסרות שהיו עלי פתחתם, רות המואביה ונעמה העמונית. ... מלמד, שהיה רחבעם יושב בחיקו של דוד, אמר לו: עלי ועליך נאמרו

רמב"ם הלכות מלכים פרק א הלכה ד

אין מעמידין מלך מקהל גרים אפילו אחר כמה דורות עד שתהיה אמו מישראל
כסף משנה הלכות מלכים פרק א

ומשמע לי דלרבנותא נקט אמו ומכ"ש אם היה אביו מישראל אע"פ שאין אמו מישראל וכן כתבו התוספות בפרק מצות חליצה ובהכי ניהא לי היאך מלך רחבעם דלא הוה אמו מישראל דהא בן נעמה העמונית הוה:
תוספות מסכת סוטה דף מא עמוד ב

אבל מלך חזר ושנה עליו מקרב אחיך תשים עליך מלך דקפיד קרא גבי מלך עד שיהא ממש מקרב ממוצע מאביו ואמו מישראל

שו"ת נודע ביהודה מהדורה קמא - חושן משפט סימן א

אמנם נראה לענ"ד שלא הזהיר קרא אלא שום תשים עליך מלך מקרב אחיך שתחלת שימת המלך ראשית מנוים לא יהיה אלא מקרב אחיך וזה במלך ראשון אבל במלך בן מלך המלכות ירושה וא"צ שימה חדשה והא ראיה שאין מושחין מלך בן מלך ...

למה לא משחו את רחבעם?

רמב"ם הלכות מלכים פרק א הלכה יב

ואין מושחין מלך בן מלך, אלא אם כן היתה שם מחלוקת או מלחמה מושחין אותו כדי לסלק המחלוקת, לפיכך משחו שלמה מפני אדוניה, ויואש מפני עתליה, ומשחו יהואחז מפני יהויקים אחיו.

מנחת חינוך מצוה קז

ולכאורה קשה למה לא מצינו שנמשח רחבעם בן שלמה דה"ל עליו מחלוקת ישראל אך באמת דוקא אם יש עליו מחלוקת ואחר זה הומלך על בעלי מחלוקת גם כן צריך משיחה כמו שלמה ויואש אבל רחבעם שלא מלך כלל על ישראל בעלי מחלוקת רק על יהודה ובנימין והם לא היו חולקים עליו בשום פעם ועל בעלי המחלוקת לא מלך על כן אין צריך משיחה וז"פ

גאווה של ירבעם

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קא עמוד ב

אמר רב נחמן: גסות הרוח שהיה בו בירבעם טרדתו מן העולם, שנאמר +מלכים א' י"ב+ ויאמר ירבעם בלבו עתה תשוב הממלכה לבית דוד אם יעלה העם הזה לעשות זבחים בבית ה' בירושלים ושב לב העם הזה אל אדניהם אל רחבעם מלך יהודה והרגני ושב אל רחבעם מלך יהודה. אמר, גמירי: דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית יהודה בלבד, כיון דחזו ליה לרחבעם דיתבי ואנא קאימנא סברי: הא מלכא והא עבדא. ואי יתיבנא - מורד במלכות הוא, וקטלין לי, ואזלו בתריה. מיד +מלכים א' י"ב+ ויועץ המלך ויעש שני עגלי זהב ....

עגל הזהב: רד"ק כח

REVIEW QUESTIONS

1. What did Dovid mean by למוסרי?
2. What are the opinions of Tosafos and the Kesef Mishna regarding the requirement that both of a king's parents must be born Jewish?
3. How does the Noda B'Yehuda explain how Rechavam could be king even though his mother was a convert?
4. How does the Minchas Chinuch explain why there was no need to anoint Rechavam, even though there was a מחלוקת?

5. Thought question: Is there a connection between Yeravam's public criticism of Shlomo and Yeravam's own actions?
6. How does the Redak explain how the people accepted the golden calves despite what happened in the Midbar?

מ"א פרק יג

נביא שעבר על נבואתו

סנהדרין דף פט

משנה. נביא השקר, המתנבא מה שלא שמע, ומה שלא נאמר לו - מיתתו בידי אדם. אבל הכובש את נבואתו, והמוותר על דברי נביא, ונביא שעבר על דברי עצמו - מיתתו בידי שמים.... הכובש את נבואתו - כגון יונה בן אמיתי... ונביא שעבר על דברי עצמו - כגון עדו הנביא, דכתיב +מלכים א' כ' /י"ג/ + כי כן צוה אתי, וכתיב +מלכים א' כ' /י"ג/ + ויאמר לו גם אני נביא כמוך, וכתיב +מלכים א' כ' /י"ג/ + וישב אתו, וכתיב +מלכים א' כ' /י"ג/ + וילך וימצאהו אריה.

רש"י כ

שו"ת הרשב"א חלק א סימן יא

וענין הנביא אשר בא מיהודה לירבעם אשר שאלת... ואם אתה שואל איך האמין לדברי הנביא אשר השיבו. יראה מדרך הפשט כי הנביא אשר השיבו היה נביא אמת מתחילתו. והוא שאמר אליו (מלכים י"ג) גם אני נביא כמוך ולולא שהיה נודע אצלו שהיה נביא מתחילה לא היה שומע לו ולא היה מאמינו. אלא שלאחר מיכן /מכן/ נעשה נביא שקר. ובאמת כי לא היה לו להאמין אותו בכך אחר שנצטוו שלא יאכל שם ולא ישתה עד שיוגד לו לעצמו...

איך מבררים אם הנביא הוא נביא אמת?

רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק י הלכה א

כל נביא שיעמוד לנו ויאמר שה' שלחו אינו צריך לעשות אות כאחד מאותות משה רבינו או כאותות אליהו ואלישע שיש בהם שינוי מנהגו של עולם, אלא האות שלו שיאמר דברים העתידים להיות בעולם ויאמנו דבריו שנאמר וכי תאמר בלבבך איכה נדע הדבר וגו', לפיכך כשיבוא אדם הראוי לנבואה במלאכות השם ולא יבוא להוסיף ולא לגרוע אלא לעבוד את ה' במצות התורה אין אומרים לו קרע לנו הים או החיה מת וכיוצא באלו ואחר כך נאמין בו, אלא אומרים לו אם נביא אתה אמור דברים העתידים להיות והוא אומר ואנו מחכים לראות היבואו דבריו אם לא יבואו, ואפילו נפל דבר קטן בידוע שהוא נביא שקר, ואם באו דבריו כולן יהיה בעינינו נאמן.

הלכה ב

ובודקין אותו פעמים הרבה אם נמצאו דבריו נאמנים כולן הרי זה נביא אמת כמו שנאמר בשמואל וידע כל ישראל מדן ועד באר שבע כי נאמן שמואל לנביא לה'.

ספר העיקרים מאמר ג פרק יט

ובעבור זה נגלה השם יתברך אל כל ישראל לדבר עמהם פנים בפנים כדי שיתאמת להם שליחות משה אמות עצמי, וזה שאמר השם אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם (שמות י"ט ט')

ולזה לא ישמעו לשום נביא שיבא לסתור דברי משה אם לא ישמעו מפי השם שהוא שליח לכך, כי השומע לנביא לעבור על דברי משה שלא בהוראת שעה, הרי זה כמי ששומע לנביא לעבור על מה ששמע הוא בעצמו מפי השם יתברך, שאין ראוי לשמוע לנביא על כך, שעל דבר זה נענש עדו הנביא שהמית אותו האריה, לפי ששמע לנביא אחר לעבור על מה ששמע הוא בעצמו מפי השם יתברך

בענין שכר לבעלי חיים

רד"ק כת ד"ה לא

רד"ק תהלים פרק קמה

ואנחנו נאמר יש גמול ועונש לשאר מיני בעלי חיים בעסק האדם. כי הנה מצאנו (בראשית ט, ה): ומיד כל חיה אדרשנו, ונאמר (חבקוק ב, יז): ושד בהמות יחיתן, ונאמר בגמול (מ"א יג, כח): ולא שבר את החמור. ופירשו רז"ל גמול בבהמות כגון החמור והכלב, כי אמרו רז"ל (בכורות ה, ב): מה נשתנו פטרי חמורים מכל בהמות לפדותם? ופירשו, לפי שטענו ביזתם של ישראל. ונאמר (שמות כב, ל): לכלב תשליכון אותו, בשכר לא יחרץ כלב לשונו (שם יא, ז), מלמד שאין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר כל בריאה ובריאה (מכילתא, משפטים קצה).

גאווה של ירבעם

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קב עמוד א

+מלכים א' י"ג+ אחר הדבר הזה לא שב ירבעם מדרכו הרעה, מאי אחר? אמר רבי אבא: אחר שתפשו הקדוש ברוך הוא לירבעם בבגדו, ואמר לו: חזור בך, ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן, אמר לו, מי בראש? - בן ישי בראש - אי הכי לא בעינא.

יד רמ"ה שם

אחר שתפסו כו' דרך המשל הוא אומר לומר לך שהוכיחו הקדוש ברוך הוא ע"י נביאיו להחזירו בתשובה וסרב בו והבטיחו בטובת העולם הבא אם יחזור בו וסרב בו כאדם שמסרב בחבירו לעשות רצונו עד שתופס בבגדו והלה עומד במרדו

REVIEW QUESTIONS

1. What is the punishment for a Navi who violates his own prophesy?
2. What are the opinions of Rashi and Rashba regarding the qualifications of the Navi who invited Ido into his home?
3. How can one determine if someone is a true prophet?
4. If the second prophet was a true prophet, why was Ido punished?
5. What does the Sefer HaIkarim say about this?
6. Where do we see two instances (in Medrash – one this week and one last week) of Yeravam's גאווה?
7. What does the Redak say about rewards for animals and how is that relevant to our perek?

מ"א פרק יד
פרק טו א-ט

למה אמר ירבעם לאשתו "והשתנית ולא ידעו כי את אשת ירבעם"?

רד"ק ב'

מלבי"ם קומי נא והשתנית. אם בפני העם שלא יכירוך כמ"ש ולא ידעו כי את אשת ירבעם, כי חשש שיאמרו שהוא מאמין בנביאי ה' לא בנביאי העגלים, ואם בפני הנביא כמ"ש (פסוק ה) ויהי כבואה והיא מתנכרה, כי הנביא כשהיה צופה במחזה לדעת ענין פרטי לא השיג רק הענין הפרטי שרצה לדעתו כמו שהיה בשאלת האורים ותומים, ולכן אם לא ידע שהיא אשת ירבעם לא ידרוש רק לדעת אם יחי החולה בן האשה הנצבת לפניו, או יתפלל עליו, אבל אם ידע שהיא אשת ירבעם אז יכין עצמו לדעת ולהשקיף על כל עניני בית ירבעם שזה ענין נוגע להכלל, ופן יודיעו לו עליו נבואה לרעה, והתירא מאד מזה מטעם שאמר הוא דבר עלי למלך על העם הזה, שכמו שבאה גדולתו ע"י נבואתו, כן יוכל לרדת אם ינבא עליו רעה, כמו שהיה בשמואל עם שאול:

ואותי השלכת אחרי גוך

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף י עמוד ב

ואמר רבי יוסי ברבי חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב: מאי דכתיב: +ויקרא י"ט+ לא תאכלו על הדם, - לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם. (איכא דאמרי,) אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן אמר רבי יוסי ברבי חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב: כל האוכל ושותה ואחר כך מתפלל - עליו הכתוב אומר: +מלכים א' י"ד+ ואותי השלכת אחרי גוך, אל תקרי גויך אלא גאיך. אמר הקדוש ברוך הוא: לאחר שנתגאה זה - קבל עליו מלכות שמים.

שישק מלך מצרים

רש"י כ"ה וכו'

פרק טו א-ט

"רק בדבר אוריה החתי" (פסוק ה')

תלמוד בבלי מסכת שבת דף נו עמוד א

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל האומר דוד חטא - אינו אלא טועה... אמר רב: כי מעיינת ביה בדוד לא משכחת ביה בר מדאוריה, דכתיב +מלכים א' טו+ רק בדבר אוריה החתי.

אביה (ם) מלך יהודה

דברי הימים ב פרק יג

(ג) וַיֹּאסֶר אֲבִיהָ אֶת הַמֶּלֶכְמָה בְּחֵיל גִּבּוֹרִי מִלְחָמָה אַרְבַּע מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ בַּחוּר ס וַיִּרְבְּעָם עָרֹךְ עִמּוֹ מִלְחָמָה בְּשִׁמּוֹנָה מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ בַּחוּר גִּבּוֹר חֵיל: ס

(ד) וַיָּקָם אֲבִיהָ מֵעַל לָהָר צִמְרִים אֲשֶׁר בְּהָר אֶפְרַיִם וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּנִי יִרְבֵּעָם וְכָל יִשְׂרָאֵל:

(ה) הֲלֹא לָכֶם לְדַעַת כִּי ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל נָתַן מִמְלָכָה לְדָוִיד עַל יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם לוֹ וּלְבָנָיו בְּרִית מְלָח: ...

... (ח) וַעֲמָה אִתָּם אֲמָרִים לְהַתְחַזֵּק לִפְנֵי מִמְלָכָה ה' בֶּן־בְּנֵי דָוִיד וְאִתָּם הֶמּוֹן רַב וְעַמְכֶּם עֲגִלִי וְהִב אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם יִרְבֵּעָם לְאֱלֹהִים:

(ט) הֲלֹא הִדְחַקְתָּם אֶת כְּהֵנִי ה' אֶת בְּנֵי אֶהֱרֹן וְהַלְוִיִּם וַתַּעֲשׂוּ לָכֶם כְּהֵנִים כְּעַמִּי הָאֲרָצוֹת כָּל הַבָּא לְמִלְא יָדוֹ כְּפָר בֶּן בֶּקָר וְאִילִם שִׁבְעָה וְהִנֵּה כֹהֵן לֹלֵא אֱלֹהִים: ס

(י) וְאֶנְחֵנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ וְלֹא עֲזָבָנוּ וְכִהְנִים מִשְׁרָתִים לֵה' בְּנֵי אֶהֱרֹן וְהַלְוִיִּם בְּמִלְאָתָם:

(יא) וּמִקִּטְרִים לֵה' עֲלוֹת בְּבִקְרָב בְּבִקְרָב וּבְעֶרֶב וּקִטְרֹת סִמִּים וּמַעֲרֹכַת לָחֶם עַל הַשִּׁלְחָן הַטָּהוֹר וּמִנֹּחֶת הַזֶּהָב וּנְרִמְיָה לְבַעַר בְּעֶרֶב בְּעֶרֶב כִּי שְׁמִרִים אֶנְחֵנוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת ה' אֱלֹהֵינוּ וְאִתָּם עֲזָבָתָם אֹתוֹ:

(יב) וְהִנֵּה עֲמָנוּ בְּרֹאשׁ הָאֱלֹהִים וְכִהְנֵנוּ וְחֻצְצָרוֹת הַתְּרוּעָה לְהַרְיֵעַ עֲלֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵל תִּלְחַמוּ עִם ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם כִּי לֹא תִצְלִיחוּ:

(יג) וַיִּרְבֵּעָם הִסֵּב אֶת הַמַּאֲרָב לְבֹא מֵאֲחֵרֵיהֶם וַיִּהְיוּ לִפְנֵי יְהוָה וְהַמַּאֲרָב מֵאֲחֵרֵיהֶם:

(יד) וַיִּפְּנוּ יְהוָה וְהִנֵּה לָהֶם הַמֶּלֶכְמָה כְּנִים וְאֶחָד וַיִּצְעֲקוּ לֵה' וְהַכְּהֵנִים מִחֻצְצָרוֹת:

(טו) וַיִּרְיֻעֻהוּ אִישׁ יְהוָה וַיִּהְיֶה בְּהַרְיֵעַ אִישׁ יְהוָה וְהָאֱלֹהִים נִגַּף אֶת יִרְבֵּעָם וְכָל יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי אֲבִיהָ וְיְהוָה:

(טז) וַיָּנוּסוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי יְהוָה וַיִּתְּנֵם אֱלֹהִים בְּיָדָם:

(יז) וַיִּכּוּ בָהֶם אֲבִיהָ וְעִמּוֹ מִכָּה רַבָּה וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים מִיִּשְׂרָאֵל חֲמֵשׁ מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ בַּחוּר:

(יח) וַיִּכְנְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּעַת הַהִיא וַיֹּאמְצוּ בְנֵי יְהוָה כִּי נִשְׁעָנוּ עַל ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיהֶם:

(יט) וַיֵּרָדְף אֲבִיהָ אַחֲרֵי יָרֵבֶעַם וַיִּלְכֹּד מִמֶּנּוּ עָרִים אֵת בֵּית אֵל וְאֵת בְּנוֹתָיָהּ וְאֵת יִשָּׁנָה וְאֵת בְּנוֹתָיָהּ וְאֵת עֶפְרוֹן עֶפְרָיִם וּבְנֹתָיָהּ:
(כ) וְלֹא עָצַר כָּח יָרֵבֶעַם עוֹד בַּיּוֹם אֲבִיהָ וַיִּגְפְּהוּ ה' וַיָּמָת: פ

בראשית רבה (וילנא) פרשת ויצא פרשה עג

ויגפּהוּ ה' וימָת, א"ר שמואל בר נחמן את סבור ירבעם הוא שניגוף לא ניגוף אלא אביה, ולמה ניגוף, ר' אבא בר כהנא אמר על שהעביר הכרת פניהם של ישראל, דכתיב (ישעיה ג) הכרת פניהם ענתה במ..... רבנן אמרין על שבא עבודת כוכבים לתוך ידו ולא בערה, הה"ד (שם/דברי הימים ב' י"ג/) וילכוד ממנו ערים את בית אל ואת בנותיה, וכתב (מלכים א יב) וישם את האחד בבית אל וגו'

משנה מסכת אבות פרק ה

כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו וכל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו שנאמר (דברים ל"ג) צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל ירבעם חטא והחטיא את הרבים חטא הרבים תלוי בו שנאמר (מלכים א' טו) על חטאות ירבעם (בן נבט) אשר חטא ואשר החטיא את ישראל:

REVIEW QUESTIONS

1. What is the Redak's reason for Yeravam telling his wife to go in disguise?
2. What two additional reasons are given by the Malbim?
3. There is yet another reference to Yeravam's גאווה in this perek.
4. What halacha is connected to the possuk גויך אחרי גויך?
5. What special object did Shishak take from Yerushalayim?
6. What is the one and only sin that the possuk attributes to Dovid?
7. Describe the events surrounding the battle between Aviah and Yeravam
8. What are the two reasons given in the Medrash for Aviah's punishment after the battle?
9. The Mishna in Avos calls Yeravam a _____ ו _____

מ"א טו ט-סוף הפרק
טז א-כ

אסא מלך יהודה והכושים

דברי הימים ב פרק יד

- (ז) ויהי לאסא חיל נשא צנה ורמח מיהודה שלש מאות אלף ס ומבנימין נשאי מגן ודרכי קשת מאתים ושמונים אלף כל אלה גבורי חיל:
- (ח) ויצא אליהם ורח הכושי בחיל אלף אלפים ומרכבות שלש מאות ויבא עד מרשה:
- (ט) ויצא אסא לפניו ויערכו מלחמה בגיא צפתה למרשה:
- (י) ויקרא אסא אל ה' אלהיו ויאמר ה' אין עמך לעזור בין רב לאין פח עורנו ה' אלהינו פי עליך נשענו ובשמך באנו על הקמון הנה ה' אלהינו אתה אל נעצר עמך אנוש: ס
- (יא) ויגף ה' את הכושים לפני אסא ולפני יהודה וינסו הכושים

אסא מלך יהודה

דברי הימים ב פרק טו

- (א) ויעזריהו בן עוזד היתה עליו רוח אלהים: (ב) ויצא לפני אסא ויאמר לו שמעוני אסא וכל יהודה ובנימין ה' עמכם בהיותכם עמו ואם תדרשו ימצא לכם ואם תעזבו יעזב אתכם: ס
- ... (ח) וכשמע אסא הדברים האלה והגבוהה עיניו הנביא התחזק ויעבר השקוצים מכל ארץ יהודה ובנימין ומן הערים אשר לכד מהר אפרים ויחדש את מזבח ה' אשר לפני אולם ה':
- ... (יז) והבמות לא סרו מישראל רק לבב אסא הנה שלם כל ימיו:
- ... (יט) ומלחמה לא היתה עד שנת שלשים וחמש למלכות אסא: ס

דברי הימים ב פרק טז

- (ז) ובעת ההיא בא חנני הראה אל אסא מלך יהודה ויאמר אליו בהשענה על מלך ארם ולא נשענת על ה' אלהיך על פן נמלט חיל מלך ארם מידך: (ח) הלא הכושים והלובים היו לחיל לרב לרכב ולפרשים להרבה מאד ובהשענה על ה' נתנם בידך: (ט) כי ה' עיניו משטטות בכל הארץ להתחזק עם לבכם שלם אליו נספלת על זאת כי מעתה יש עמך מלחמות: (י) ויכעס אסא אל הראה ויתנהו בית המהפכת כי בועף עמו על זאת וירצץ אסא מן העם בעת ההיא:

אסא הצדיק

(אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא)

רש"י לעיל יא:לט

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף י עמוד א

ת"ר: חמשה נבראו מעין דוגמא של מעלה, וכולן לקו בהן: שמשון בכחו, שאול בצוארו, אבשלום בשערו, צדקיה בעיניו, אסא ברגליו... אסא ברגליו, דכתיב: +מלכים א' טו+ רק לעת זקנתו חלה את רגליו... דרש רבא: מפני מה נענש אסא? מפני שעשה אנגריא בתלמידי חכמים, שנאמר: +מלכים א' טו+ והמלך אסא השמיע את כל יהודה. אין נקי - מאי אין נקי? אמר רב יהודה אמר רב: אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה.

רש"י מסכת סוטה דף י עמוד א

צדקיה בעיניו - לא ידענא מנלן דנשתנה לשבח וכן אסא ברגליו אלא כן שמע מרבו.

REVIEW QUESTIONS

1. In what context did Assa daven to HaShem כח לאין רב לעזור בין רב לאין פח עורנו ה' אלהינו פי עליך נשענו ובשמך באנו על הקמון הנה ה' אלהינו אתה אל נעצר עמך אנוש?
2. Which Navi rebuked Assa?
3. What was his rebuke?
4. What did Assa do to this Navi?
5. What significant event was supposed to happen in the 16th year of Assa's reign?
6. Why was that year called the 36th year if it was Assa's 16th?
7. Why did the significant event not happen?
8. What was Assa's physical prowess?
9. Why was he punished with ailments in that part of his anatomy in his older years?

מ"א פרק טז: כא עד סוף הפרק
פרק יז

יריחו וקללת יהושע

מלבי"ם

בימיו בנה חיאל. עד עתה הגם שעבדו העגלים לא פקרו עדיין בכל שרשי האמונה והיו יראים מפני השבועה והאלה של יהושע, ועתה שראו שאחאב עושה כל התועבות ואין ה' מענישו, כפרו בהשגחה ובנבואה ולא חשו על קללת יהושע ולכן בנה את יריחו. והגם שראה שקללת יהושע נתקיימה באבירים בנו, לא שת לבו גם לזאת ותלהו במקרה עד שבשגוב צעירו הציב דלתיה. ודבר זה הוצעה אל הספור הבא אחריו מענין אליהו:

פרק יז
אליהו הנביא

בבא מציעא קיד: (צילום בדף הבא)

שו"ת חתם סופר חלק ו - ליקוטים סימן צח

אבל האמת יורה דרכו כי מעולם לא עלה אלי' בגופו למעלה ... אך נפרדה נשמתו מגופו שם והנשמה עולה ומשמש למעלה בין מלאכי שרת וגופו נתדקדק ושורה בגן עדן התחתון בעוה"ז וביום הבשורה במהרה בימינו תתלבש נשמתו בגוף הקדוש הלז ואז הוא ככל אדם מחכמי ונביאי ישראל והוא מוסמך מרבו אחיה השילוני או ממרע"ה אם הוא פנחס והוא יסמוך את חכמי ישראל ואז יש לו דין ככל בני ישראל וכן בכל פעם שמתגלה ומתראה בעוה"ז מלוכש בגופו הזך אך כשמתגלה בנשמתו כמו ביום המילה אז איננו מחויב במצות במתים חפשי כתיב ... וכשמתגלה על אופן זה הרי הוא מלאך אעפ"י שלומד תורה ומגלה דינים אין לקבוע הלכה עפ"י דבריו דה"ל רק כמו חלום ורוח נבואה ואין משגיח' בבת קול אך כשמתגלה בלבוש גופו הרי הוא מגדולי חכמי ישראל ותשבי יתרץ קו' ואיבע' ואיליו תשמעון כי מי כמוהו מורה וכשראוהו רבב"ח בבית הקברות של גוים וא"ל לאו כהן מר אז נתגלה בלבוש גופו דאנשמה בלא גוף לא שייך לשאול לא כהן מר ...

קושיא על תוד"ה אמר ותירוצו של הנצי"ב take notes

וצויתי את ברכתי

פ' בהר

וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשית את התבואה לשלש השנים

אור החיים וצויתי את ברכתי וגו' ברכה זו אינה בצומח שכבר הבטיח ונתנה הארץ פריה שהוא גבול שגבל ה' בכחה, אלא שמבטיח ברכת התבואה ככד קמח הצרפית (מלכים א' י"ז) וכשמן אשת עובדיה (מ"ב ד), והוא שדקדק לומר ועשת את התבואה פירוש הברכה שיצו ה' תעשה ריבוי בתבואה כדי שתספיק לג' שנים הגם שהארץ תוציא צמחה כמדי שנה בשנה

REVIEW QUESTIONS

1. How does the Malbim explain why Chiel was not afraid of Yehoshua's curse?
2. Rashi in Bava Metzia says that the Gemara that presents Eliyahu as a Kohen holds that Eliyahu was really _____
3. According to this opinion, what was the reason Eliyahu asked the widow for an עוגה קטנה?
4. According to the opinion that Eliyahu was not a Kohen, what was the reason he asked first for an עוגה קטנה?
5. How does Tosafot explain why Eliyahu, if he were a Kohen, was allowed to touch the corpse of the son of the widow in order to resurrect him?

משפט
מצוה

מסורת הש"ס
עם הוספות

יבמות דף סא.
 (יבמות א:) [א] שנין
 'מ' כמעות קרי: (ג) שנין
 (ו) 'מ' ע"י חוס' ביב
 חס' סודיה דבר
 (על קד. ע"פ)
 פקדן דרבי אליעזר
 ש' שט ורשי פסדי
 ש' שט ורשי פסות. ורשי
 כבא: רשב"ם ידד
 ידד ובחוס' שם
 מלכ"ס א יט יא
 כמכבר כה יא
 ע"י שבת כה יא
 מלאכי א יא
 דברים כד יב
 פסחים כ"ט (מ)
 (מסות יט):
 פק (י) יח ושרות
 (בן אות מ) (ע) דה"א
 (א) [מלכ"ס א] יא
 פס"א ט, ק' תרומות
 (ל) [ענין מוס'
 ש' קי: דרש למאן
 רש"י חוס' הרא"ש

ענת הב"ח

ד"ר מרדכי שפירא
לא ידע דבר טעמא
זו דבני מלכים
א דליכא דלא חזי ליה :
בא"ד דמוי הוה
זי ליה (והוה לו להשיב
מסדרין). הא"מ ו"ב
א ויהי לו להשיב
דרין אלא סבר איך
מסדרין כ"ט]:

יוז הש"ס

ו' הא עשר שביב
י קאמער. עיין כמות
קס ע"ז תוס' ד"ה
רש"י ד"ה מאי
מזר וכו' דריה הוא
ית. עיין לעיל דף קד
תוס' ד"ה ולא: תוס'
ה מהו וכו' וכן
ישנו בשו"ת קובר
ר"ע. מנדרש ילקוט
ז' פסוקו כמותו נשים
זוהי חכמה

אור השלם

ב"ה אלהים מתהלך
דב פתח להציל
תת איכד לפעול
ה מתעורר קדוש ולא
זה קד ערות דבר
(שם מאתריך)

2000

וְאֵם אִישׁ עָנִי הוּא
אֵל תִּשְׁכַּח בְּעֵבְרָתוֹ:

ש תשיבנו לו:

הַשֵּׁב תָּשִׁיב לוֹ אֶת
כֹּסֶם קְבוּא הַשְּׁמִיטָה
כִּבְּ בְשִׁלְמָתוֹ וּבִרְכָּה
יִתְּנָה צִדְקָה לְפָנָי
אֱלֹהִים: [חיים כד, ג']

מדרש ו' לא יראה ק"ו ערות דבר ש"מ
 וס' וחורש וכן ברכה וכן ואלו מנייה
 (המנוסח מ"ח) וכן גמבינין תרומה
 למ"ד^א ואלויו הוא פיתח דכמי
 מ"ה קנא קמחי ון פיתחם^ב בקנא
 אל קמחי^ג אין מנצחין^ד ונני אל
 חביז אלס (תגורר יט) אלס כי
 ימות נחאל: בארבעה ט' מצניא.
 ביריס' לרבעה קדין קרן ומעד
 ישיועת^ה שיש ס' טיגורס מוא
 כמון הביא וקדיס ימ' נכמחי
 וכל מקום מוקדש מוא שמי וחמרי
 (תקון ד' ק') אלו תלמידי הכהנים
 שמחזקין בלכות עשרה גל מקום
 מעלה עליהן הכחוש כאלו מקדישין
 אוחן גיבא חקדיס: בשיאט מצניא.
 תמיסיהה מוקדש ילוי מוא מוא
 ללך ון טיגורס: ספי' לקוט: שריפ.

[illegible]

17. תשמע בנזקך תשמעו לו ויהי
 ממנו: לו כבוד יצא. לקמן פרק דלילה
 ל: כבא השמש. תלמוד החזיר לו:
 שדר תשמע: אמר יד א. תסמייה דהא
 גור לך תשמעו וי ותשמעו לילה קאמר
 ו לילה וסות העשיתי תמשן ציוס
 השמש תשיטו לו וכבא השמש תמטו
 תשוב שמינה ל רכות תחובנה גליה
 לילה משכנו וסות. לוק לאחר השחיב
 תמלו מעל גבי מזו ולוק אפסא עלה
 משמעודי לז"ח רדיון דמשכניה קמיה:

וְלֹא יָמַי עָשׂוּת דְּבָרָא בְּכַסֵּה שְׁמַחָא
 נִסְגַּל תְּהוֹמָהּ אִתְּרֵם אֶלְס מִנְדָּךְ כְּסוּמָה עַד
 וְלֹא מִימִי לַעֲבֹד מִוֶּרֶךְ דְּפִסְמֵךְ עַד
 מִיִּד דְּלֹא עָרְסוּ: (בֵּרַךְ בְּקוֹן מִרְיָא) דְּלִישׁ

שְׁלֵא יִתְרָם דְּכְתִיב * וְלֹא יִדְּאָה
 בְּרַיְמָר לִיה לֹא כְּהֵן אִמְרָא מִר
 קָאִי מִר בְּכִית דְּקִבְרוֹת אִלֵּא לֵא
 עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים * אִין מִמְּבֹאִין
 אִתְּרֵם זַנְיֵי אֲנָן מִרְעִיתֵי אִדֵּם אִתְּ
 אִדֵּם וְאִין עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים * קְרִינִי
 כְּבָרְכָהּ עֵלְמָא מִזְנִיגָא בִּשְׂרָתָא
 וְאִמְרֵי אִמְרָא לִיה דְּחִקָּא לִי
 לִי עֲתִילָה לֹא עָדָן אִמְרָא לִיה
 סִפִּי שְׁקוֹל מְהֵי מִרְפִּי סַפֵּא
 נְפִיק שְׁמֵי דְקִאֲמֵר מֵאֵן קָא אִבְלִי
 כְּבָר אִבּוֹת נְפִיק שְׁדִירוֹת אִפְּסִלוֹ
 גְּלִילִימָה סַחֲסֵי גְלִימָרֵי יִתְרָא וְכִנְהֵי
 דִּינִי פְּלִגְנִיתוֹ לְחַתְנוּתוֹתֵי רִחָא
 וְנִי הוּא לֹא תִשְׁכַּב כְּעוֹבֵד * הָא
 מֵאִי קִאֲמֵר אִמְרָא רַב שֶׁשֶׁת כְּבִי
 שְׁעִיר שְׂכִיב עֲבֹתוֹ וְעוֹבֵדוֹ
 תְּכִירוֹ אִינוֹ רִשְׁאִי לְמִשְׁכְּנֵי וְאִינוֹ
 לֵא עוֹבֵד בְּכָל הַשְּׁמוֹת הַלָּלוֹ
 אִמְרָא רַב שֶׁשֶׁת כְּבִי קִאֲמֵר
 תְּכִירוֹ אִינוֹ רִשְׁאִי לְמִשְׁכְּנֵי וְאִם
 הַלְּהוֹי לֵא עוֹבֵד בְּכָל הַשְּׁמוֹת
 רַבָּא אִמְרָא לִי קִאֲמֵר הַמְּלֹחַ
 אִינוֹ רִשְׁאִי לְמִשְׁכְּנֵי וְאִם מִשְׁכְּנֵי
 לֵא דְּבִת דְּבִרִים אֲמֹרִים
 אִבְשַׁע הַלְּהוֹתוֹ * אִבְל מִשְׁכְּנֵי
 אִתְּרֵם חֵיב הַלְּהוֹי לֵא עוֹבֵד
 תִּשְׁכַּב אִירֵשָׁא עֲנִירָב שְׂכִיב
 עַד בָּא הַשֶּׁשֶׁשׁ תִּשְׁכְּבוּ לֵא זֹ
 הַשֶּׁשׁ תִּשְׁכַּב לֵא אִתְּ עֲבֹתוֹ
 שֶׁ כֹּסוֹת וְאִם אִמְרָא לִי דִּימְנָא
 לֵא וְדִלְלִיא בִּימְנָא לְמָה לֵא
 סִמְיָה אִמְרָא לִי אִתְּ הֵב קִאֲמֵר
 שֶׁשֶׁשׁ תִּשְׁכְּבוּ לֵא כֹסוֹת וְאִם
 כֹּל בִּלְיָה הַשֶּׁשׁ תִּשְׁכְּבוּ לֵא אִתְּ
 הַשֶּׁשֶׁשׁ זֹ כֹסוֹת לִיֵּה שְׁנִיתָהּ
 אִמְרָא * יוֹחֲנָן * מִשְׁכְּנֵי וְכֹת
 גְּבִי בְּנֵי מִיִּתִּיבֵי אִמְרָא * מֵאִיר כִּי
 שְׁכֵנִי לְמָה מְחֻזְרִין לְמָה מְחֻזְרִין
 אִהְרֵר אֵלָא מֵאֲחֵר מְחֻזְרִין

לִיֵּה

על חוב כמו
ידי נהורא
ואמר להם
חל:
אשר רצבשה
אשר צבוסה
ערום ^(א)
היך
לגמ' ^(ב)
לך היה

[illegible][illegible]

ומיירי צבא לוי
חייו ורשב"ג
גציה יכול לה
מרשב"ג דלון
חזי ליה ויהיב
כמו שלמעלה
ואע"ג ששנינו
לא ידע דהוי

דאז ניש וואס
דאמרי (לעיל)
ראוין לאזתה
דקצירא להו
צחורת משכון
אותה איזטלא
זי דראויה זי

העצט צכל יו
לו למלוה צתו
אותו כלל ורבי
קצרי דמו ה

העטע אלס
ללו וזממיהר
אל עני לחים
שקדמו חכמים
מחלו ליה (ב)
מסדרי חכע
מסדרי חכע
כרש"ג קיזי אר
אלא כרש"ג דר
מדרובי חכע
ועמיהו חכע
חכע חכע
בנן (ג) לנחל
וקו חכע חכע
דוה חכע חכע
ליה דקדקס חכע
ק מוש חכע
יה לפי חכע

יראים נקברו
וכן נחמא בחש

וציונים
אומרים שהיה

עַל רֶחֶל וְאֵשֶׁת
 אֲמוֹת שֶׁכֵּן הָיוּ
 לָן מִן סִימֹן
 כְּמוֹת בְּמִסּוֹת
 וְאֵלֶּיָּהּ זָכְרָה
 לֵאמֹר כִּי אֲמַרְתִּי
 לִי מִשֶּׁשׁ עֲשֵׂהָ
 מַעֲשֵׂה"ב בְּחִזְרוֹ
 לְפִי שֶׁכֵּן הָיוּ
 מְחִילֵה אֲמֹר לִי
 מִן יוֹסֵף הֵיחָד
 שֶׁלִּי בִּלְבָד מִתְחַבְּרִים

מציא נמי הא
שגורס ר"ת/ו

ה"ג דתנאי ר' שמעון [בן יוחי] אומר. דליתא משנה בשם מקום ועוד דמשניות אף של זרעים ועהרות היו שגורות להם כדמשנה בבבא דוכתי^א ובה^ב דהאמר בפרע^ג לא מנינ^ד בשיתא מנינ^ה היטו בתוספתא:

דלי >עונן והדר< - כג רבא מצינא תלמוד בבלי עמוד מס 240הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

מ"א פרק יח

עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים

ספר העיקרים מאמר ראשון פרק יד

והרי אחאב עובד עבודת אלילים היה ולא היה כופר בעקרים, שהרי היה מאמין לאליהו ויודע שהגשם נעצר בעבורו בשבועתו, כמו שאמר לו האתה זה עוכר ישראל (מלכים א' י"ח י"ז), והיה טועה בעבודת אלילים, אם בהכניסו אמצעי בינו ובין השם יתברך ואם בהיותו חושב שהשם יתברך משגיח על הטובים והדבקים בו כאלהיו וזולתו מן הצדיקים, אבל שאר האנשים היה חושב שהם נמסרים למקרה המערכת, ולזה היה עושה צורות ועובד עבודת אלילים לקבל שפע המערכת באמצעותם.

ה' הוא האלקים

גר"א: אלקים הוא המנחיג – השגחה פרטית (אלקי אברהם וכו')
אלקים גימטריא טבע

הוראת שעה של נביא

רש"י לו

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף צ עמוד ב

(הגמ' רוצה להביא ראיה שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה אפילו בקום ועשה)
ת"ש: +דברים י"ח+ אליו תשמעון - אפילו אומר לך עבדך על אחת מכל מצות שבתורה, כגון אליהו בהר הכרמל, הכל לפי שעה שמע לו! שאני התם, דכתיב: אליו תשמעון. וליגמר מיניה! מיגדר מילתא שאני.

רש"י מסכת יבמות דף צ עמוד ב

אליו תשמעון - בנביא אמת כתיב. כגון אליהו בהר הכרמל - שהקריב בבמה ושעת איסור הבמות היתה ואיכא כרת דשחוטין חוץ וכת דהעלאה. מיגדר מילתא - לעשות גדר ותקנה כי התם שהשיבן על ידי כן מעבודת כוכבים.

תוספות מסכת יבמות דף צ עמוד ב

והליגמר מיניה - וא"ת שאני התם דעל פי הדבור היה מתנבא לעבור והיכי נגמר מיניה לעבור משום תקנתא דרבנן שלא על פי הדבור ונראה דכיון דעל פי הדבור שרי משום צורך שעה הוא הדין שלא על פי הדבור שהרי אין נביא רשאי לחדש דבר מעתה כדנפקא לן במגילה (דף ב:) מקראי... ואר"י משום דאיתחזק בנביאות היו סומכים עליו במה שהיה מבטיח בירידת אש ושוחטים על הבטחתו קדשים בחוץ שבזכותו ותפלתו תרד אש מן השמים ויהיה מיגדר מילתא שיתקדש שמו של הקדוש ברוך הוא ברבים וע"י כך יחזרו ישראל למוטב.

אליהו בהר הכרמל היה ע"י נבואה או ע"י עצמו? ומה הקשר בין נבואתו לתפילתו?

כנראה זה מחלוקת רש"י ותוס'

רד"ק סוף פסוק כא

למה היה צריך לתפילה...

רלב"ג ב"תועלויות"

להודיע שהמופתים יעשה אותם הש"י באמצעות התפילה... למדנו זה ממה שזכר בזה המקום מתפילת אליהו על בן הצרפית להחיותו ומתפילת אליהו שיענהו הש"י באש בפני כל ישראל ובתפילתו שיבא המטר..

ר' צדוק הכהן מלובלין - צדקת הצדיק אות סו

תפילה צריך לכל דבר אף על פי שנגזר מהשם יתברך, הלא תראה באלהיו שאמר לו ה' (מלכים - א י"ח א') הראה אל אחאב ואתנה מטר, ואף על פי כן נאמר אחר כך (פסוק מ"ב) שעלה לראש הכרמל ויגהר וגו' שהירבה בתפילה עד שבא גשם. וחכמים דאמרו בראש השנה (ט"ז א) דגזר דין הוא בראש השנה ויום הכפורים לא פליגי אאנשי כנסת הגדולה שתיקנו סדר תפילות בכל יום.

נצי"ב במדבר כ' בהרחב דבר

הורו לנו חז"ל עיקר גדול בתפילה... אפילו בזמן שרוצה הקב"ה להשפיע טובה בבידור... כך רצונו שיתפללו מקודם כי כך קבע מי שאמר והיה העולם ית'. וראה ברורה לזה היא מתפילת אליהו על הגשמים שהרי הקב"ה הקדים הבטחתו לאליהו ואמר לך הראה אל אחאב ואתנה מטר... למאי נצרך אליהו לעלות על ההר להתפלל על הגשמים אלא כך היא המדה....

תפילת אליהו

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ו' עמוד ב

ואמר רבי חלב אמר רב הונא: לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה, שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה, שנאמר: +מלכים א' י"ח+ ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר וגו'. ענני ה' ענני; ענני - שתד אש מן השמים, וענני - שלא יאמרו מעשה כשפים הם.

נצי"ב העמק שאלה קמ"ג אות ה'

הנצי"ב הוכיח שאליהו סידר תפילתו בתוך השמונה עשרה של מנחה ולכן לא היה צריך להתחיל בשבח

REVIEW QUESTIONS

1. What are the two explanations offered by the Sefer HaIkarim how someone like Yervam could believe in Avoda Zara?
2. What is the machlokes between Rashi and Tosafos regarding Eliyahu's building the altar outside the Beis HaMikdash?
3. What is Tosafos' rationale to say that the הוראת שעה was not based on a prophecy?
4. What is the Redak's explanation why, if Eliyahu was operating as a prophet, that he would need to daven?
5. What is the other answer we gave, based on the Ralbag, R. Zadok, and Netziv?
6. At what time of day was Eliyahu's tefilla ענני?
7. What did the Netziv say about the format of this tefilla?

מ"א פרק יט

take notes הערה ממור הרב יעקב ווינברג כעת מחר –

יג רד"ק ד"ה וילט .... ויש לשאול...

מלבי"ם מלכים א פרק יט

(ג) וילך אל נפשו. כי אליהו היה מתבודד רוב ימיו ועוסק בשלמות עצמו להשלים את נפשו, רק בעת הצורך היה נביא שלוח אל העם, ואחר שראה שכל הנפלאות שעשה לא פעלו, ראה כי אין לו עסק להשלים את העם, ולכך קם וישב ללכת אל השלמת נפשו. והגם שבא אל באר שבע אשר ליהודה, ששם לא התירא עוד מאזבל, בכל זה הניח את נערו שם, להפרד מבני אדם לצאת אל המדבר להתבודד, כי זה היה מחוז חפצו עתה,

(ט) מה לך פה. ר"ל הלא הנביא צריך שימצא בין העם להוכיח ולנבאות לא שיתבודד במדבר ובהרים:

(י) ויאמר. הנה אנכי לא אוכל להיות נביא מורה ומוכיח לעם הזה, כי צמתני קנאתי על רוע מעשיהם, וע"י קנאתי שהרגתי נביאי הבעל יבקשו את נפשי, ולכן לא אוכל לעשות שליחותי:

(יא) ... אולם כפי הנגלה הראה לו כי במחנה רוח ורעש ואש אין ה' בם, רק בקול דממה, וממנו ילמדו שלוחיו ונביאיו בל יסערו סער בל ירעשו רעש ובל יבעירו אש כמו שעשה אליהו בקנאתו לה' צבאות שעצר את השמים ושחט את נביאי הבעל, כי ה' ישלח את נביאיו שיבואו אליהם בקול דממה, וימשכו את העם בעבותות אהבה ובדברים רכים:

(יג) ... שאל אותו שנית מה לך פה, ומדוע אינך שב אל שליחותך לנבאות ולהוכיח בלא קנאה ורעש:

(יד) ויאמר. שנית כי לא יוכל לעזוב קנאתו לה' צבאות כי מקנא הוא על דבר כבוד שמו:

טז רש"י ורד"ק

אליהו מלאך הברית

טור יורה דעה הלכות מילה סימן רסה

ונוהגין ע"פ המדרש לעשות כסא לאליהו על שאמר [מלכים א' י"ט] קנא קנאתי לה' כי עברו בריתך בית ישראל א"ל הקדוש ברוך הוא חייך שאין עושין ברית מילה עד שתראה בעיניך מכאן התקינו חכמים לעשות כסא לאליהו שהוא נקרא מלאך הברית:

REVIEW QUESTIONS

1. What was Rav Weinberg's explanation as to how Izevel was so confident she could kill Eliyahu – and why did she say she would do it "tomorrow"?
2. What reason does the Redak give for HaShem bringing Eliyahu to Har Chorev?
3. Does his explanation concur with the approach of Rashi and the Malbim?
4. How does the Malbim explain...
  - a. Eliyahu fleeing into the desert?
  - b. HaShem's question אליהו מה לך פה אליהו?
  - c. The lesson of the wind, earthquake, fire, and soft sound?
5. Why do we have a כסא של אליהו at a bris?

מ"א פרק כ

הצלחת אחאב במלחמותיו

ויקרא רבה (וילנא) פרשת אמור פרשה כו

ב רבי יוסי ממלחיא ורבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמרו מצינו תינוקות בימי דוד (פירוש – בימי שאול כשהיה רודף אחרי דוד) עד שלא טעמו טעם חטא היו יודעין לדרוש את התורה מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור והוא דוד מצלי עליהון הדא הוא שדוד או' (תהלים יב) אתה ה' תשמרם אתה ה' נטר אורייתיהון בלבהון תנצרים מן הדור זו לעולם מן הדור ההוא שהוא חייב כלייה אחר כל השבח הזה יוצאין למלחמה ונופלין אלא ע"י שהיו בהם דלטורין היו נופלין הוא שדוד אומר (תהלים נז) נפשי בתוך לבאים לבאים זה אבנר ועמשא שהיו לבאים בתורה אשכבה לזהטים זה דואג ואחיתופל שהיו להוטין אחר לשון הרע בני אדם שניהם חנית וחצים אלו אנשי קעילה דכתיב בהם (שמואל א כג) היסגירוני בעלי קעילה בידו ולשונם חרב חדה אלו הזיפים דכתיב בהון (תהלים נד) בבא הזיפים ויאמרו לשאול ... אבל דורו של אחאב כלן עובדי עבודת כוכבים היו וע"י שלא היו בהן דילטורין היו יוצאין למלחמה ונוצחין הוא שעובדיה אמר לאלהיו (מלכים א יח) הלא הוגד לאדוני וגו' ואכלכלם לחם ומים אם לחם למה מים אלא מלמד שהיו המים קשים לו להביא יותר מן הלחם ואלהיו מכריז בהר הכרמל ואומר (שם /מלכים א' י"ח/) אני נותרתי נביא לה' לבדי וכל עמא ידעי ולא מפרסמי למלכא.

מצוה לשמוע לנביא

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף פט עמוד ב

המוותר על דברי נביא, מנא ידע דאיענש? - דיהב ליה אות. - והא מיכה, דלא יהיב ליה אות ואיענש! - היכא דמוחזק שאני. דאי לא תימא הכי, אברהם בהר המוריה היכי שמע ליה יצחק, אליהו בהר הכרמל היכי סמכי עליה ועבדי שחוטי חוץ? אלא: היכא דמוחזק שאני.

רש"י מסכת סנהדרין דף פט עמוד ב

מנא ידע - האי גברא שזה נביא אמת שהקדוש ברוך הוא עונשו - והלא שמא סבור שזהו נביא שקר לפיכך מוותר על דבריו.
היכא דמוחזק - שהוא צדיק ונביא אמת.
שאני - ולא בעי אות.

[רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ז

וכשמשלחים אותו נותנין לו אות ומופת כדי שידעו העם שהאל שלחו באמת, ולא כל העושה אות ומופת מאמינים לו שהוא נביא, אלא אדם שהיינו יודעים בו מתחלתו שהוא ראוי לנבואה בחכמתו ובמעשיו שנתעלה בהן על כל בני גילו והיה מהלך בדרכי הנבואה בקדושתה ובפרישותה ואח"כ בא ועשה אות ומופת ואמר שהאל שלחו מצוה לשמוע ממנו שנאמר אליו תשמעון, ואפשר שיעשה אות ומופת ואינו נביא וזה האות יש לו דברים בגו, ואעפ"כ מצוה לשמוע לו הואיל ואדם גדול וחכם וראוי לנבואה [הוא] מעמידים אותו על חזקתו, שבכך נצטוינו כמו שנצטוינו לחתוך את הדין ע"פ שני עדים כשרים ואע"פ שאפשר שהעידו בשקר הואיל וכשרים הם אצלינו מעמידים אותן על כשרותן ..

רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ח

משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה, ... ובמה האמינו בו במעמד הר סיני שעיינינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר האש והקולות והלפידים והוא נגש אל הערפל והקול מדבר אליו ואנו שומעים משה משה לך אמור להן כך וכך ... נמצאת אומר שכל נביא שיעמוד אחר משה רבינו אין אנו מאמינים בו מפני האות לבדו ... אלא מפני המצוה שצוה משה בתורה ואמר אם נתן אות אליו תשמעון, כמו שצונו לחתוך הדבר על פי שנים עדים ואע"פ שאין אנו יודעין אם העידו אמת אם שקר, כך מצוה לשמוע מזה הנביא אע"פ שאין אנו יודעים אם האות אמת או בכישוף ולט.

REVIEW QUESTIONS

1. What *zechus* did the generation of Achav have that enabled them to be victorious in battle?
2. How do we know they had this merit?
3. How do we know that the generation of Shaul did not have this merit?
4. What are the two ways one can know if the person claiming he is telling a prophecy is a true Navi?
5. What is the Rambam's comparison between listening to a Navi and accepting testimony of two witnesses?
6. In what way is Moshe Rabbeinu the **אב הנביאים**?

40

ב' א מיי פ'ס'ס מלכות
 כלום הלכה :
 בא ב מיי פ'ס'ס מל'
 אבל ה' ית' סמ'
 עשין מד טויד פ'
 שפ' סעף :
 ב' א מיי פ'ס'ס מל'
 סהדרין הלכה א'
 ופ'ס'ס מל' מלכות הלכה
 ב סמ' עשין קי :

[פ] חוה' חולין כס.
 ד"ר (הקדמה)
 מז' ד"ה מ"י פ"ס מהל'
 מלוכס' כ"ל כ' סג
 עשין סס:
 בדר' מ"י' סס פ"ד כ"ל
 ט סג סס:
 בדר' מ"י' סס הלכס' א
 סג עשין קד:
 מז' א' מ"י' סס ע"א
 כ"ל א סג עשין קד
 מז' כ' מ"י' סס פ"ד
 הלכס' ט:
 [פסח'ס קי.] יצחות מה:
 כ"ק כ' כ"כ ק:

[illegible][illegible]

וידה אצד שמואל לכל האמור בפרשת מלך מלך
מבשר פרשת ו אלא לאים ערלים שנאמר יטוהש
ימחו ערל כתנאור וזו אמר ככל האמור בפרשת
הוא אצד לא ימחו פרשת ו אלא רבי לאים ערל
לך מלך שחמא איתנו ערלך וכן היה רבי יהודה
לך בבניסין לארץ להעמיד להם מלך וזלחתינו
כרת הכהונה רב נטוראי אמר לא נאמרו
רעומתן שנאמר ואמרת אשימה עלי מלך וגו'
ובדור כהנן שאלו שנאמר הנה נל מלך לשפוטנו
לכל שנאמר יהיונו ג אנת כלל הנינו ושפוטנו
רבי רבי וזו אמר שלש מצות נצטוו ישראל כס
הם מלך וזלחתינו ורועי של עמל ולבנות להם
יהיה מהן תחלה כשהוא אמר רבי רבי על כל
יסוד להעמיד להם מלך תחלה אמר כס אלא מלך
לא כס אלא למלך עדיין אינו ידוע אם לבנות להם
התורה ורועי של עמל תחלה כשהוא אמר להנחית
התורה המקום אשר יבדור הוה רבי אמר להנחית
נן בדור הוא אמר יהיו כי ישב המלך דוד בבית
נחביב אמר המלך אל כן הנחית ראה נא אנכי ויש
נל קיש בתחלה מלך שלמה על העניינים שנאמר
ולבסוף מלך על התחתונים שנאמר כי הוא דוד
נל עזר ושמואל ד אצד תפסח בסוף העולם
נל תפסח ועזר תחת הדוד וזו יחבו וכשם שמלך
על כל העולם כולו ולבסוף אל מלך אלא על
התלתי היות מלך על ישראל וגו' ולבסוף אל מלך אלא
רבי קתלן נן דוד מלך בירושלים ולבסוף אל מלך
היה מנחם שושלתנו וזלחתינו לבסוף אל מלך אלא
יהיה חלק מכל עמל רב ושמואל ד אצד מקל וד
יהיה רב ושמואל ד אצד הרד דוד אמר לא הור מנחם
יהיו וזלחתינו אמר דוד מלך יהודים ומלך : פרק
אצרות מלכים למלך וזלחתינו ביה שבונין מחצת המצות
ביב לרב דמי ואמרי לה לרב אלא בשלמא אצרות
מלחא אלא שאר ביה שבונין מחצת המלך ומחצת

לחמנו: בתחילה. קודם שנשא שלמה נשים ונכריות מלך אף על פי. והבי קלאמר קרא כי הוא רודה בכל עבר ההנה כמתפסח. מין (דף סה): גנולי. עלייתו ובסדר עובדות (גלים פרק מו) פירוש אחד אמר מקלו (ויקרא דבא פסחא אחרי) והוא מקזיה

סידורו. קהירו: **מזמור**. שש נקבים (ג) בלחצותיו ותחבין בהן ראשי רעפות התלויות בצדד ועושים ואין מרחיבין הרעפה על גבי ארוכות המזמור: **סידורו מעל גפה**. החבילים מרחיבין על ארוכות המזמור מן זמין ואורג והוא סדור: **העריפה**. עריפת חזנות תורה אור ברו"ץ: **משקופס בצד הדג**.

סודותה מעל גבה
מתי מקבלים וממאה
שישום בעור הדת אי
שעל גבה למה לי
ורא מחובי ממה
דרגש אשיר ואפקי
בן אמר ר' יודיש בן
רבי יעקב בר אמי
וצאן וקפס רזו :
בזמן הרשת ק"פ
האד *יופרי* לעשות
היו *ד"ר המך* אר
בזיו ותרנין לו דוא
תניא תרנא וימנא
דרשות אלא ק"פ ב"ד
דתא בן מילי ומלך
הרשת אמר בר

[illegible]

עליונים : וכסם שמוך על תפסה ועזה כך מוך על כל העולם
עד עזה : על מקלו . שהגליטו אשמהו מכסאו כדאמרין במסכת
ש"ס רב האי מקודה הוא מקודה של תרש (ע) ודומה לו חד אמר
סוטה בה מים : מוך והדיוט . ושוב לא חזר למסור :

ל' ח' ס' ט'
ס' ט' ח' ז'
ז' ו' ד' ח' ז'

[ע'פ כ

(:03 3^m

ה'תש"ב

01.32155

הגהות
הב"ח

(רש"י ד'
שבו שיש
בם

על
יגלותה
בזכותה
עלה ודין

ה'תשנ"ח
ה'תשנ"ח
ה'תשנ"ח
ה'תשנ"ח

ה'תשס"ד
ב' כסלו
בית דין
ב' גדישין

יט' יס' יא' יב' יג' יד' יו' יז' יח' יט'

גליון
הנ"ל

דעם ס'וועט זיין

(יא) ויאמר זה יהיה משפט המלך אשר ימלך עליכם את בניכם יקח ושם לו במרכבתו ובפרשיו ורצו לפני מרכבתו:
(יב) ולשום לו שרי אלפים ושרי חמשים ולחרש חרישו ולקצר קצירו ולעשות כלי מלחמתו וכלי רכבו:
(יג) ואת בנותיכם יקח לרקחות ולטבחות ולאפות:
(יד) ואת שדותיכם ואת כרמיכם וזיתיכם הטובים יקח ונתן לעבדיו:

- (טו) וזרעכם וכרמיכם יעשר ונתן לסריסיו ולעבדיו:
(טז) ואת עבדיכם ואת שפחותיכם ואת בחוריכם הטובים ואת חמוריכם יקח ועשה למלאכתו:
(יז) צאנכם יעשר ואתם תהיו לו לעבדים:

רמב"ם הלכות מלכים פרק ד

הלכה א
רשות יש למלך ליתן מס על העם לצרכיו או לצורך המלחמות... שכל האמור בפרשת מלך מלך זוכה בו.
הלכה ב
ושולח בכל גבול ישראל ולוקח מן העם הגבורים ואנשי חיל ועושה מהן חיל למרכבתו ובפרשיו ומעמיד מהן עומדים לפניו, ומעמיד מהן אנשים לרוץ לפניו....
הלכה ג
וכן לוקח מן בעלי האומניות כל מה שהוא צריך ועושין לו מלאכתו ונותן שכרן, ולוקח כל הבהמות והעבדים והשפחות למלאכתו ונותן שכרן או דמיהן....
הלכה ו
ולוקח השדות והזיתים והכרמים לעבדיו כשילכו למלחמה ויפשטו על מקומות אלו אם אין להם מה יאכלו אלא משם, ונותן דמיהן, שנאמר ואת שדותיכם ואת כרמיכם וזיתיכם הטובים יקח ונתן לעבדיו.

הכנעת אחאב

מלכים א פרק יט

- (טו) ויאמר ה' אליו לך שוב לדרכך מדברה דמשק ובאת ומשחת את חזאל למלך על ארם:
(טז) ואת יהוא בן נמשי תמשח למלך על ישראל ואת אלישע בן שפט מאבל מחולה תמשח לנביא תחתיו:

מלבי"ם מלכים א פרק יט

ובאת ומשחת את חזאל וכו' ואת יהוא. הסדר לא היה כן, שתחלה נמשח אלישע אח"כ יהוא ואח"כ חזאל, אולם לקמן (כא, כט) בארתי שע"י תשובת אחאב נשתנה הגזרה שהריגת יהוא לא יהיה בימיו רק בימי בנו, ומטעם זה לא נמשח יהוא ע"י אליהו רק ע"י אלישע והקדים משיחת אלישע למשיחת יהוא, וכן ע"כ נשתנה ונתאחזה גם גזרת חזאל.

מדת החסד שלא ע"פ תורה

לעיל כ: לא, לב

כא: טז

להקביל (להבדיל) אצל שאול המלך תלמוד בבלי מסכת יומא דף כב עמוד ב

בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא לשאול +שמואל א' טו+ לך והכית את עמלק, אמר: ומה נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה, כל הנפשות הללו על אחת כמה וכמה! ואם אדם חטא - בהמה מה חטאה? ואם גדולים חטאו - קטנים מה חטאו? יצאה בת קול ואמרה לו +קהלת ז+ אל תהי צדיק הרבה. ובשעה שאמר לו שאול לדואג +שמואל א' כב+ סב אתה ופגע בכהנים, יצאה בת קול ואמרה לו +קהלת ז+ אל תרשע הרבה.

REVIEW QUESTIONS

1. What is the machlokes in the Gemara regarding פרשת המלך?
2. What is Tosafos' question?
3. How many of Tosafos' answers to his question can you remember?
4. How does the Rambam paskin in the machlokes in the Gemara?
5. Why does Tosafos' question not even begin according to the Rambam?
6. Which decrees were modified because Achav humbled himself before HaShem?
7. How did we show that chessed which is not regulated by Torah leads to cruelty?

מ"א פרק כב

יהושפט הצדיק

דברי הימים ב פרק יז

(א) וימלך יהושפט בנו תחתיו ויתחזק על ישראל... (ג) ויהי ה' עם יהושפט כי הלך בדרכי דויד אביו הראשנים ולא דרש לבעלים (ד) כי לאלהי אביו דרש ובמצותיו הלך ולא כמעשה ישראל... (ו) ויגבה לבו בדרכי ה' ועוד הסיר את הבמות ואת האשרים מיהודה: פ (ז) ובשנת שלוש למלכו שלח לשריו לבן חיל ולעבדיה ולזכריה ולנתנאל ולמיכיהו ללמד בערי יהודה... (ט) וילמדו ביהודה ועמהם ספר תורת ה' ויסבו בכל ערי יהודה וילמדו בעם: (י) ויהי פחד ה' על כל ממלכות הארצות אשר סביבות יהודה ולא נלחמו עם יהושפט:

שאלה: איך שייך שצדיק כמו יהושפט ילך נגד נבואת מיכיהו? תירוץ: לדיוק בנבואת מיכיהו

נבואה

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף פט עמוד א

המתנבא מה שלא שמע. כגון צדקיהו בן כנענה, דכתיב+ דברי הימים ב' י"ח +ויעש לו צדקיהו בן כנענה קרני ברזל, מאי הוה ליה למעבד? רוח נבות אטעיתה, דכתיב+ מלכים א' כ"ב +ויאמר ה' מי יפתה את אחאב ויעל ויפל ברמת גלעד... ויצא הרוח ויעמד לפני ה' ויאמר אני אפתנו ויאמר... תפתה וגם תוכל צא ועשה כן. אמר רב יהודה: מאי צא - צא ממחיצתי. מאי רוח? - אמר רבי יוחנן: רוחו של נבות הזרעאלי. - הוה ליה למידק, כדרכי יצחק. דאמר רבי יצחק: סיגנון אחד עולה לכמה נביאים, ואין שני נביאים מתנבאין בסיגנון אחד. ... והני, מדקאמרי כולהו כהדדי - שמע מינה לא כלום קאמרי. - דילמא לא הוה ידע ליה להא דרבי יצחק! - יהושפט הוה התם, וקאמר להו. דכתיב+ מלכים א' כ"ב + ויאמר יהושפט האין פה נביא - אמר ליה: הא איכא כל הנביא! - אמר ליה: כך מקובלני מבית אבי אבא: סיגנון אחד עולה לכמה נביאים, ואין שני נביאים מתנבאין בסיגנון אחד.

חטא שפיכות דמים

רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ד

ההורג נפשות ולא היו שני העדים רואין אותו כאחת אלא ראהו האחד אחר האחד, או שהרג בפני שני עדים בלא התראה, ... כל אלו הרצחנין כונסין אותן לכיפה ומאכילין אותן לחם צר ומים לחץ עד שיצרו מיעהין ואחר כך מאכילין אותן שעורים עד שכריסם נבקעת מכובד החולי. ואין עושין דבר זה לשאר מחוייבי מיתת בית דין אלא אם נתחייב מיתה ממיתין אותו ואם אינו חייב מיתה פוטרין אותו, שאע"פ שיש עונות חמורין משפיכות דמים אין בהן השחתת ישובו של עולם כשפיכות דמים, אפילו ע"ז ואין צריך לומר עריות או חילול שבת אינן משפיכות דמים, שאלו העונות הן מעבירות שבין אדם להקב"ה אבל שפיכות דמים מעבירות שבינו לבין חבריו, וכל מי שיש בידו עון זה הרי הוא רשע גמור ואין כל המצות שעשה כל ימיו שקולין כנגד עון זה ולא יצילו אותו מן הדין... צא ולמד מאחאב עובד ע"ז שהרי נאמר בו רק לא היה כאחאב וכשנסדרו עונותיו וזכיותיו לפני אלהי הרוחות לא נמצא עון שחייבו כלייה ולא היה שם דבר אחר ששקול כנגדו אלא דמי נבות שנ' ותצא הרוח ותעמוד לפני ה' זו רוח נבות ונאמר לה תפתה וגם תוכל והרי הוא הרשע לא הרג בידו אלא סיבב קל וחומר להורג בידו.

REVIEW QUESTIONS

1. What did Yehoshafat spread around all of Israel as stated in Divrei HaYomim?
2. How did we explain why Yehoshafat the tzaddik seemed not to heed the prophecy of Micha?
3. How did Yehoshafat know that the prophecy of Achav's prophets was false?
4. Which sin sealed the fate of Achav? How does the Rambam describe the severity of this sin?

מלכים ב' פרקים א' וב'

רד"ק ב:א

חתם סופר מפרשים מלכים א' פרק יז

ויקרא פרק כו פסוק מב

וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכר והארץ אזכר:

רש"י ויקרא פרק כו פסוק מב

(מב) וזכרתי את בריתי יעקוב - בחמשה מקומות נכתב מלא, ואליהו חסר בחמשה מקומות, יעקב נטל אות משמו של אליהו ערבון שיבוא ויבשר גאולת בניו:

ספר נצח ישראל (מהר"ל) פרק נג

ובמדרש, בחמשה מקומות אליהו זכור לטוב חסר וי"ו... ובחמשה מקומות יעקב מלא בוי"ו... וזה רומז על שנתן אליהו ליעקב ערבון. וכתב (משלי ו, א) "אם ערבת לרעיך תקעת לזר כפך וגו'". והנה היד יש בו חמשה אצבעות היד. ולכך נמצא חמשה ואוי"ן אצל יעקב, כי האצבע דומה לוי"ו, ונתן לו כף על זה, והוא הערבות שנתן ליעקב. ועוד דכתיב "תקעת לזר כפך", ובמסכת אהלות (פ"א, מ"ח) מונה שלשים אברים בפיסת היד. וחמשה ואוי"ן הם שלשים.

וכונת המדרש הזה, כי אליהו לא נברא רק לגאול את ישראל. וכל זמן שאין גומר דבר זה אליהו, הנה נחשב חסר, ולכך חסר בחמשה מקומות. ונמצאים אלו ואוי"ן אצל יעקב, שהשלמת אליהו נמצא אצל יעקב. וזה כאשר יגאל את בניו, ובניו של יעקב נגאלין בזכות יעקב, כמו שרמז במה שכתוב (ויקרא כו, מב) "וזכרתי בריתי יעקב", מקדים את יעקב בגאולה אחרונה. לכך יעקב הוא מלא בחמשה מקומות, מפני שהוא משלים את אליהו, שהוא חסר בחמשה מקומות...

קובץ שיעורים חלק ב סימן כח

כתב בפסקי מהרא"י סי' ק"ב דאשת אליהו ואשת ריב"ל מותרות דאשת רעהו כתיב ולא אשת מלאך והן כולן רוחני ולא גופני עכ"ל וקשה דבגמ' פריך מיתת הבעל מנ"ל ואף דאשת מת ודאי לא מיקרי אשת רעהו וצ"ל דאף דעתה אינה אשת רעהו מ"מ כיון שנאסרה שעה אחת אסורה עולמית עד שיתחדש בה דבר המתירה אלא דילפינן מקרא דאיתקש מיתה לגט וא"כ ה"נ אף דעתה אינה אשת רעהו מ"מ איסור שהיה בה להיכן הלך ותניא בסדר עולם שבעה בני אדם קפלו את העולם כולו ואלו הן אדם מתושלח שם יעקב עמרם אחיה השילוני אליהו ועדיין הוא קיים עכ"ל ומבואר מלשון הברייתא דאינו חשוב כמת ובב"מ קי"ד לאו כהן הוא מר עיין שם ואי נימא דחשוב כמת הא כתיב במתים חפשי ועוד דאי חשוב כמת אין צריך לקרא דאשת רעהו.

ובטור יו"ד סי' רס"ז בשם הרמ"ה דגר שמת והניח עבדים קטנים והגדילו אח"כ אין להן תקנה דכיון שלא הותרו בשעת מיתת האדון אינן ניתרין אח"כ ובב"י שם חולק ע"ז עיין שם והא דמיתת הגר מתרת עבדיו הוא מג"ש דלה לה דעבדו דגר כאשתו דמיתת האדון מתרת כמיתת הבעל וסובר הרמ"ה דמעשה המיתה היא המתרת ואינה מתרת אלא בשעתה כמו גט דאינו מתיר אלא בשעתו ודעת הב"י דההיתר הוא במה שהבעל הוא מת והרי גם אח"כ הוא מת ושמה י"ל עוד לשיטת הב"י דההיתר הוא ע"י שאין לה בעל דגלי קרא גבי מיתה דאינה אסורה אלא בשעה שיש לה בעל וא"כ אפשר לומר כן גם הכא כיון דעכשיו אינה אשת רעהו מותרת וצ"ע.

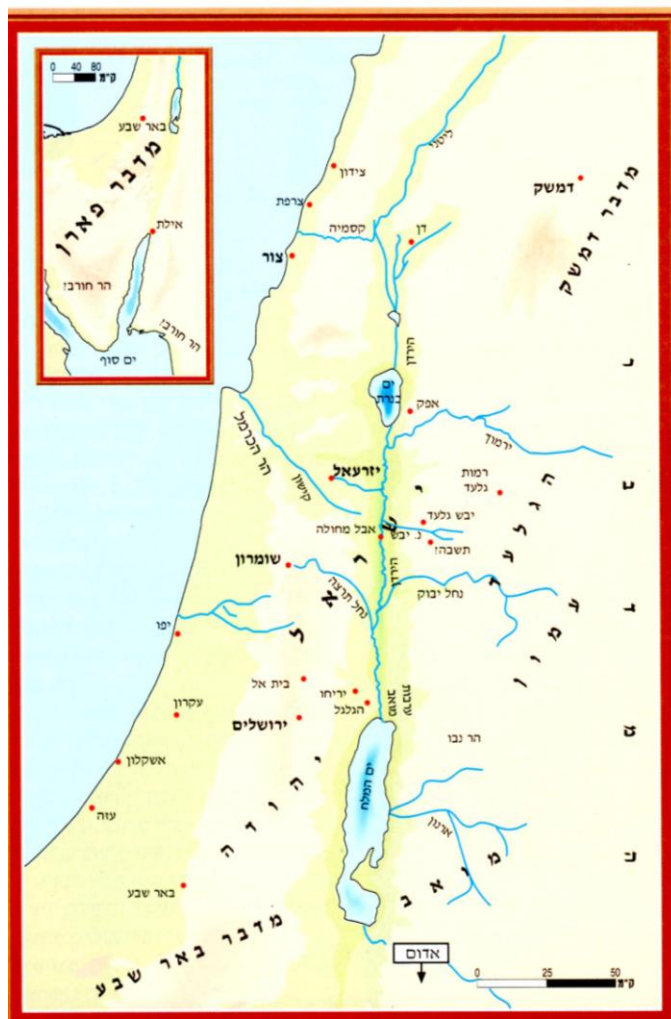
See map on next page

REVIEW QUESTIONS

1. Review the Chasam Sofer regarding the two dimensions of Eliyahu.
2. Why is יעקוב written 5 times with a "vav" and אליה is written 5 times missing a "vav"?
3. If Eliyahu is no longer in this world, what would be the reason to say his wife would not be able to re-marry?

מלכים א חלק ב, מלכים ב (תשע"ד)

מסעי אליהו

מ"ב פרקים ב' וג'

אלישע והילדים

עיין רש"י לעיל מלכים א פרק יט פסוק יז

רש"י כג

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף מז עמוד ב

אמר רבי יוחנן משום רבי מאיר: כל שאינו מלוה ומתלוה - כאילו שופך דמים, שאילמלי ליווהו אנשי יריחו לאלישע לא גירה דובים לתינוקות, שנאמר: +מלכים ב' ב+ ויעל משם בית אל והוא עלה בדרך ונערים קטנים יצאו מן העיר ויתקלסו בו ויאמרו לו עלה קרח עלה קרח, אמרו לו: עלה שהקרחת עלינו את המקום... +מלכים ב' ב+ ויפן אחריו ויראם ויקללם בשם ה' - מה ראה... ושמואל אמר: ראה שכולן נתעברה בהן אמן ביום הכיפורים; ורבי יצחק נפחא אמר: בלורית ראה להן כאמוריים; ורבי יוחנן אמר: ראה שלא היתה בהן לחלוחית של מצוה. ודלמא בזרעייהו ניהוה הוה! אמר רבי אלעזר: לא במ ולא בזרעם עד סוף כל הדורות. +מלכים ב' ב+ ותצאנה שתיים דובים מן היער ותבקענה מהם ארבעים ושני ילדים רב ושמואל, חד אמר: נס, וחד אמר: נס בתוך נס. מאן דאמר נס - יער הוה, דובים לא הוו; מ"ד נס בתוך נס - לא יער הוה ולא דובים הוו.

פרק ג'

קחו לי מנגן

תלמוד בבלי מסכת שבת דף ל עמוד ב

... ללמדך שאין שכינה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שיחה ולא מתוך דברים בטלים, אלא מתוך דבר שמחה של מצוה, שנאמר +מלכים ב' ג+ ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'.

רבינו בחיי בראשית פרק כז פסוק ז

(ד) ועשה לי מטעמים וגו' בעבור תברכך נפשי. אין כוונת יצחק בשאלת המטעמים בתענוג הגוף וחוש הטעם, אלא כדי שתהיה נפשו שמחה ומתענגת, כי בהתחזק כחות הגוף יתעוררו כחות הנפש, ומתוך שמחת הנפש תחול עליו רוח הקודש, והוא שאמרו רז"ל: (שבת ל ב) אין השכינה שורה לא מתוך עצלות ולא מתוך עצבות אלא מתוך שמחה, שנאמר: (מלכים - ב ג, ט) "והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'", ומטעם הזה יזכיר הנפש בכל פעם ופעם עם הברכה, ואמר: בעבור תברכך נפשי, בעבור תברכני נפשך, למען תברכך נפשי. ומה שבקש מטעמים לשמחת הנפש ולא בקש כנור לנגן כמנהג הנביאים, מפני שהיה עתיד לברכו בדברים גופניים: טל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירוש, וע"כ רצה שתהיה סבת השמחה מאכל ממין הדבר שהוא רוצה לברכו בו.

מישע מלך מואב

תלמוד בבלי מסכת תענית דף ד עמוד א

וכתיב +ירמיהו י"ט+ אשר לא צויתי ולא דברתי על לבי. אשר לא צויתי - זה בנו של מישע מלך מואב, שנאמר +מלכים ב' ג+ ויקח את בנו הבכור אשר ימלך תחתיו ויעלהו עלה, ולא דברתי - זה יפתח, ולא עלתה על לבי - זה יצחק בן אברהם.

REVIEW QUESTIONS

1. How does Rashi explain the real reason why the young men of Yericho mocked Elisha?
2. Explain the phrase לא דובים ולא יער
3. Why did Elisha ask for a musician?
4. Why did Yitzchok ask for his favorite food before he blessed his bechor?

מ"ב פרק ד
והנשה בא...

רש"י א'

תוספות מסכת עבודה זרה דף כו עמוד ב

והא דאמרין עובדיה ליה מיהורם בן אחאב ברבית כדי לפרנס הנביאים אף על גב דיהורם ישראל מומר הוה ואסור ליתן לו רבית שאני התם לפיקוח נפש הוה ומצוה

נס פך השמן

רד"ק ז'

מקראי קודש

סימן ג

אם שמן זית שנתהווה ע"י נס כשר למנורה

הגר"ח כתב להוכיח כדבריו שהנס לא היה בכמות בתוספת שמן אלא בעצמת כח השמן דאם הנס היה בכמות, בתוספת שמן, אין זה שמן של זית אלא שמן של נס. והגרש"י זעווין אמר שכיוצא בזה מבואר בפירוש הרד"ק (מלכים ב, ד פסוק ז) שאותו שמן הנס של אלישע פטור מן המעשרות שכתב שם: ובתוספתא וכד אתרחיש לה ההוא ניסא אמרת לי' לנביא דה' אית עלי עשור מהאי מישחא או לא. אמר לה בעליך זון נביא דה' דליכא עלי עשורא במילתא ואף את "לית על משחך עשור דמן ניסא הוא". אבל הקשה על זה מדברי התרגום

ט"ז אורח חיים סימן תרע"ס ק א

(א) (א) ח' ימי חנוכה. - בטור הביא לשנה אחרת קבעום ח' י"ט הקשה ב"י למה קבעו ח' ימים כיון דבשמן שבפך הי' בו כדי להדליק ליל א' נמצא שלא נעשה נס אלא לז' ימים ותל' ג' תירוצים ע"ש... ול"נ לתרץ דלמפרע אנו רואין שגם בלילה הראשונה היה נס דמצינו בספר הזוהר על פסוק מה יש ליכי בבית שאין הוא ית' עושה נס ליתן ברכה אלא במה שיש כבר בעולם ואפי' הוא דבר מועט אז הוא ית' נותן ברכה להרבות המעט משא"כ בדבר ריקן אין שייך בו ברכ' לעשות בריה חדשה ע"כ ניחא כאן דאלו נדלק כל מה שהי' בלילה הראשון לא היה מקום לנס לחול על שום דבר אלא ודאי דגם בליל' הראשון נשתייר ממה שהי' ראוי לה וממנה נשתייר ועל אותו השירור באה הברכ' שנעש' שם נס להרבות אותו וא"כ ראינו שגם בלילה הראשונה נעשה נס:

בתוך עמי אנכי יושבת

[רבינו] בחיי שמות פרק ל

ונתנו איש כפר נפשו לה' בפקוד אותם. ..., ושעור הכתוב כן: "ונתנו איש כפר נפשו לה'" במנות אותם כדי שלא יהיה בהם נגף בהשגחתו אותם. וגלה לך הכתוב כי העם הנפרט במנינו כל אחד לגלגלותם, הנה הוא מושגח מבעל ההשגחה יתעלה וכל מעשיו נפרטין לפניו ואז יחול הנגף, מה שאין כן בתחלה שהיה ענינו נמשך בכלל הרבים, אבל עתה בהיות כל יחיד ויחיד וכל מעשיו נפרטין אי אפשר מבלתי עונש וכענין שהשיבה השונמית לאלישע: (מלכים - ב ד, ג) "בתוך עמי" וגו', כלומר איני רוצה שתתפלל בשמי לפני המלך או אל שר הצבא, מוטב לי שיהיה עניני נכלל בכלל הרבים ולא נפרטת פן אענש, וידוע כי אותו היום שכתוב בו: (שם, יא) "ויהי היום", ראש השנה היה. ומכאן ראוי אותו היום שכל באי עולם עובדין לפניו כבני מרון שיהיה יום הדין ופקודת עונש לעולם ולהתפחד ולדאוג בו, כיון שכל יחיד נפרט וכל מעשיו נפרטין (ירמיה לב, יט) "לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו", ...

זוהר כרך א (בראשית) פרשת נח דף סט עמוד ב

מנלן משונמית דההוא יומא יום טוב דראש השנה הוה וקודשא בריך הוא דאין עלמא וכדין אמר לה אלישע (מלכים ב' ד) היש לדבר לך אל המלך דא קודשא בריך הוא דכדין אקרי מלך, מלך הקדוש מלך המשפט, ותאמר בתוך עמי אנכי

יושבת לא בעינא דידכרון לי וישגחון בי אלא בתוך עמי, מאן דעייל רישיה בין עמא לא ישגחון עליה למידן ליה לביש בגיני כך אמרה בתוך עמי

זוהר - הקדמה דף ז עמוד ב

אמאי אקרי חבקוק, בגין דכתיב (מלכים ב' ד) למועד הזה כעת חיה את חובקת בן, ודא בריה דשונמית הוה, ותרינ (בשלח מ"ה ע"א) חבוקין הוו חד דאימיה וחד דאלישע דכתיב (שם) וישם פיו על פיו

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף י עמוד ב

ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא... אמר רבי יוסי ברבי חנינא: הוא קדוש, ומשרתו אינו קדוש, (שנאמר:) +מלכים ב' ד'+ ויגש גיחזי להדפה. אמר רבי יוסי ברבי חנינא: שאחזה בהוד יפיה.

REVIEW QUESTIONS

1. Who was the creditor to whom Ovadia's wife owed money?
2. How did this debt come about?
3. What halachic question did Ovadia's widow ask Elisha? What was his answer?
4. How did the מקראי קודש apply this question and answer to the Beis Yosef's famous question regarding Chanukah?
5. What is the answer of the ר"ז to the Beis Yosef's question, based on something Elisha asked Ovadia's widow?
6. What is Rabbeinu Bachya's explanation for the danger in being counted in a census? How does he apply this to the שונמית?
7. What day of the year, according to the Zohar, did Elisha ask the Shunamis if she would like him to pray on her behalf?
8. What does the Zohar say was the name of the child born to the Shunamis?

ולמסקנא זו לא איפשטא בעיין ולשון מאי הוי עלה משמע דמסקנא דפשיטות היא ונראה יותר כספרים דגרסינן ואם איתא לימא ליה הא בצנעא הא בפרהסיא וקא פשיט דלא מפקיד מדאמר ליה סתם לך לשלום

הערות ודברי מוסר מספר אור יהל (ר' ליב חסמן ז"ל)
בענין נעמן וגיחזי

משנה מסכת אבות פרק ד משנה כא

רבי אליעזר הקפר אומר הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם:

פסוקים ט-יא גאותו של נעמן. הוא בא עם כל כבודו ועומד פתח הבית והוא כועס על זה שהנביא לא יצא לקראתו. הגאווה מוציאה את האדם מן העולם! נעמן יחזור לביתו ויקים עם צרעתו בגלל גאותו. למה לא יבין איש גבור חיל זה את הדבר הפשוט גם לתינוקות כי אם הוא צריך לנביא שאין זה הזמן לבקש כבוד לעצמו?

תאות הממון של גיחזי גרם שיהיה מצורע ושממש יצא מן העולם שלו

קבלת תוכחה הציל את נעמן. בפסוק טו "ויעמוד לפניו" ונתרפא מצרעתו

מעלת יסורין להכניע הלב. צע"ג למה רק נעמן נעשה גר תושב ולא עבדיו שראו נפלאות ה'. התירוץ הוא שעבדיו לא נתייסרו ביסורים ולא נכנע לבבם

REVIEW QUESTIONS

1. How does the Gemara criticize Elisha for the way he dealt with Geichazi?
2. What is the reason given in the Gemara for Elisha traveling to Damesek?
3. Why did Geichazi believe he would not be able to do teshuva?
4. Why was Geichazi considered a מחטיא את הרבים (3 reasons)?
5. Who was the other Rebbe/Talmid relationship criticized in the Gemara?
6. What comparison did we mention between Geichazi and the other talmid?
7. How does Tosafos understand the Gemara's conclusion whether a non-Jew is commanded in Kiddush HaShem?
8. Where did we see Naaman's original arrogance and where did we see that it changed?
9. What was Geichazi's תאוה?
10. What attribute did Naaman had which ultimately saved him?
11. What reason did we give for the fact that only Naaman did teshuva and not the others who also witnessed the same miracle?

מ"ב פרק ו:כד עד סוף הפרק
פרק ז

שילוח מצורעים מחוץ לעיר שומרון

רש"י ז:ג

רד"ק ז:ג ד"ה פתח

משנה מסכת כלים פרק א

עיירות המוקפות חומה מקודשות ממנה שמשלחים מתוכן את המצורעים

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף י עמוד ב

כל שתעלה לך מסורת בידך מאבותיך שמוקפת חומה מימות יהושע בן נון - כל המצות הללו נוהגין בה

רש"י מסכת מגילה דף י עמוד ב

כל המצות הללו - הנוהגות בערי חומה: שילוח מצורע, וקריאת מגילה בחמשה עשר, והבית חלוט בה לסוף שנה.

רמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק י הלכה ז

דין המצורע שיהיה לו מושב לבדו חוץ לעיר שנאמר מחוץ למחנה מושבו, ודבר זה בעיירות המוקפות חומה בארץ ישראל בלבד.

מלכים א פרק טז

(כג) בַּשָּׁנָה שְׁלֹשִׁים וְאַחַת שָׁנָה לְאַסָּא מֶלֶךְ יְהוּדָה מֶלֶךְ עַמְרִי עַל יִשְׂרָאֵל נִשְׁתַּיִם עֲשָׂרָה שָׁנָה בְּתַרְצָה מֶלֶךְ שֵׁשׁ שָׁנִים:
(כד) וַיָּקֻן אֶת הַקֶּהָר שֶׁמֶרֶן מֵאֵת שְׁמֶר בְּכַפְרִים כֶּסֶף וַיָּבֵן אֶת הַקֶּהָר וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הָעִיר אֲשֶׁר בָּנָה עַל שֵׁם שְׁמֶר אֲדֹנֵי הַקֶּהָר שֶׁמֶרֶן:

רד"ק מלכים א יג:יא

משך חכמה הפטרות פרשת מצורע

ולכן כתיב "פתח השער", שהיו נוהגים מלכי ישראל בשומרון כקדושת ירושלים, ולא נתקדשו שערי ירושלים כדי שיגינו מצורעים תחתיהם

חיי עולם וחיי שעה

שו"ת שבות יעקב חלק ג סימן עה

מרופא מומחה על חולה אחד שחלה את חליו שקרוב למות בו וכל הרופאים אומדין שודאי ימות תוך יום או יומים אך שאומדין שיש עוד רפואה אחת שאפשר שיתרפא מחוליו וגם אפשר להיפך שאם יקח רפואה זו אם אינו תצליח ח"ו ימות מיד תוך שעה או שתיים אי מותר לעשות רפואה זו או חיישינן לחיי שעה ושב אל תעשה עדיף:
תשובה... איברא כאשר ירדתי אל העיון נראה דשפיר דמי ... אם אפשר שע"י רפואה זו שנותן לו יתרפא לגמרי מחליו ודאי לא חיישינן לחיי שעה וראי' ברורה לחילוק זה מסוג' דש"ס פ' אין מעמידין דף כ"ז ע"ב

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף כז עמוד ב

. אמר רבא א"ר יוחנן, ואמרי לה אמר רב חסדא אמר ר' יוחנן: ספק חי ספק מת - אין מתרפאין מהן, ודאי מת - מתרפאין מהן. מת, האיכא חיי שעה! לחיי שעה לא חיישינן. ומנא תימרא דלחיי שעה לא חיישינן? דכתיב: +מלכים ב' ז+ אם אמרנו נבוא העיר והרעב בעיר ומתנו שם, והאיכא חיי שעה! אלא לאו לחיי שעה לא חיישינן

REVIEW QUESTIONS

1. Who were the 4 מצורעים?
2. Why were they outside the city walls according to Rashi and according to the Redak?
3. What is the machlokes Rashi and Rambam regarding which cities are prohibited for a metzora?
4. What is the difficulty on Rashi from our perek?
5. How did we answer this question according to the Redak in Melachim I:13?

6. How does the Meshech Chochma explain why the metzoraim were kept outside the city of Shomron? How did we explain how the approach of the Meshech Chochma fits in with the sins of the Ten Tribes?
7. What halacha do we learn out from the 4 metzoraim?

מ"ב פרקים ח וט

ולאם מלאם יאמץ

דרשות הר"ן הדרוש השני

וזה שאמר הכתוב (בראשית לו לא) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך לבני ישראל, ולמה הוצרך לכתוב לפני מלך מלך, אם לא להודיע כי מצד שבימים ההם אין מלך בישראל, מלך מלך באדום. כי לו צלחה המלוכה לישראל לא מלך מלך באדום, כאשר נראה אשר סרה מלכותם בקום מלך בישראל. כי דוד המלך הקים עליהם נציבים (ד"ה א יח יג) ולא הניח להם מלכים, ונמשך כן עד זמן יהושפט, כמו שכתוב בימיו (מל"א כב מח) ומלך אין באדום נצב מלך, ונמשך זה עד ימי יהורם אשר לחטאיו ולכתו אחרי בית אחאב כתוב בו (מל"ב ח כ) בימיו פשע אדום מתחת יד יהודה וימלכו עליהם מלך. והיו גם כן מלכים עד גלות הארץ, כי כן כתוב (שם כב) ויפשע אדום מתחת יד יהודה עד היום הזה, כי לא ענתה צדקתם להכרית מאדום מלך...

נבואת אליהו

מלכים א פרק יט

(ט) ויאמר ה' אליו לך שוב לדרכך מדברך דמשק ובאת ומשחת את חזאל למלך על ארם:
(טז) זאת יהוא בן נמשי תמשח למלך על ישראל ואת אלישע בן שפט מאכל מחולה תמשח לנביא תחתיו:
(יז) והנה הנמלט מתרב חזאל ימית יהוא והנמלט מתרב יהוא ימית אלישע:

מלכים א פרק כא

(כא) הנני מביא אליך רעה ובערתי אתה ואתה תהיה לאחאב משתין בקיר ועצור ועזוב בישראל:
(כב) ונתתי את ביתך בבית גרעם בן נבט ובבית בעשא בן אחיה אל הפעס אשר הכעסת ותחטא את ישראל:
(כג) וגם לאיזבל דבר ה' לאמר הפלבים יאכלו את איזבל בחל יזרעאל:.....
(כז) ויהי כשמע אחאב את הדברים האלה ויקרע בגדיו וישם שק על בשרו ויצום וישכב בשק ויהלך אט: ס
(כח) ויהי דבר ה' אל אליהו התשבי לאמר:
(כט) הראית כי נכנע אחאב מקפני יען כי נכנע מפני לא אחאב הרעה בימי בנן אחאב הרעה על ביתו:

עיין במלבי"ם שהבאנו לעיל מלכים א פרק כא

משיחת יהוא

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יד עמוד א

דכתיב +שמואל א' ב'+ ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי בה' רמה קרני בה', רמה קרני ולא רמה פכי. דוד ושלמה שנמשחו בקרן - נמשכה מלכותן, שאול ויהוא שנמשחו בכף - לא נמשכה מלכותן.

רמב"ם הלכות מלכים פרק א הלכה ז

כשמעמידין המלך מושחין אותו בשמן המשחה, שנאמר ויקח שמואל את פך השמן ויצק על ראשו וישקוה, ומאחר שמושחין המלך הרי זה זוכה לו ולבניו עד עולם, שהמלכות ירושה שנאמר למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל,

רמב"ם הלכות מלכים פרק א הלכה י

אין מושחין מלכי ישראל בשמן המשחה אלא בשמן אפרסמון, ואין ממנין אותן בירושלים לעולם אלא מלך ישראל מזרע דוד, ואין מושחין אלא זרע דוד.

קבורת איזבל

רש"י ט:לה

טור אבן העזר הלכות קידושין סימן סה

מצוה גדולה לשמח חתן וכלה ולרקד בפניה ולומר שהיא נאה וחסודה ואפי' אינה נאה ואמרו על ר' יהודה ב"ר אילעאי שהיה נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה ואומר כלה נאה וחסודה ואיתא במדרש למה לא אכלו הכלבים כפות של איזבל לפי שהיתה מרקדת בהן לפני חתן וכלה

See map on next page

REVIEW QUESTIONS

1. In Melachim I:19, HaShem told Eliyahu to anoint Chazael as king of Aram and Yeihu as king of Israel. Why did Eliyahu not perform these tasks and left it to Elisha to perform?
2. What are two differences between the way kings of Malchus Beis Dovid are anointed and the way the kings of Israel (Ten Tribes) are anointed?
3. Which parts of Izevel's anatomy were not eaten by the dogs?
4. What halacha do we learn out from the above?

המקומות שביקר בהם אלישע

מ"ב פרקים י ויא

על מה נהרגו צאצאי בית דוד

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צה עמוד א

+שמואל ב' כ"א+ וישבי בנב אשר בילידי הרפה ומשקל קינו שלש מאות משקל נחשת והוא חגור חדשה ויאמר להכות את דוד. מאי וישבי בנב? אמר רב יהודה אמר רב: איש שבא על עסקי נוב. אמר ליה הקדוש ברוך הוא לדוד: עד מתי יהיה עון זה טמון בידך? על ידך נהרגה נוב עיר הכהנים, ועל ידך נטרד דואג האדומי, ועל ידך נהרגו שאול ושלשת בניו. רצונך - יכלו זרעך או תמסר ביד אויב? אמר לפניו: רבוננו של עולם! מוטב אמסר ביד אויב, ולא יכלה זרעי. יומא חד נפק לשכור בזאי. אתא שטן ואידמי ליה כטביא, פתק ביה גירא ולא מטייה. משכיה עד דאמטייה לארץ פלשתים. כדחזיה ישבי בנב אמר: היינו האי דקטליה לגלית אחי... אבישי בן צרויה... אתא לביתיה ולא אשכחיה... אמר ליה: מאי בעית הכא? - אמר ליה: הכי אמר לי קודשא בריך הוא, והכי אהדרי ליה. - אמר ליה: אפיך צלותיך, בר בריך קירא לזיבון ואת לא תצטער... וקטליה (לישבי). היינו דכתיב +שמואל ב' כ"א+ אז נשבעו אנשי דוד לו לאמר לא תצא עוד אתנו למלחמה ולא תכבה את נר ישראל.

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צה עמוד ב

ומנלן דכלה זרעיה דדוד - דכתיב +מלכים ב' י"א+ ועתליה אם אחזיהו ראתה כי מת בנה ותקם ותאבד את כל זרע הממלכה. - והא אשתיר ליה יואש! - התם נמי אשתיר אביתר, דכתיב וימלט בן אחד לאחימלך בן אחטוב ושמם אביתר. אמר רב יהודה אמר רב: אלמלא לא נשתיר אביתר לאחימלך בן אחטוב לא נשתיר מזרעו של דוד שריד ופליט.

מרגליות הים סנהדרין צה:

בסה"ק כתבו דכל זמן שהיו בני דוד וניניו צדיקים לא נענשו בעון אבותם רק כשהלכו בדרכי אחאב... ומשום אותו עון לא הגינה עליהם זכות דוד אביהם...

אחריות דוד בהריגת נוב מבחינת הלכה

שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן קעז

מהרי"ל הצריך קצת תשובה למי שהשכיר שליח ונהרג בדרך ולמד ממ"ש פ' חלק [צ"ה ע"א] שדוד המלך ע"ה נענש על ידו וגרמא דיליה נהרגה נוב עיר כהנים ודואג, וצמח צדק סי' ו' כתב שאין דומה, התם דוד המלך ע"ה גרם דלא היה לו ליקח לחם מכהן גדול ולאסוקי דעת' דדואג הוא שם ויסבור שהכה"ג מורד במלכות נמצא היה הוא בעצמו קצת גרמא, משא"כ בשוכר שליח דמצוה קא עביד ... א"כ לא יתכן להצריכו תשובה מ"מ צריך קצת תשובה משום מגלגלים זכות ע"י זכאי וחובה ע"י חייב [שבת ל"ב ע"א]

שו"ת נודע ביהודה מהדורה קמא - אורח חיים סימן לד

על דבר שאלתו... שייש אחד בקש ממנו שיתן לו סחורות ללכת אל מקום קרוב ואשתו מחתה ביד הזקן כי הוא תש כח זקן והדרך הוא משובש בגייסות, והוא הפציר וביקש מאוד שיתנו לו הסחורה ועפ"י הפצרת הזקן נתן לו הסחורה והלך ונהרג בדרך ובא לשאול אם צריך תשובה וכפרה.

הנה מקור דין זה הוא מהרי"ו... והצמח צדק השיג עליו בהולך בשכר ואעפ"כ לא מלאו לבו של בעל צ"צ לחלוק על הראשונים ומסיק להתענות מ"ם יום. ואני אומר שבנדון דידן שהוא לא התחיל עם השליח לשלחו רק השליח התחיל לבקש לשלוח אותו בשליחות הוזה כדי להשתכר אין שום ה"א שצריך כפרה... ואעפ"כ אביא ראיה ברורה לדבר שהרי עיקר יסודו של מהרי"ו על אגדת (חלק) שאמר הקב"ה לדוד עד מתי יהיה עון זה טמון בידך על ידך נהרג נוב עיר הכהנים ועל ידך נהרג דואג ועל ידך נהרג שאול ושלשת בניו. והנה יש לדקדק למה לא חשיב על ידך נהרג אבנר שהרי גם אבנר בסיבתו נהרג שבא אליו לחברון לכרות ברית להעמיד לו מלכות ישראל ושם נהרג וגם דוד הסכים וכתב אליו שיבוא רק שהתנה שייבא אתו מיכל אשתו בבואו. אלא ודאי כיון שדוד לא התחיל עם אבנר שיבוא לכרות ברית רק אבנר היה המתחיל ששלח אל דוד כרתה בריתך אתי והנה ידי עמך להסב אליך את כל ישראל ודוד הסכים והשיב טוב וגו' והיתה כוונת אבנר גם לטובת עצמו להנמק מאיש בושע על דבר הפלגש כנאמר שם במקרא ולכן אין אחריות הריגתו על דוד. וזה ממש דומיא דנדון דידן שהשליח התחיל עמו והיה לטובת השליח ולכן אין צריך כפרה. רק הואיל וכתב שהרב בקהלתו הורה שצריך כפרה ולכן לא אבטל דבריו לגמרי ויתענה שלשה ימים בה"ב. ואם רצונו ליתן איזה מתנה ליתומי הנהרג דבר טוב

REVIEW QUESTIONS

1. What were the choices given to Dovid as punishment for his role in causing the massacre of Nov?
2. Who convinced Dovid to change his selection?
3. What is the significance of Golyus' brother being called יִשְׁבִּי בְנוֹב?
4. Who saved Dovid from Yishbi?
5. How does the Margilyos HaYam explain the tragic demise of so many of Dovid's descendants because of their grandfather's guilt?
6. What was the מדה כנגד מדה of one of Dovid's descendants being saved from Atalya?
7. What halacha does the Maharil learn from Dovid's guilt over the massacre at Nov?
8. How does the Tzemach Tzedek reject this comparison?
9. The Noda B'Yehuda determines that it depends who initiates? What proof does he bring from Navi?

מ"ב פרקים יב, יג

יהוידע כהן גדול

קהלת רבה (וילנא) פרשה א

אילו היה אהרן קיים בדורו של יהוידע יהוידע היה גדול ממנו בשעתו,

זכריה בן יהוידע

דברי הימים ב פרק כד

(טו) וַיִּזְקֶנּוּ יְהוֹיָדָע וַיִּשְׁבַּע יָמִים וַיָּמָת בֶּן מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה בְּמוֹתוֹ:
(טז) וַיִּקְבְּרֻהוּ כְּעֵיר דָּוִיד עִם הַמְּלָכִים כִּי עָשָׂה טוֹבָה בְּיִשְׂרָאֵל וְעַם הָאֱלֹהִים וּבֵיתוֹ: ס
(יז) וְאַחֲרֵי מוֹת יְהוֹיָדָע בָּאוּ שְׂרָיָה וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לַמֶּלֶךְ אֲזַי שָׁמַע הַמֶּלֶךְ אֲלֵיהֶם:
(יח) וַיַּעֲזֹבוּ אֶת בֵּית ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם וַיַּעֲבֹדוּ אֶת הָאֲשֵׁרִים וְאֶת הָעֲצָבִים וַיְהִי קֶצֶף עַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם בְּאַשְׁמָתָם זֹאת:
(יט) וַיִּשְׁלַח בָּהֶם נְבָאִים לְהַשִּׁיבָם אֶל ה' וַיַּעֲזִיבוּ כֵם וְלֹא הִאָּזִינוּ: ס
(כ) וַרְחוּ אֱלֹהִים לְבָשָׂה אֶת זַכְרְיָה בֶּן יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן וַיַּעֲמֵד מַעַל לָעַם וַיֹּאמֶר לָהֶם כֹּה אָמַר הָאֱלֹהִים לָמָּה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת מִצְוֹת ה' וְלֹא תַצְלִיחוּ כִּי עֲזַבְתֶּם אֶת ה' וַיַּעֲזֹב אֶתְכֶם:
(כא) וַיִּקְשְׁרוּ עָלָיו וַיַּרְגְּמוּהוּ אֲבָן בְּמִצְוֹת הַמֶּלֶךְ בְּחֹצֶר בֵּית ה':
(כב) וְלֹא זָכַר יוֹאָשׁ הַמֶּלֶךְ הַחֹסֵד אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוֹיָדָע אֲבָיו עִמּוֹ וַיַּהֲרֹג אֶת בָּנָו וּכְמוֹתָיו אֲמַר יְרָא ה' וַיִּדְרֹשׁ: פ

תלמוד בבלי מסכת גיטין דף נז עמוד ב

אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה: סח לי זקן אחד מאנשי ירושלים, בבקעה זו הרג נבזראדן רב טבחים מאתים ואחת עשרה רבוא, ובירושלים הרג תשעים וארבע רבוא על אבן אחת, עד שהלך דמן ונגע בדמו של זכריה, לקיים מה שנאמר: +ההושע ד'+ ודמים בדמים נגעו. אשכחיה לדמיה דזכריה דהוה קא מרתח וסליק, אמר: מאי האי? אמרו ליה: דם זבחים דאשתפוך. אייתי דמי ולא אידמו, אמר להו: אי אמריתו לי - מוטב, ואי לאו - מסריקנא לבשרייכו במסרקי דפרולי. אמרי ליה: מאי נימא לך, נבייא הוה בן דהוה קא מוכח לן במילי דשמיא, קמינן עילויה וקטלינן ליה, והא כמה שנין דלא קא נייה דמיה. אמר להו: אנא מפייסנא ליה. אייתי סנהדרי גדולה וסנהדרי קטנה קטל עילויה ולא נח, בחורים ובתולות קטל עילויה ולא נח, אייתי תינוקות של בית רבן קטל עילויה ולא נח, זכריה, זכריה, טובים שבהן איבדתי, ניהא לך דאבדינהו לכולהו? כדאמר ליה הכי נח. בההיא שעתא הרהר תשובה בדעתיה, אמר: ומה אם על נפש אחת - כך, ההוא גברא דקטל כל הני נשמתא - על אחת כמה וכמה! ערק אזל שדר שטר פרטתא בביתיה ואגייר. תנא: נעמן גר תושב היה; נבזראדן גר צדק היה.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית פרק ד

שבע עבירות עברו ישראל באותו היום הרגו כהן ונביא ודיין ושפכו דם נקי וטימאו את העזרה ושבת ויום הכיפורים היה. וכיון שעלה נבזראדן

מעשה הקבורה

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף מז עמוד א

דאמר רבי אחא בר חנינא: מנין שאין קוברין רשע אצל צדיק - שנאמר - +מלכים ב' י"ג+ ויהי הם קברים איש והנה ראו את הגדוד וישליכו את האיש בקבר אלישע ויגע האיש בעצמות אלישע ויחי ויקם על רגליו. אמר ליה רב פפא: ודילמא לאיקיומא +מלכים ב' ב'+ ויהי נא פי שנים ברוחך אלי? - אמר ליה: אי הכי, היינו דתניא: על רגליו עמד, ולביתו לא הלך, אלא ויהי נא פי שנים היכי משכחת לה דאחייא? - אמר ליה רבי יוחנן: שריפא צרעת נעמן, שהיא שקולה כמת, דכתיב +במדבר י"ב+ אל נא תהי כמת.

רש"י מסכת סנהדרין דף מז עמוד א

ויחי ויקם על רגליו - אותו הנקבר נביא השקר היה, הוא הנביא אשר השיב את עידו לאכול ולשתות בבית אל ונענש עידו על ידו והמיתו הארי, וכשמת לאחר ימים קברוהו אצל אלישע ולא הוכשר אצל המקום שיקבר אצלו - והחייהו.

רד"ק יג: כא ד"ה ויחי

אלישע והחצים

רמב"ן בראשית פרק יב פסוק ו

(ו) ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם - אומר לך כלל תבין אותו בכל הפרשיות הבאות בענין אברהם יצחק ויעקב, והוא ענין גדול, הזכירוהו רבותינו בדרך קצרה, ואמרו (תנחומא ט) כל מה שאירע לאבות סימן לבנים, ולכן יארכו הכתובים

בספור המסעות וחפירת הבארות ושאר המקרים, ויחשוב החושב בהם כאלו הם דברים מיותרים אין בהם תועלת, וכולם באים ללמד על העתיד, כי כאשר יבוא המקרה לנביא משלשת האבות יתבונן ממנו הדבר הנגזר לבא לזרעו: ודע כי כל גזירת עירין כאשר תצא מכח גזירה אל פועל דמיון, תהיה הגזרה מתקיימת על כל פנים. ולכן יעשו הנביאים מעשה בנבואות כמאמר ירמיהו שצוה לברוך והיה ככלותך לקרוא את דברי הספר הזה תקשור עליו אבן והשלכתו אל תוך פרת ואמרת ככה תשקע בבל וגו' (ירמיה נא סג סד). וכן ענין אלישע בהניחו זרועו על הקשת (מ"ב יג טז - יז), ויאמר אלישע ירה ויור ויאמר חץ תשועה לה' וחץ תשועה בארם. ונאמר שם (פסוק יט) ויקצוף עליו איש האלהים ויאמר להכות חמש או שש פעמים אז הכית את ארם עד כלה ועתה שלש פעמים תכה את ארם: ולפיכך החזיק הקדוש ברוך הוא את אברהם בארץ ועשה לו דמיונות בכל העתיד להעשות בזרעו, והבן זה.

REVIEW QUESTIONS

1. Who was the Navi who was killed in the Beis HaMikdash?
2. Which king ordered his execution?
3. Who was the Navi's father?
4. What had the Navi's father done in the past on behalf of the king?
5. What was day of the week and the day of the year when the Navi was killed?
6. What lasting effect did the death of this Navi have for many centuries?
7. Who stopped this lasting effect many centuries later?
8. According to the Gemara in Sanhedrin, who was the man who was thrown into Elisha's burial cave and was resurrected?
9. What halacha does the Gemara derive from this incident?
10. Since this person did not live more than a few moments, how was פי שנים ברוחך fulfilled?
11. According to the approach of the Pirkei d'R. Eliezer quoted by the Redak, who was the person who was fully resurrected?
12. Who was this person's wife?
13. How does the Ramban explain Elisha asking Yoash to shoot the arrows towards Aram?

מ"ב פרק יד
פרק טו:א-טו

אמציה

מלחמת אמציה עם אדום

דברי הימים ב פרק כה

(ה) וַיִּקְבְּצוּ אֲמֻצַּיָּהוּ אֶת יְהוּדָה וַיַּעֲמִידֶם לְבֵית אֲבוֹת לְשָׂרֵי הָאֲלָפִים וּלְשָׂרֵי הַמָּאוֹת לְכָל יְהוּדָה וּבְנֵימָן וַיִּפְקְדֵם לְמִקְוֵן עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה וַיִּמְצְאוּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶלֶף בָּחוּר יוֹצֵא צָבָא אַחַז רֹמַח וְצֶנֶה:

(ו) וַיִּשְׁכַּר מִיִּשְׂרָאֵל מֶאֱהָ אֶלֶף גְּבוּר חֵיל בְּמֶאֱהָ כֶּסֶף:

(ז) וְאִישׁ הָאֲלָהִים (רד"ק: אמוץ אבי ישעיה הנביא) בָּא אֵלָיו לֵאמֹר הִמְלֵךְ אַל יָבֹא עִמָּךְ צָבָא יִשְׂרָאֵל כִּי אֵין ה' עִם יִשְׂרָאֵל כָּל בְּנֵי אֲפָרַיִם:

(י) וַיִּבְדִּילֵם אֲמֻצַּיָּהוּ לְהִגָּדוּד אֲשֶׁר בָּא אֵלָיו מֵאֲפָרַיִם לְלָקֶת לְמִקְוֶם וַיַּחַר אָפֶם מְאֹד בִּיהוּדָה וַיָּשׁוּבוּ לְמִקְוֶם בְּחָרֵי אָף:

פ

(יא) וְאֲמֻצַּיָּהוּ הִתְחַזַּק וַיִּנְהַג אֶת עַמּוֹ וַיִּלָּךְ גֵּיא הִמְלִיחַ וַיֵּךְ אֶת בְּנֵי שָׁעִיר עֲשָׂרֹת אֲלָפִים:

(יב) וַעֲשָׂרֹת אֲלָפִים חַיִּים שָׁבוּ בְנֵי יְהוּדָה וַיְבִיאוּם לְרֹאשׁ הַסִּלְעַ וַיִּשְׁלִיכוּם מֵרֹאשׁ הַסִּלְעַ וְכָלֶם נִבְקְעוּ: ס

(יג) וּבְנֵי הַגָּדוּד אֲשֶׁר הִשְׁיִב אֲמֻצַּיָּהוּ מִלָּקֶת עַמּוֹ לְמִלְחָמָה וַיִּשְׁטוּ בְּעָרֵי יְהוּדָה מִשְׁמֶרֶת וְעַד בֵּית חוּרֹן וַיִּכּוּ מֵהֶם שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַיָּבֹזוּ בָנָה רַבָּה: ס

איכה רבה (וילנא) פתיחות (חטא וישליכום מראש הסלע)

ועשרת אלפים חיים שבו בני יהודה ויביאום לראש הסלע וישליכום וגו', באותה שעה אמר הקדוש ברוך הוא לא גזרתי מיתה לבני נח אלא בחרב ואלו ויביאום לראש הסלע וישליכום וכולם נבקעו, ואין נחת, באותה שעה אמר הקדוש ברוך הוא מה אלו עושין כאן יגלו, כיון שחטאו גלו וכיון שגלו התחיל ירמיה מקונן עליהם איכה.

רד"ק יד:ח מסביר למה התחיל אמציה מלחמה עם ישראל

ירבעם בן יואש

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף פז עמוד ב

אמר רבי יוחנן: מפני מה זכה ירבעם בן יואש מלך ישראל להמנות עם מלכי יהודה - מפני שלא קבל לשון הרע על עמוס. מנלן דאימני - דכתיב +הושע א+ דבר ה' אשר היה אל הושע בן בארי בימי עזיה יותם אחז יחזקיה מלכי יהודה ובימי ירבעם בן יואש מלך ישראל. ומנלן דלא קיבל לשון הרע - דכתיב +עמוס ז+ וישלח אמציה כהן בית אל אל ירבעם מלך ישראל לאמר קשר עליך וגו' וכתוב כי כה אמר עמוס בחרב ימות ירבעם וגו'. אמר: חס ושלום אמר אותו צדיק כך, ואם אמר - מה אעשה לו? שכינה אמרה לו.

אליהו זוטא (איש שלום) פרשה ז

אמרו עליו על ירבעם בן יואש, אדם נוהג כבוד בנביאים היה, מה שלא מסר הקדוש ברוך הוא ביד יהושע בן נון וביד דוד מלך ישראל מסרו בידו, שנאמר הוא השיב את גבול ישראל מלבוא חמת כדבר ה' אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמתי הנביא וגו' (מ"ב = מלכים ב' = י"ד כ"ה). כיוצא בדבר אתה אומר, כי ראה ה' את עני ישראל מורה מאד וגו' ולא דבר ה' למחות את שם ישראל מתחת השמים ויושיעם ביד ירבעם בן יואש (שם שם / מלכים ב' י"ד / כ"ו כ"ז). ומה טיבו של ירבעם, והלא ירבעם עובד עבודה זרה היה, אלא שלא קיבל לשון הרע על עמוס הנביא, שנאמר וישלח אמציה כהן בית אל וגו' כי כה אמר עמוס בחרב ימות ירבעם וגו' (עמוס ז' י' וי"א), מיד גער בו והוציאו בנזיפה, אמר לו, חס ושלום, לא נתנבא אותו הנביא כאותה נבואה, ואם נתנבא, לא נבואתו היא, אלא מן השמים היא, באותה שעה אמר הקדוש ברוך הוא, דור עובד עבודה זרה, ראש דור עובד עבודה זרה, הארץ אשר אמרתי, לאברהם ליצחק וליעקב לאמר לזרעך אתננה (שמות ל"ג א'), אתנה בידו של זה, ולבסוף הוא אומר, הוא השיב את גבול ישראל מלבוא חמת וגו', ...

באר משה: זכות ירבעם בן יואש

תלמוד בבלי מסכת ערכין דף טו עמוד א

שכן מצינו שלא נתחתם גזר דין על אבותינו במדבר אלא על לשון הרע,

תלמוד בבלי מסכת שבת דף נו עמוד ב

אמר רב יהודה אמר רב: אילמלי לא קיבל דוד לשון הרע (על מפיבשת) לא נחלקה מלכות בית דוד, ולא עבדו ישראל עבודה זרה, ולא גלינו מארצנו.

REVIEW QUESTIONS

1. Why was HaShem angry with Amatziah after his defeat of Edom?
2. What is the Redak's explanation for Amatziah declaring war against Yoash, king of the Ten Tribes?
3. Which Navi prophesied that Yeravam ben Yoash would die by the sword?
4. What zechus did Yeravam ben Yoash have that enabled him to conquer so much of the territory of Eretz Yisrael?
5. Which other king of the Ten Tribes did we learn earlier this year had a similar zechus?
6. What is the connection of this particular zechus to the *dor hamidbar* and to the incident of Dovid and Mefiboshes?

מ"ב פרק טו:טז עד סוף הפרק
פרק טז

יותם בן עזיהו מלך יהודה

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף מה עמוד ב

ואמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחאי יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה, ואילמלי אליעזר בני עמי - מיום שנברא העולם ועד עכשיו, ואילמלי יותם בן עזיהו עמנו - מיום שנברא העולם עד סופו.

רש"י מסכת סוכה דף מה עמוד ב

יותם בן עזיהו - צדיק היה, ועניו יותר משאר מלכים, וזכה בכיבוד אביו, ועליו נאמר בן יכבד אב (מלאכי א), שכל הימים שהיה אביו מצורע והוא היה שופט עם הארץ, כדכתיב (מלכים ב טו), ויותם בן המלך על הבית שופט וגו' לא נטל עליו כתר מלכות בחייו, וכל דינין שהיה דן - אומרן בשם אביו.

גלות עשרת השבטים

• **טו:כט נפתלי וזבולן**

מספר ישעיה פרק ח מוכח ששבט זבולן נגלה יחד עם נפתלי

• **דברי הימים א פרק ה**

(כו) וַיַּעַר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶת רוּחַ פּוֹל מֶלֶךְ אֲשׁוּר וְאֶת רוּחַ תַּלְגַּת פִּלְנֶסֶר מֶלֶךְ אֲשׁוּר וַיַּגְלֵם לְרַאשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַחֲצֵי שְׁבֻט מְנַשֶּׁה וְנִבְיָאִים לְחַלֹּחַ וְחִבּוּר וְהָרָא וְנָהָר גּוֹזֵן עַד הַיּוֹם הַזֶּה: פ

• **איכה רבה (וילנא) פתיחות**

כיצד גלו ר' אלעזר אומר שבט ראובן ושבט גד גלו תחלה, ר' שמואל בר נחמן אומר שבט זבולן ושבט נפתלי גלו תחלה, הה"ד (ישעיה ח') כעת הראשון הקל ארצה זבולן וארצה נפתלי, ומה מקיים ר' אלעזר קרייה דר' שמואל בר נחמן, אלא כעת שגלו שבט ראובן וגד, כך גלו שבט זבולן ושבט נפתלי, והאחרון הכביד

• **תלמוד בבלי מסכת ערכין דף לב עמוד ב**

דתניא: משגלו שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט המנשה בטלו יובלות, שנאמר: +ויקרא כ"ה+ וקראתם דרור בארץ לכל יושביה, בזמן שכל יושביה עליה ולא בזמן שגלו מקצתן

• **הגר"א מביא ראיה מכאן שהגלות הראשונה היתה של ראובן גד וחצי מנשה**

מלחמת אחים

דברי הימים ב פרק כח

(א) בן עשרים שנה אחז במלכו ושש עשרה שנה מלך בירושלם ולא עשה הישר בעיני ה' כדויד אביו:
(ב) וילך בדרכי מלכי ישראל וגם מסכות עשה לבעלים: ... (ה) ויתנהו ה' אלהיו ביד מלך ארם ויכו בו וישבו ממנו שביה גדולה ויביאו דרמשק וגם ביד מלך ישראל נתן ויד בו מכה גדולה: (ו) ויהרג פקח בן רמליהו ביהודה מאה ועשרים אלף ביום אחד הכל בני חיל בעזבם את ה' אלהי אבותם: ... (ח) וישבו בני ישראל מאחיהם מאתים אלף נשים בנים ובנות וגם שלל רב בןזו מקם ויביאו את השלל לשמרון: ס (ט) וישם ה' נביא לה' עזד שמו ויצא לפני הצבא הפא לשמרון ויאמר להם הנה בןחמת ה' אלהי אבותיכם על יהודה נתנם בידכם ותהרגו כם בנעף עד לשמים הגיע: (י) ועתה בני יהודה וירושלם אתם אמרים לבבש לעבדים ולשפחות לכם הלא רק אתם עמכם אשמות לה' אלהיכם: (יא) ועתה שמעוני וקשיבו השבנה אשר שבייתם מאחיהם כי חרון אף ה' עליכם: ס (יב) ויקמו אנשים מראשי בני אפרים עזריהו בן יהוחנן ברכיהו בן משלמות ויחזקיהו בן שלם ועמשא בן חדלי על הפאים מן הצבא:
(יג) ויאמרו להם לא תביאו את השבנה הנה פי לאשמת ה' עלינו אתם אמרים להסיף על חטאתינו ועל אשמתינו פי רבה אשמה לנו וחרון אף על ישראל: ס (יד) ויעזב החלוץ את השבנה ואת הבנה לפני השורים וכל הקהל: (טו) ויקמו האנשים אשר נקבו בשמות ויחזיקו בשבנה וכל מערמיהם הלפישו מן השלל וילבשו וינעלו ויאכלו וישקו ויסקו וינגדו וינגדו להם כל פושל ויביאום ירחו עיר התמרים אצל אחיהם וישבו שמרון: פ

אחז בן יותם מלך יהודה

ישעיהו פרק ז

(א) ויהי בימי אחז בן יותם בן עזיהו מלך יהודה עלה רצין מלך ארם ופקח בן רמליהו מלך ישראל ירושלם למלחמה עליה ולא יכל להלחם עליה: ... (ג) ויאמר ה' אל ישעיהו צא נא לקראת אחז אתה ושאר ישוב בנך אל קצה תעלת

הברכה העליונה אל מסלת שדה כובס: (ד) ואמרת אליו השמר והשקט אל תירא ולבבך אל ירך משני זנבות האודים העשנים האלה בחרי אף רצין וארם ובן רמליהו:.... (ח) כי ראש ארם דמשק וראש דמשק רצין ובעוד ששים וחמש שנה יחת אפרים מעם:

רש"י ישעיהו פרק ז

(ח) כי ראש ארם היא דמשק - ואין לירושלי' עמהם כלום:
וראש דמשק רצין - בדמשק יהיה ראש ולא בירושלים וגם פקח ועשרת השבטים בעוד ששים וחמש שנה מיום שנגזר בימי עמוס וישראל גלה מעל אדמתו (עמוס ז):
יחת אפרים - תרוצץ אפרי' מעם שיגלם סנחריב עם מלכם הושע בן אלה

REVIEW QUESTIONS

1. On which of the kings of Yehuda did R. Shimon ben Yochai say that if he were with r. Shimon and his son R. Eliezer, the entire world would have saved from judgment?
2. In which mitzvah did Yosam excel? How?
3. What are the two opinions regarding which of the Ten Tribes was exiled first?
4. What is the support brought by the GR"A to one of the opinions?
5. Which king of Israel waged war against Achaz?
6. Which Navi intervened to save the captives of Yehuda?
7. What did the people of the Ten tribes do to these captives?
8. Which Navi was sent to tell Achaz that Yerushalayim will not be captured by Aram and Pekach ben remalyahu?
9. What was the name of the son of this Navi?
10. This Navi also prophesied to Achaz that 65 years from a certain date the Ten Tribes will be sent to exile. These 65 years were from what point in time?

מ"ב פרק יז

רש"י ב'

תלמוד בבלי מסכת תענית דף ל עמוד ב

אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים. בשלמא יום הכפורים - משום דאית ביה סליחה ומחילה, יום שניתנו בו לוחות האחרונות. אלא חמשה עשר באב מאי היא? ... עולא אמר: יום שביטל הושע בן אלה פרוסדיות שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים, שלא יעלו ישראל לרגל, ואמר: לאיזה שירצו יעלו רש"י מסכת תענית דף לא עמוד א
לאיזה שירצה יעלו - הושע בן אלה רשע היה, דכתיב (מלכים ב', יז) ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל, והיינו דקאמר רק - שבטל את הפרוסדאות, ואמר: לאיזה שירצו יעלו.

מהרש"א חידושי אגדות מסכת בבא בתרא דף קכא עמוד ב

יום שביטל הושע בן אלה פרוסדאות שהושיב כו'. ק"ק דמאי שמחה איכא דהא מתוך זה נענשו ישראל שגלו כדאמרינן פ"ב דגיטין כתיב בהושע בן אלה ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל וכתיב עליו עלה שלמנשר וגו' אמר ליה אותן פרוסדאות כו' ואעפ"כ לא עלו לרגל ילכו בשבי ויש ליישב וק"ל:

סדר גליות עשרת השבטים

סדר ר. אלעזר	סדר ר. שמואל	שבטים	מלך אשור	מלך ישראל	פסוקים
1	2	ראובן גד חצי מנשה	פול	מנחם בן גדי	דברי הימים א פרק ה (כו) וַיַּעַר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶת רוּחַ פּוּל מֶלֶךְ אַשּׁוּר וְאֶת רוּחַ תְּלָגַת פִּלְנֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיַּגְלֵם לְרְאוּבֵנִי וְלַגָּדִי וְלַחֲצִי שִׁבְט מְנַשֶּׁה וַיְבִיֵּאֵם לַחֲלָח וְחִבּוּר וְהָרָא וְנָהָר גּוֹזָן עַד הַיּוֹם הַזֶּה:
2	1	נפתלי וזבלון	תגלת פלאסר	פקח בן רמליהו	מלכים ב פרק טו פסוק כט בימי פקח מלך ישראל בא תגלת פלאסר מלך אשור ויקח את עיון ואת אבל בית מעכה ואת ינוח ואת קדש ואת חצור ואת הגלעד ואת הגלילה כל ארץ נפתלי ויגלם אשורה:
3	3	שאר עשרת השבטים	שלמנאסר	הושע בן אלה	מלכים ב פרק יז (ו) בשנת התשיעית להושע לכד מלך אשור את שמרון ויגל את ישראל אשורה וישב אתם בחלה ובחבור נהר גוזן וערי מדי:

גלות עשרת השבטים קרה 133 שנים לפני חורבן הבית וגלות יהודה ו241 שנים אחרי הקמת מלכות עשרת השבטים ע"י ירבעם בן נבט

גלות עשרת השבטים

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יד עמוד ב

רבי יוחנן אמר: ירמיה... הלך להחזיר עשרת השבטים. ומנלן דאדדור - דכתיב +יחזקאל ז'+ כי המוכר אל הממכר לא ישוב, אפשר יובל בטל ונביא מתנבא עליו שיבטל? אלא מלמד שירמיה החזיר, ויאשיהו בן אמון מלך עליהן. דכתיב +מלכים ב' כ"ג+ ויאמר מה הציון הלז אשר אני ראה ויאמרו אליו אנשי העיר הקבר איש האלהים אשר בא מיהודה ויקרא את הדברים האלה אשר עשית על המזבח בית אל. וכי מה טיבו של יאשיהו על המזבח בבית אל? אלא מלמד שיאשיהו מלך עליהן

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קי עמוד ב

משנה. עשרת השבטים אינן עתידין לחזור, שנאמר +דברים כ"ט+ וישלכם אל ארץ אחרת כיום הזה, מה היום הולך ואינו חוזר - אף הם הולכים ואינן חוזרים, דברי רבי עקיבא. רבי אליעזר אומר: כיום הזה מה יום מאפיל ומאיר - אף עשרת השבטים שאפילה להן, כך עתידה להאיר להם.

רש"י מסכת סנהדרין דף קי עמוד ב

עשרת השבטים - שהגלה סנחריב שנאמר (מלכים ב יח) וינחם בחלח ובחבור נהר גוזן וערי מדי. אין עתידים לחזור - ממקום שגלו, והא דאמרין בגמרא דירמיה החזירן - לא שהחזירן כולן - אלא מקצתם החזיר.

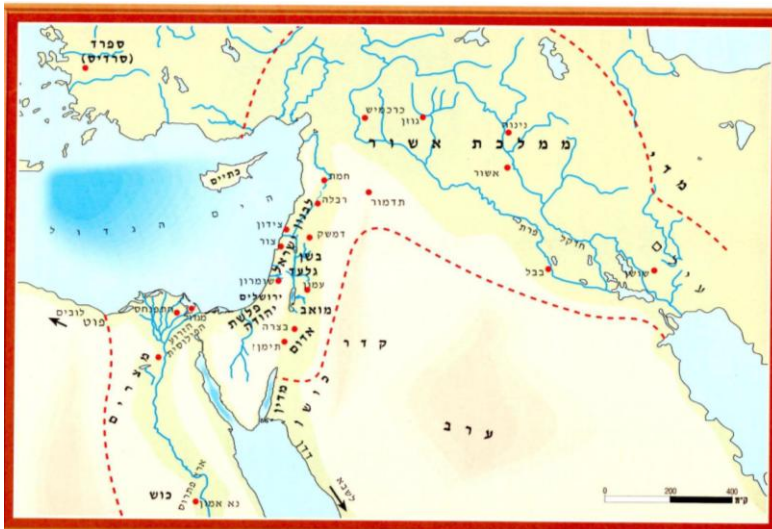
בראשית רבה (וילנא) פרשת ויצא פרשה עג

א"ר יהודה ב"ר סימון לא למקום שגלו עשרת השבטים גלה שבט יהודה ובנימין, עשרת השבטים גלו לפניו מן נהר סמבטיון, שבט יהודה ובנימין מפוזרים בכל הארצות

כותים

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף עה עמוד ב

אמר רבי יהושע בן לוי: שלש מחלוקות בדבר. ר' ישמעאל סבר: **כותים גירי אריות הן**, וכהנים שנשמעו בהם - כהנים פסולים היו, שנאמר: +מלכים ב' יז+ ויעשו להם מקצותם כהני במות, ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מן הקוצים שבעם, ומשום הכי פסלינהו. **ורבי עקיבא סבר: כותים גירי אמת הן**, וכהנים שנשמעו בהן - כהנים כשרים היו, שנאמר: ויעשו להם מקצותם כהני במות, ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מן הבחירים שבעם, ואלא מפני מה אסרום? מפני שהיו מייבמים את הארוסות ופוטרים את הנשואות, ... **ויש אומרים: .. לפי שאין בקיין בתורת קידושין וגירושין**

REVIEW QUESTIONS

1. What good thing did Hoshea ben Elah do?
2. Why did this turn into a bad consequence?
3. What is the connection between 15 Av and these events?
4. What is the Maharsha's question on the above?
5. Who was king of Israel when Reuven, Gad and Menashe were sent to Golus?
6. Who was king of Israel when Naftoli and Zevulun were sent to Golus?
7. Who was king of Israel during the final Golus of the Ten Tribes?
8. How many years before the Churban was the final Golus of the Ten Tribes?
9. Which Navi went to return the Ten Tribes?
10. What proof does the Medrash bring from a prophecy of Yechezkel that the Ten Tribes returned?
11. What support is brought from an incident during the time of Yoshiyahu that the Ten Tribes returned?
12. How does Rashi explain R. Akiva's position that the Ten Tribes will not return?

13. Is there a Medrash that supports all of the Ten Tribes on the other side of the Sambatyon River story?
14. What is the meaning of גירי אריות?
15. If one holds Kusim were genuine converts, why was it prohibited to intermarry with them?

מ"ב פרקים יח
יט:א-יט

חזקיהו מלך יהודה

ישעיהו פרק ט

(ה) כי ילד ילד לנו בן נתן לנו ותהי המשרה על שכמו ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אביעד שר שלום:
(ו) למרבה למרבה המשרה ולשלום אין קץ על כסא דוד ועל ממלכתו להכין אתה ולסעדה במשפט ובצדקה מעתה ועד עולם קנאת ה' צבאות תעשה זאת: ס

רש"י ישעיהו פרק ט

(ה) כי ילד יולד לנו - אף על פי שאחזר רשע הוא בנו הנולד לו זה כמה שנים להיות לנו תחתיו למלך צדיק יהיה ותהיה משרת הקדוש ברוך הוא ועולו על שכמו שיהיה עוסק בתורה ושומר מצות ויטה שכמו למשאו של הקדוש ברוך הוא ויקרא שמו הקדוש ברוך הוא שהוא מפליא עצה ואל גבור ואבי עד, קרא שמו של חזקיהו שר שלום כי שלום ואמת יהיה בימיו:
(ו) למרבה המשרה - למי יקרא השם למלך המרבה המשרה של הקדוש ברוך הוא על עצמו לירא מפניו משרה לשון שררה

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צד עמוד ב

אמר רבי יצחק נפחא: חובל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקיהו שהיה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. מה עשה? נעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר: כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו, בדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ, מגבת ועד אנטיפרס ולא מצאו תינוק ותינוקת, איש ואשה, שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה,

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף מז עמוד א

תא שמע: +תהלים ט"ו+ נבזה בעיניו נמאס - זה חזקיהו מלך יהודה, שגירר עצמות אביו על מטה של חבלים.

רש"י מסכת סנהדרין דף מז עמוד א

על מטה של חבלים - דרך בזיון מפני שהיה אביו רשע וביזהו לעיני כל, כדי שיתייסרו האחרים, ולכבוד עצמו לא חש,

תלמוד בבלי מסכת חולין דף ו עמוד ב

+מלכים ב' י"ח+ וכתת נחש הנחשת אשר עשה משה כי עד הימים ההמה היו בני ישראל מקטרים לו ויקרא לו נחוששתו, אפשר בא אסא ולא ביערו, בא יהושפט ולא ביערו? והלא כל עבודה זרה שבעולם אסא ויהושפט ביערו! אלא מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו,

רש"י מסכת חולין דף ז עמוד א

מקום הניחו - כשיבאו בנינו אחרינו אם לא ימצאו מה לתקן במה יגדל שמם. להתגדר - להתגדל.

תוספות מסכת חולין דף ז עמוד א

ויש לומר דבשלמא הכא גבי נחש הנחשת לפי שנעשה על פי הדבור טעו בו הראשונים והיו סבורים שהיה אסור לבערו

למה דורות הראשונים לא הסירו את הבמות?

שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן לב

ובזה יובן מה שצ"ע על מלכי יהודה החסידים אשר נאמר בדורם רק הבמות לא סרו עוד העם מזבחים ומקטרים בבמות והיה נוהג מנהג זה עד שבא חזקי' מלך יהודה הוא הסיר כל הבמות להציל העם מחיוב כרת דקדשים בחוץ, וק' מ"ט לא עבדו כן קמאי דקמאי, ועל נחש הנחשת אחז"ל [חולין ו' ע"ב] מקום הניחו לו להתגדר בו והראשונים פירשו טעם של מלכי יהודה משום שלא רצו לשלוח יד במעשי ידיו של מרע"ה אבל על הבמות קשיא, אע"כ היינו טעמא כי מדינא היה אסור לנתון אותם שנבנו לשם ה' בשעת היתר במות וכיון שעמדו על עמדם לא עצרו כח המלכים להשבית העם מלהקריב בתוכם קדשים בחוץ, וחזקי' מלך יהודה סבר למיגדר מילתא שאני כמו גבי נחש הנחשת, או ס"ל נהי דשהע"ה כדין עביד שלא הסירם בשעת בנין בהמ"ק מ"מ אח"כ אחר שנכשלו במ רבים והקריבו בחוץ נעבדו בהו עבירה ממילא הותרה הנתיצה ונתחללו מקדושתם,

למה באה הצרה בדורו של הצדיק חזקיהו?

כתב האברבנאל יוסף שראוי שנעניין... אם היה חזקיהו טוב עם ה' ועם האנשים למה באה הצרה הזאת בימיו, ואומר שלא היה זה בחטאת חזקיהו כי אם בעוון עמו, לפי שרבים מישראל היו מואסים במלכות בית דוד והיו מנמנמים כנגד חזקיהו (מפקקים בחשיבותו), לפי שהיה שקט ושאנן והיה בעל תורה המתעסק בעיוניו, והמון העם וגדולי מלכותו היה מייחסים תבונתו אל העצלות והתרשלות ומורך לב, לפי שהוא לא היה מתלהב ביצר הרע, עד ששבגא ומינתו רצו למרוד בו על שלא היה חזקיהו כפי תכונתם הרעה, והיו אומרים שלא היה הגון למלכות, לפי שלא היה בוחר בשולחן מלכים והיה אוכל ליטרא של ירק ועוסק בתורה, והיה אצלם נראה לשלמות מה שהיה פקח בן רמליהו אוכל ארבעים סאה מזולות בקנות סעודה כדבריהם ז"ל (מנהגין צד קיב), ושוה מה שאמר הנביא ישעיהו (ישעיה ח ו) 'יען כי מאס העם הזה את מי השילוח והולכים לאם ומשוש את רצין ובן רמליהו, ר"ל שהיו מואסים את חזקיהו שהיה כנחל הדולף לאם, והיו ששים בביאת רצין מלך ארם ופקח בן רמליהו להמליך בתוכם, כי יבחרו במלך ערין מעול וחומץ ולא באיש תם וישר ירא אלקים וסר מרע, ולכן היה עונשם 'הנה ה' מעלה עליהם את מי הנחר העצומים והרבים את מלך אשור ואת כל כבודו, כלומר אחרי אשר מאסתם את מי השילוח הדולף לאם, יביא עליכם נחר עצום שהוא מלך אשור ויעלה על כל אפיקיו וחלף על כל גדותיו, וביאר הנרמז באפיקים ובגדות, באומרו 'וחלף ביהודה שמה ועבר עד צואר יניש'.

REVIEW QUESTIONS

1. Know the translation of the pesukim in Yeshaya about the birth of Chizkiyahu (Rashi)
2. What did Chizkiya establish from Dan to Beersheva?
3. How do we see Chizkiyahu's humility at the funeral of his father?
4. What did Chizkiyahu destroy that even the righteous kings before him did not?
5. How does Tosafos explain why the previous king may not have destroyed it?
6. How does the Chasam Sofer explain why time and time again, even with the righteous kings, the possuk says רק הבמות לא סרו?
7. What was so different between the lifestyle and personality of Chizkiyahu and those of the kings of the Ten Tribes
8. How does the Abarbanel explain why the generation of Chizkiya, despite his righteousness, deserved the suffering of the siege of Sancheriv?

מ"ב פרק יט:כ עד סוף הפרק
פרק כ

הצרה והמצור של סנחריב

ילקוט שמעוני אסתר רמז תתרנח

בלילה ההוא, ארבעה פעמים כתיב בלילה ההוא וארבעתם היו בליל פסח, שתיים ביד בניה של רחל, ושתיים ביד בניה של לאה, היינו דכתיב וללכן שתי בנות שהיו שקולות זו כזו, מכת בכורות ומפלת סנחריב ביד בניה של לאה, ומפלת גדעון והמן ביד בניה של רחל,

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צה עמוד א

+ישעיהו י'-(הפטורה ח' פסח) עוד היום בנב לעמד - אמר רב הונא: אותו היום נשתייר מעונה של נוב.

מהרש"א חידושי אגדות מסכת סנהדרין דף צה עמוד א

לפי ש' השבטים גלו בעון פקוד פקדתי בעון העגל ועגלי הזהב שעשו כמפורש במקרא אבל ב' השבטים יהודה ובנימין לא היו בכלל עון עגלי הזהב אבל היה להם עון ביטול העבודה בכמה מלכיות שהיא עונו של נוב שהרגו הכהנים ובטלו העבודה בנוב ואותו עון עמד להם בפרט לב' שבטים הללו שע"י ב' מלכיות שלהם נעשה הריגת הכהנים כי דוד מיהודה היה הגורם וכדאמרינן לקמן שהיה נענש דוד ע"ז וישבי בנוב גו' שבא על עסקי נוב ושאל מבנימין הוא צוה להרגם וע"כ נשתייר אותו עון על אלו ב' שבטים והיה נחרב הבית אז בעון זה לולי תורתו של חזקיה וסייעתו כדלעיל:

ביקש הקדוש ברוך הוא לעשות חזקיהו משיח...

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צד עמוד א

+ישעיהו ט' + למרבה המשרה ולשלום אין קץ וגו' אמר רבי תנחום, דרש בר קפרא בציפורי: מפני מה כל מ"ם שבאמצע תיבה פתוח, וזה סתום? ביקש הקדוש ברוך הוא לעשות חזקיהו משיח, וסנחריב גוג ומגוג. אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם! ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך - לא עשיתו משיח, חזקיהו שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך - תעשהו משיח? לכך נסתתם. מיד פתחה הארץ ואמרה לפניו: רבונו של עולם, אני אומרת לפניך שירה תחת צדיק זה, ועשהו משיח. פתחה ואמרה שירה לפניו ... יצאה בת קול ואמרה: רזי לי רזי לי.

בעל הטורים שמות פרק טו פסוק א

ישיר. י' שיר. שיו"ד שירות יש. ים, באר (במדבר כא יז). האזינו (דברים לב א). יהושע (יהושע י יב). דבורה (שופטים ה א). חנה (ש"א ב א). דוד (תהלים יח א). שלמה (תהלים ל א). חזקיהו (ישעיה לח י) ושירה לעתיד לבא (שם מב י) אגדת בראשית פ' נט, ועי' מכילתא):

ישעיהו פרק לח

(ט) מכתב לחזקיהו מלך יהודה בחלתו ויחי מחליו: (י) אני אמרתי בדמי ימי אלכה בשערי שאול פקדתי יתר שנותי: (יא) אמרתי לא אראה יה יה בארץ החיים לא אביט אדם עוד עם יושבי הדל: (יב) דורי נסע ונגלה מני כאהל רעי קפדתי כארג חיי מדלה יבצעני מיום עד לילה תשלימני: (יג) שויתי עד בקר כארי כן ישבר כל עצמותי מיום עד לילה תשלימני: (יד) כסוס עגור כן אצפצף אהגה כיונה דלו עיני למרום אדני עשקה לי ערבני: (טו) מה אדבר ואמר לי והוא עשה אדדה כל שנותי על מר נפשי: (טז) אדני עליהם יחיו ולכל בהן חיי רוחי ותחלימני והחיני: (יז) הנה לשלום מר לי מר ואתה חשקת נפשי משחת בלי כי השלכת אחרי גוך כל חטאי: (יח) כי לא שאול תודך מות יהללך לא ישברו יורדי בור אל אמתך: (יט) חי חי הוא יודך כמוני היום אב לבנים יודיע אל אמתך: (כ) ה' להושיעני ונגותי נגן כל ימי חיינו על בית ה':

יישוב לסתירה: take notes

כי מת אתה ולא תחיה

ברכות י:

אמר רב המנונא: מאי דכתיב: קהלת ח' + מי כהחכם ומי יודע פשר דבר? מי כהקדוש ברוך הוא שיודע לעשות פשרה בין שני צדיקים, בין חזקיהו לישעיהו. חזקיהו אמר: ליתי ישעיהו גבאי, דהכי אשכחן באלהו דאזל לגבי אחאב (שנאמר: +מלכים א' י"ח + וילך אליהו להראות אל אחאב). ישעיהו אמר: ליתי חזקיהו גבאי, דהכי אשכחן ביהורם בן אחאב דאזל לגבי אלישע. מה עשה הקדוש ברוך הוא – הביא יסורים על חזקיהו, ואמר לו לישעיהו: לך ובקר את החולה: שנאמר: +מלכים ב' כ+, +ישעיהו ל"ח + בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו: כה אמר ה' (צבאות) צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה וגו'. מאי כי מת אתה ולא תחיה – מת אתה – בעולם הזה, ולא תחיה – לעולם הבא. אמר ליה: מאי כולי האי? אמר ליה: משום דלא עסקת בפריה ורביה. אמר ליה: משום דחזאי לי ברוח הקדש דנפקי מינאי בנין דלא מעלו. אמר ליה: בהדי כבשי דרחמנא למה לך? מאי דמפקדת איבעי לך למעבד, ומה דניחא קמיה קודשא בריך הוא – לעבד. אמר ליה: השתא הב לי ברתך, אפשר דגרמא זכותא דידי ודידך ונפקי מנאי בנין דמעלו. אמר ליה: כבר נגזרה עליך גזירה. אמר ליה: בן אמוץ, כלה נבואתך וצא! כך מקובלני מבית אבי אבא – אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים. אתמר נמי, רבי יוחנן ורבי (אליעזר) +מסורת הש"ס: [אלעזר] + דאמרי תרוייהו: אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים, שנאמר: +איוב י"ג + הן יקטלני לו איחל.

אברבנאל

וכדי שלא יפסק זרע בית דוד ולא יחסר ממנו יושב על כסאו הובא במכאוב על משכבו כדי שישוב בתשובה וישא אשה

יערות דבש

חזקיה לא היה יכול לראות שמנשה יעשה תשובה כי הקב"ה חותר חתירה תחת כסא הכבוד לקבל בע"ת וזה חוץ מטבע העולם

לפענ"ד: למה לא דאג להמשך מלכות בית דוד? למה לא החזיר עשרת השבטים? למה לא עסק בפו"ר? למה לא אמר שירה? האם יש קשר בין אי עסק בפו"ר ו המעשה עם דוד המלך, ישבי בנוב, ואבישי המובא לעיל פרק יא
Take notes

מה אות

שיטת הרד"ק כ:ח'

מצודת דוד כ:ח' וט' ד"ה וזה

רש"י ט'

רש"י י"א

הביקור משרי בבל

רש"י כ: ד

מלבי"ם ישעיהו פרק לט

והיה חטאו בשתים, א] הגאווה שהתגאה ברוחו כי עבדו נעשה דבר הגדול הזה, אשר לא היה האמת כן, כי לא יעשה ה' דבר כזה בעבור יחיד... ב] ההודעה שהודיע זה לשרי בבל, כי ע"כ סר פחדם אשר פחדו מישראל ומאל מושיעם, אחר שנודע להם שלא נעשה הנס הזה בעבור ישראל, רק בעבור איש אחד שהוא חזקיהו, ובזה הגם שנכנעו מפניו בעודו חי, ערב לבם לבוא על מנשה בנו, בחשבם כי סר צלם במות מלכם, וגם לא חרדו להשיב את הגולה אל מקומם, אשר היו תחת פקודת מלך אשור ובבל, כי נודע להם שלא חפץ ה' בישראל. (ולכן אמרו חז"ל בסנהדרין (צד א) שבקש ה' לעשות חזקיה משיח רק שחטא על שלא אמר שירה על מפלת סנחריב, ר"ל שהיה אז הקיבוץ הכללי, אם לא היה חזקיהו מקטין נס סנחריב ושר שירה הנס לעצמו לא על הכלל, ובזה סר הפחד ממלכי אשור ובבל כנזכר):

REVIEW QUESTIONS

1. What are the four times in Tanach where it says בלילה ההוא? To which night is it referring?
2. How does the Maharsha explain the Gemara that Sancheriv laying siege to Yerushalayim was connected to the massacre at Nov? Why is this connected in particular to Malchus Yehuda rather than Malchus Yisrael?
3. Why was Chizkiyahu not chosen as Moshiach?
4. Which letter of which word hints to the above?
5. The Baal HaTurim list a shira of Chizkiyahu. How did we reconcile this with the Gemara in Sanhedrin that Chizkiyahu did not sing a shira?
6. Chizkiyahu HaMelech and Yehayahu HaNavi had a difference of opinion regarding protocol. What was the basis of each opinion?
7. What was the reason given by Yeshaya to Chizkiya for his being punished with death?
8. What was Chizkiya's response?
9. Who did Chizkiyahu marry?
10. If Chizkiya was able to see with ruach hakodesh that Menashe would be evil, why could he not see that Menashe would do Teshuva (Yaaros Devash)?
11. What are the differing approaches of the Redak and Mutzudos regarding מה אור?
12. How does Rashi understand the choice given to Chizkiya regarding the "sign"?
13. What is the connection between the "sign" and what happened on the day of Achaz's funeral?
14. What does Rashi find lacking in Chizkiyahu's response to Yeshaya's question about who were the visitors?
15. How does the Malbim explain the severity of the mistake Chizkiyahu made with the visitors from Bavel?

מ"ב פרק כא

מנשה הרשע

תלמוד בבלי מסכת יומא דף ט עמוד ב

מקדש ראשון מפני מה חרב? מפני שלשה דברים שהיו בו: עבודה זרה, וגלוי עריות, ושפיכות דמים... שפיכות דמים - דכתיב +מלכים ב כא+ וגם דם נקי שפך מנשה [הרבה מאד] עד אשר מלא את ירושלים פה לפה

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף מט עמוד ב

"ר שמעון בן עזאי כו'. תני, שמעון בן עזאי אומר: מצאתי מגלת יוחסין בירושלים... וכתוב בה: מנשה הרג את ישעיה. אמר רבא: מידן דיינייה וקטליה, אמר ליה, משה רבך אמר: +שמות ל"ג+ כי לא יראני האדם וחי, ואת אמרת: +ישעיהו ו'+ ואראה את ה' יושב על כסא רם ונשא! משה רבך אמר: +דברים ד'+ מי כה' אלהינו בכל קראנו אליו, ואת אמרת: +ישעיהו נה+ דרשו ה' בהמצאו! משה רבך אמר: +שמות כ"ג+ את מספר ימיך אמלא, ואת אמרת: +מלכים ב' כ'+ והוספתי על ימיך חמש עשרה שנה! אמר ישעיה: ידענא ביה דלא מקבל מה דאימא ליה, ואי אימא ליה אישויה מזיד, אמר שם איבלע בארזא. אתיוה לארזא ונסרוה, כי מטא להדי פומא נח נפשיה, משום דאמר: +ישעיהו ו'+ ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב.

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קב עמוד ב

רב אשי אוקי אשלשה מלכים. אמר: למחר נפתח בחברין. אתא מנשה איתחזי ליה בחלמיה. אמר: חברך וחברי דאבוך קרית לך? מהיכא בעית למישרא המוציא? - אמר ליה: לא ידענא. - אמר ליה: מהיכא דבעית למישרא המוציא לא גמירת, וחברך קרית לך? - אמר ליה: אגמריה לי, ולמחר דרישנא ליה משמך בפירקא. - אמר ליה: מהיכא דקרים בישולא. אמר ליה: מאחר דחכימתו כולי האי, מאי טעמא קא פלחיתו לעבודה זרה? אמר ליה: אי הות התם - הות נקיסנא בשיפולי גלימא ורהטת אבתראי. למחר אמר להו לרבנן: נפתח ברבוותא.

מנשה בעל תשובה

דברי הימים ב פרק לג

וידבר ה' אל מנשה ואל עמו ולא הקשיבו:
(יא) ויבא ה' עליהם את שרי הצבא אשר למלך אשור וילכדו את מנשה בחחים ויאסרוהו בנחשתים ויוליכיהו בבלה:
(יב) וכהצר לו חלה את פני ה' אלהיו ויכנע מאד מלפני אלהי אבתיו:
(יג) ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחנונו וישיבהו ירושלם למלכותו וידע מנשה כי ה' הוא האלהים:
(יד) ואחרי כן ...
(טו) ויסר את אלהי הנכר ואת הסמל מבית ה' וכל המזבחות אשר בנה בהר בית ה' ובירושלם וישלך חוצה לעיר:
(טז) ויבן את מזבח ה' ויזבח עליו זבחי שלמים ותודה ויאמר ליהודה לעבוד את ה' אלהי ישראל:
(יז) אבל עוד העם זבחים בבמות רק לה' אלהיהם:

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קג עמוד א

אמר רבי יוחנן: כל האומר מנשה אין לו חלק לעולם הבא מרפה ידיהן של בעלי תשובה, דתני תנא קמיה דרבי יוחנן: מנשה עשה תשובה שלשים ושלוש שנים, דכתיב +מלכים ב' כ"א+ בן שתים עשרה שנה מנשה במלכו וחמשים וחמש שנה מלך בירושלים... ויעש וכו' כאשר עשה אחאב מלך ישראל. כמה מלך אחאב - עשרין ותרתינן שנין, מנשה כמה מלך - חמשים וחמש. דל מינייהו עשרים ותרתינן - פשו להו תלתין ותלת.

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קא עמוד א

נענה רבי עקיבא ואמר: חביבין יסורין... וכי חזקיה מלך יהודה לכל העולם כולו לימד תורה, ולמנשה בנו לא לימד תורה? אלא: מכל טורח שטרח בו, ומכל עמל שעמל בו - לא העלהו למוטב אלא יסורין, שנאמר +דברי הימים ב' ל"ג+ וידבר ה' אל מנשה ואל עמו ולא הקשיבו ויבא ה' עליהם את שרי הצבא אשר למלך אשור וגו'

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת סנהדרין פרק י הלכה ב

א"ר לוי מולא של נחושת עשו לו ונתנו אותה בתוכה והיו מסיקין תחתיו כיון שראה שצרתו צרה לא הניח ע"ז בעולם שלא הזכירה כיון שלא הועיל לו כלום אמר זכור אני שהיה אבי מקרא אותי את הפסוק הזה בבית הכנסת [דברים ד ל לא] בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלהיך ושמת בקולו כי אל רחום ה' אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבותיך אשר נשבע להם הרי אני קורא אותו אם עונה אותי מוטב ואם לאו הא כל

אפי"א שוין. והיו מלאכי השרת מסתמין את החלונות שלא תעלה תפילתו של מנשה לפני הקדוש ברוך הוא והיו מלאכי השרת אומרים לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם אדם שעבד ע"ז והעמיד צלם בהיכל אתה מקבלו בתשובה אמר להן אם איני מקבלו בתשובה הרי אני נועל את הדלת בפני כל בעלי תשובה. מה עשה לו הקדוש ברוך הוא חתר לו חתירה מתחת כסא הכבוד שלו ושמע תחינתו הדא היא דכתיב [דברי הימים ב לג יג] ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחינתו וישיבהו.

take notes קושיית הרב שמשון פינקוס ז"ל ותירוצו

REVIEW QUESTIONS

1. Which of Menashe's sins is mentioned specifically in connection with the destruction of the First Beis HaMikdash?
2. How did Yeshaya die?
3. What did Menashe tell Rav Ashi in a dream?
4. What events prompted Menashe to do teshuva?
5. Why was it important to R. Yochanon to say that Menashe was accepted into Olam HaBa?
6. For how many of Menashe's 55 year reign did he worship avoda zara?
7. What was Rav Pincus' z"l question on the Yerushalmi's story about Menashe? What was his answer?

מ"ב פרק כב

ויתן חלקיה את הספר אל שפן ויקראהו

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ב: ג.

ואמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא: מנצפ"ך צופים אמרום. - ותסברא? והכתיב: +ויקרא כ"ז+ אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה! ועוד, האמר רב חסדא: מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין? ... אלא שכחום וחזרו ויסדום.

חידושי הריטב"א מסכת מגילה דף ב עמוד ב

והא צופים אמרום לאחר יאשיהו דאילו קודם לכן הרי היו שם הארון והלוחות והיכי אסיקנא דשכחום וחזרו ויסדום, אלא ודאי אחד שנגזר הארון בימי יאשיהו שכחום וחזרו ויסדום,

חידושי הריטב"א מסכת מגילה דף ב עמוד ב

מיהו ודאי תמיהא מלתא טובא דהא רב חסדא דאמר דמ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין משמע דכולי עלמא היא, ואילו התם בסנהדרין אמרינן דאיכא מ"ד שהתורה ניתנה לישראל בכתב עברי ולשון הקדש וחזרה וניתנה להם בימי עזרא בכתב אשורית, ואמרינן מאי אשורית שעלה עמהם מאשור שכתב הקדש הוא כתב בני אשור, וזה תימה גדול שיהיה הכתב הזה המאוס שיש בכל קוץ וקוץ ממנו תלי תלים של הלכות יסודות התורה כתב של בני אשור ויהיו הלוחות מכתב עברי, ועוד בכתב עברי מה נס היה במ"ם וסמ"ך, אבל ודאי אין ספק שזה הכתב הנקרא אשורית הוא כתב הקדש שבלוחות ועל שם כך נקרא קדש, וכן לשון הקדש, ומעולם לא נראה הכתב ההוא אלא בלוחות, אבל לשון הקדש כבר נודע לאבות ובני ישראל קודם מתן תורה ובו השם מדבר עם נביאיו וקדושי, ואעפ"כ מתוך תומת וקדושת הכתב ההוא באותן הימים לא היו כותבין אותו אפילו בספרים שכותב המלך או כל אחד ואחד לעצמו אלא היו כותבין אותו בכתב עברי, וזהו שכשנגזר הארון שכחום לאותיות מנצפ"ך, וכשגלו לאשור וידעו בני אשור כתב זה נטלוהו להם או שהיה אצלם קודם לכן שנודע להם מספרי הקדש מלבד כתב שלהם או שהיה להם וחמדו אותו, ובני ישראל הורגלו בו עמהם משם ואילך וזהו שעלה מאשור, ובימי עזרא ניתן להם לכתוב ס"ת ושאר כתובים וכדייקנן מדכתיב וכתב הנשתון.

המקרא והמסורה, הרב ראובן מרגליות

וכאשר מצא חלקיהו את ספר תורת ה' אשר נכתב בידי משה לא ידעו לקרא בו כי אם הכהן והסופר וכן כאשר כתבה פס יד המלאך בהיכל בלשצר לא כהדין כתבא למקרי (דניאל ה), לכן עמד עזרא ותיקן כי כל ספרי תורה יכתבו בכתב המקודש העתיק

Ancient Hebrew Script

Ⲁ	ⲁ	Ⲃ	ⲃ	Ⲅ	ⲅ	Ⲇ	ⲇ
א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח
Ⲉ	ⲉ	Ⲋ	ⲋ	Ⲍ	ⲍ	Ⲏ	ⲏ
ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע
Ⲑ	ⲑ	Ⲓ	ⲓ	Ⲕ	ⲕ	Ⲗ	ⲗ
פ	צ	ק	ר	ש	ת		

חולדה הנביאה

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יד עמוד ב

אמר רב נחמן: חולדה מבני בניו של יהושע היתה.... רבי יהודה אומר: אף חולדה הנביאה מבני בניה של רחב הזונה היתה... דאיגירא ונסבה יהושע.

משנגנו הארון

תלמוד בבלי מסכת יומא דף נב עמוד ב

והתניא: משנגנו ארון נגנזה עמו צנצנת המן, וצלוחית שמן המשחה, ומקלו של אהרן ושקדיה ופרחיה, וארגז ששגרו פלשתים דורון לאלהי ישראל, שנאמר +שמואל א' ו+ וכלי הזהב אשר השבתם לו אשם תשימו בארגז מצדו ושלחתם אתו והלך. ומי גנזו - יאשיהו גנזו. מה ראה שגנזו - ראה שכתוב +דברים כח+ יולך ה' אתך ואת מלכך אשר תקים עליך עמד וגנזו..

REVIEW QUESTIONS

1. Why does the Ritva say that the forgetting of "מנצפ" had to have occurred after the time of Yoshiyahu?
2. How does the Ritva explain the usage of ancient Hebrew alphabet in all sifrei Torah during the time of the first Beis HaMikdash?
3. If the script used was ancient Hebrew, how do we explain the Gemara that the "mem" and "samech" of the luchos were suspended miraculously?
4. What fundamental decree did Ezra HaSofer institute regarding sifrei Torah?
5. How does Rav Reuven Margolios explain the fact that it appears that only Shafan the sofer read from the sefer Torah?
6. How was Chuldah HaNeviah a descendant of both Yehoshua and Rachav?
7. What role did both Yoshiyahu and Chulda have in the hiding of the Aron?

מ"ב פרק כג

מלך אשר שב אל ה'...

תלמוד בבלי מסכת שבת דף נו עמוד ב

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל האומר יאשיהו חטא - אינו אלא טועה, שנאמר +מלכים ב' כב+ ויעש הישר בעיני ה' וילך בכל דרך דוד אביו אלא מה אני מקיים +מלכים ב' כג+ וכמהו לא היה לפניו מלך אשר שב וגו' - שכל דיין שדן מבין שמנה עד שמנה עשרה החזירן להן. שמא תאמר: נטל מזה ונתן לזה - תלמוד לומר בכל מאדו - שנתן להם משלו. ופליגא דרב, דאמר רב: אין לך גדול בבעלי תשובה יותר מיאשיהו בדורו...

מה הציון הלז

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יד עמוד ב

... רבי יוחנן אמר: ירמיה לא הוה התם, שהלך להחזיר עשרת השבטים. ומגלן דאהדור - דכתיב +יחזקאל ז' + כי המוכר אל הממכר לא ישוב, אפשר יוכל בטל ונביא מתנבא עליו שיבטל? אלא מלמד שירמיה החזירן, ויאשיהו בן אמן מלך עליהן. דכתיב +מלכים ב' כ"ג+ ויאמר מה הציון הלז אשר אני ראה ויאמרו אליו אנשי העיר הקבר איש האלהים אשר בא מיהודה ויקרא את הדברים האלה אשר עשית על המזבח בית אל. וכי מה טיבו של יאשיהו על המזבח בבית אל? אלא מלמד שיאשיהו מלך עליהן.

עיין לעיל במפרשים מלכים ב פרק יג בענין מעשה הקבורה מגמרא סנהדרין מז. ובדברי רש"י שם

מהרש"א חידושי אגדות מסכת סנהדרין דף מז עמוד א

ויקם על רגליו. פירש"י אותו הנקבר נביא שקר היה כו' ולמאי דמסיק על רגליו עמד ולא הלך לביתו היינו שקברוהו אחר כך בניו אצל קבר עדו הנביא כמפורש בקרא מיהו גם אם ראה זה במדרש שזהו הנביא שקר שהשיב את עדו הנביא הוא תמוה דכיון דהיה רשע ולא הוכשר אצל המקום לקברו אצל אלישע הצדיק איך הוכשר אצל המקום לקברו אצל עדו הנביא אמת וצדיק כמ"ש וקברתם אותי בקבר אשר איש אלהים קבור בו אצל עצמותיו הניחו עצמותיו וכן עשו לו כמ"ש גבי מעשה דיאשיהו וימלטו עצמותיו את עצמות הנביא אשר בא משומרון ויש ליישב דלא קאמר אלא אצל עצמותיו הניחו עצמותי דהיינו אחר שנתעכל הבשר דאז נתכפר הרשע כדתנן במתני' נתעכל הבשר מלקטין עצמותיו וקוברין אותן במקומן וכדמפרש בגמרא לקמן אבל לגבי אלישע נקבר ההוא נביא שקר מיד אחר מותו:

פסח בימי יאשיהו

רש"י דברי הימים ב פרק לה פסוק יח

ולא נראה לי נהי נמי דהחזיר ירמיה עשרת שבטים ויאשיהו מלך עליהם בירושלים היאך יכול להיות שלא עשו כפסח הזה כל ימי השופטים ובימי שמואל הרואה ובימי דוד ושלמה שהיו ישראל שרוין על אדמתם שלווים ושקטים ולא היה להם אלא מלך אחד והיה לבם לשמים אך כך פתרונו וכך פתר לי רבי אליעזר ב"ר משלם זצ"ל ולא נעשה פסח כמוהו מעולם שיתן המלך והשרים בהמות לפסחים די ספוקם ובקר לשלמי חגיגה וצוה ללוים להכין להם ולשלוח לכל איש ואיש לפי אכלו: (בד"ה כתוב שהמלך חלק מרכושו 30000 צאן 3000 בקר)

רלב"ג מלכים ב פרק כג פסוק כב

(כב) כי לא נעשה כפסח הזה מימי השופטים - ר"ל מימי סוף השופטים שהוא שמואל כי בחייו שבו גם כן כל ישראל אל ה' ובימי שאול ודוד היו בישראל במות בהפך כונת התור' אף על פי שהיו מותרות ובימי שלמה נשארו גם כן הבמות ונעשו במות לע"ג ובימי חזקיהו לא שבו גם כן כל ישראל אל ה' אך קצת ישראל היו מלעיגים לדברי חזקיהו אך בימי יאשיהו בזאת השנה שבו כל ישראל אל ה' והנה זכר הפסח הנעשה אז לפי שמתנאי הפסח שלא יאכל ממנו ישראל מומר וידמה כי בזאת השנה לבד היה לב כל ישראל לש"י אך אחר זה חטאו בסתר גם בימי יאשיהו ולזה אמר כי בשמנה עשרה שנה למלך יאשיהו נעשה הפסח הזה לה' והנה לזאת הסבה לא שב הש"י מחרון אפו הגדול כמו שספר כי בלי ספק אם היו ישראל שבים לה' בכל נפשם היתה ההשגחה ההיא דבקה בהם וישוב חרון ה' מהם ולזה אמר אך לא שב ה' מחרון אפו הגדול ולזאת הסבה ג"כ מת יאשיהו בעון העם כי הוא חשב שיהיו כל ישראל הולכים אחר מצות הש"י ויהיו ראויים מפני זה שידבקו בהם כל הברכות הכתובות בתורה אשר כתוב בהם וחרב לא תעבור בארצכם אפילו חרב של שלום ובחטא העם מת ...

ויקונן ירמיהו על יאשיהו

דברי הימים ב פרק לה

(כג) וירו הירים למלך יאשיהו ויאמר המלך לעבדיו העבירוני כי החליתי מאד:
(כד) ויעבירוהו עבדיו מן המרכבה וירכיבהו על רכב המשנה אשר לו ויוליכהו ירושלם וימת ויקבר בקברות אבתיו וכל יהודה וירושלם מתאבלים על יאשיהו: פ
(כה) ויקונן ירמיהו על יאשיהו ויאמרו כל השרים והשרות בקינותיהם על יאשיהו עד היום ויתנום לחק על ישראל והנם כתובים על הקינות:

תלמוד בבלי מסכת תענית דף כב עמוד ב

+דברי הימים ב' ל"ה+ וירו הירים למלך יאשיהו ויאמר המלך לעבדיו העבירוני כי החליתי מאד, מאי כי החליתי מאד? אמר רב יהודה אמר רב: מלמד שעשו כל גופו ככברה. אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי (יוחנן) +מסורת הש"ס: [יוחנן]+ מפני מה נענש יאשיהו - מפני שהיה לו לימלך בירמיהו, ולא נמלך. מאי דרש: +ויקרא כ"ו+ וחרב לא תעבר בארצכם, מאי חרב? אילימא חרב שאינה של שלום - והכתיב ונתתי שלום בארץ! אלא, אפילו של שלום, והוא אינו יודע שאין דורו דומה יפה. כי הוה ניחא נפשיה חזא ירמיהו שפוטתיה דקא מרחשן, אמר: שמא חס וחלילה מילתא דלא מהגנא אמר אגב צעריה. גחין ושמיעה דקא מצדיק עליה דינא אנפשיה, אמר: +איכה א'+ צדיק הוא ה' כי פיהו מריתי. פתח עליה ההיא שעתא +איכה ד'+ רוח אפינו משיח ה'.

איכה פרק ד פסוק כ

רוח אפינו משיח ה' נלכד בשחיתותם אשר אמרנו בצלו נחיה בגוים: ס

רש"י איכה פרק ד פסוק כ

(כ) משיח ה' - הוא יאשיהו כמו שנאמר (ד"ה ב ל"ה) ויקונן ירמיהו על יאשיהו:

REVIEW QUESTIONS

1. What are the two opinions in the Gemara regarding whether Yoshiyahu was a baal teshuva?
2. What is the Maharsha's question and answer regarding the burying of the False Prophet next to Iddo HaNavi?
3. How does Rashi in Divrei HaYomim explain the statement that there never was such a Pesach as the one in the time of Yoshiyahu?
4. What is the Ralbag's explanation of the above?
5. Why did Yoshiyahu go to war against Paroh Necho?
6. What was faulty with Yoshiyahu's reasoning?
7. What should Yoshiyahu have done before deciding to go to war?
8. What did Yirmiyahu hear Yoshiyahu whisper as he was dying?
9. What is the meaning of the following possuk in Divrei HaYomim ?
ויקונן ירמיהו על יאשיהו ... ויתנום לחק על ישראל והנם כתובים על הקינות:
10. What is meant by "they are written in Kinos"? Where in Kinos?

מ"ב פרק כד

ירמיהו וברוך בן נריה

ירמיהו פרק לו

(א) ויהי בשנה הרביעית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה היה הדבר הזה אל ירמיהו מאת ה' לאמר:
(ב) קח לך מגלת ספר וכתבת אליה את כל הדברים אשר דברתי אליך על ישראל ועל יהודה ועל כל הגוים
מיום דברתי אליך מימי יאשיהו ועד היום הזה:
(ג) אולי ישמעו בית יהודה את כל הרעה אשר אנכי חשב לעשות להם למען ישובו איש מדרכו הרעה וסלחתי
לעונם ולחטאתם: ס...
(כא) וישלח המלך את יהודי לקחת את המגלה ויקחה מלשכת אלישמע הספר ויקראה יהודי באזני המלך
ובאזני כל השרים העמדים מעל המלך:
(כב) והמלך יושב בית החרף בחדש התשיעי ואת האח לפניו מבערת:
(כג) ויהי כקראו יהודי שלש דלתות וארבעה יקרעה בתער הספר והשלך אל האש אשר אל האח עד תם כל
המגלה על האש אשר על האח: ס...
(כז) ויהי דבר ה' אל ירמיהו אחרי שרף המלך את המגלה ואת הדברים אשר כתב ברוך מפי ירמיהו לאמר:
(כח) שוב קח לך מגלה אחרת וכתב עליה את כל הדברים הראשנים אשר היו על המגלה הראשנה אשר שרף
יהויקים מלך יהודה:
(כט) ועל יהויקים מלך יהודה תאמר כה אמר ה' אתה שרפת את המגלה הזאת לאמר מדוע כתבת עליה לאמר
בא יבוא מלך בבל והשחית את הארץ הזאת והשבית ממנה אדם ובהמה: ס
(ל) לכן כה אמר ה' על יהויקים מלך יהודה לא יהיה לו יושב על כסא דוד ונבלתו תהיה משלכת לחרב ביום
ולקרח בלילה:
(לא) ופקדתי עליו ועל זרעו ועל עבדיו את עונם והבאתי עליהם ועל יושבי ירושלים ואל איש יהודה את כל
הרעה אשר דברתי אליהם ולא שמעו: ס
(לב) וירמיהו לקח מגלה אחרת ויתנה אל ברוך בן נריהו הספר ויכתב עליה מפי ירמיהו את כל דברי הספר
אשר שרף יהויקים מלך יהודה באש ועוד נוסף עליהם דברים רבים כהמה: ס

רש"י ירמיהו פרק לו

(ה) עצור - בבית הכלא:
(כג) שלש דלתות - רבותינו אמרו מגלת קינות היתה קראו לפניו איכה בכה תבכה גלתה יהודה דרכי ציון
אבילות בכל זה לא חש אמר אני מלך על הנותרים כיון שקרא היו צריה לראש אמר מעכשיו איני מלך מיד
ויקרעה בתער הסופר:
(לב) דברים רבים כהמה - מתחלה היו שלש אלפא ביתין איכה ישבה איכה יעיב איכה יועם והוסיף עליה אני
הגבר שכל אות משולשת בה:

גלות יכניה

אסתר פרק ב

(ה) איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני:
(ו) אשר הגלה מירושלים עם הגלה אשר הגלתה עם יכניה מלך יהודה אשר הגלה נבוכדנאצר מלך בבל:

תלמוד בבלי מסכת גיטין דף פח עמוד א

דרש מרימר, מאי דכתיב: +דניאל ט'+ וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלהינו? משום דצדיק ה'
אלהינו וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו? אלא, צדקה עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שהגלה גלות
צדקיהו ועדיין גלות יכניה קיימת, דכתיב ביה בגלות יכניה: +מלכים ב' כ"ד+ החרש והמסגר אלף, חרש -
שבשעה שפותחין נעשו הכל כחרשין, מסגר - כיון שסוגרין שוב אינן פותחין, וכמה? אלף

רש"י מסכת גיטין דף פח עמוד א

גלות יכניה - הוא יהויכין קדמה לגלות צדקיהו אחת עשרה שנה וזו היא צדקה שמיחר והחריב ביתו כדי להגלות דורו של צדקיהו לבבל בעוד שחכמי גלות יכניה קיימין שילמדו תורה לאלו הגולים אחריהם לפי שרוב חכמי התורה גלו עם יכניה דכתיב בהו החרש והמסגר אלף. כיון שסוגרין - הלכה שהם סגורים בה שאינם יודעים להשיב לשואליהם שוב אין לה פותחין אחרים.

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת נח סימן ג

ואף הקדוש ברוך הוא כרת ברית עם ישראל שלא תשכח תורה שבע"פ מפיהם ומפי זרעם עד סוף כל הדורות שנא' (ישעיה נט) ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפיו לא ימושו וגו' ולא כתיב ממך אלא מפיו ומפי זרעך ומפי זרעך, ולפיכך קבע הקדוש ברוך הוא שתי ישיבות לישראל שיהיו הוגין בתורה יומם ולילה ומתקבצין שתי פעמים בשנה באדר ובאלול מכל המקומות ונושאים ונותנים במלחמתה של תורה עד שמעמידין דבר על בוריו והלכה לאמתה... ואותן ב' ישיבות לא ראו שבי ולא שמד ולא שלל ולא שלט בהן לא יון ולא אדום והוציאן הקדוש ברוך הוא י"ב שנה קודם חרבן ירושלים בתורתן ובתלמודן שכך כתיב והגלה את כל ירושלים ואת כל השרים ואת כל גבורי החיל עשרת אלפים גולה וכל החרש והמסגר ולא נשאר זולת דלת עם הארץ (מלכים ב כד... וכתוב (דניאל ט) וישקד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלהינו, וכי משום דצדיק וישקד ה' על הרעה ויבא את הרעה, אלא צדקה עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שהקדים והגלה את גלות יכניה לגלות צדקיהו כדי שלא תשכח מהן תורה שבע"פ וישבו בתורתן בבבל מן אותה שעה עד היום ולא שלט בהן לא אדום ולא יון ולא גזרו עליהם שמד, ואף לימות המשיח אין חבלי של משיח רואין ... ללמדך שמשם מתחלת הגאולה משם עולין לירושלים שנאמר ועלו מושיעים בהר ציון וגו' (עובדיה א) אותה שעה והיתה לה' המלוכה, וכי"ר.

REVIEW QUESTIONS

1. Where was Yirmiyahu when he dictated the original "scroll"?
2. Who was the scribe?
3. What did Yehoyakim do when he heard what was in the scroll?
4. What was in the second scroll?
5. When was Mordechai exiled to Bavel?
6. What was the reason that HaShem sent Tzidkiyahu and the rest of the nation into Golus Bavel so soon (11 years) after Golus Yechanya?

מ"ב פרק כה

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קג עמוד א

ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: ... בקש הקדוש ברוך הוא להחזיר את העולם כולו לתוהו ובוהו בשביל יהויקים, נסתכל בדורו - ונתקררה דעתו. בקש הקדוש ברוך הוא להחזיר את העולם כולו לתוהו ובוהו בשביל דורו של צדקיה, נסתכל בצדקיה, ונתקררה דעתו. בצדקיה נמי כתיב +מלכים ב' כ"ד+ ויעש הרע בעיני ה'! - שהיה בידו למחות ולא מיחה.

דברי הימים ב פרק לו

(יב) ויעש הרע בעיני ה' אלהיו לא נכנע מלפני ירמיהו הנביא מפי ה':
(יג) וגם במלך נבוכדנאצר מרד אשר השביעו באלהים ויקש את ערפו ויאמץ את לבבו משוב אל ה' אלהי ישראל:

ירמיהו פרק לח

(יז) ויאמר ירמיהו אל צדקיהו כה אמר ה' אלהי צבאות אלהי ישראל אם יצא תצא אל שרי מלך בבל וחיתה נפשך והעיר הזאת לא תשרף באש וחיתה אתה וביתך:
(יח) ואם לא תצא אל שרי מלך בבל ונתנה העיר הזאת ביד הכשדים ושרפיה באש ואתה לא תמלט מידם: ס

י"ז בתמוז

תלמוד בבלי מסכת תענית דף כח עמוד ב

הובקעה העיר בשבעה עשר הוה? והכתיב +ירמיהו נ"ב+ בחדש הרביעי בתשעה לחדש ויחזק הרעב בעיר, וכתיב בתריה +ירמיהו נ"ב+ ותבקע העיר וגו'! - אמר רבא: לא קשיא; כאן - בראשונה, כאן - בשניה.

תוספות מסכת ראש השנה דף יח עמוד ב

זה תשעה בתמוז שבו הובקעה העיר - היינו בראשונה אבל בשניה הובקעה בי"ז ומשום הכי עבדינן בי"ז תענית והך ברייתא מתנינן בירושלמי וגרסי' בה י"ז בתמוז ואף על גב דכתיב בקרא בתשעה לחדש קלקול חשבונות היו שם ופליג אש"ס דידן ורוצה לומר דמתוך טרדתם טעו בחשבונם ולא רצה הפסוק לשנות מכמו שהיו סבורים.

הריגת גדליה בן אחיקם

ירמיהו פרק מ

(א) הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת ה' אחר שלח אתו נבוזראדן רב טבחים מן הרמה בקחתו אתו והוא אסור באזקים בתוך כל גלות ירושלם ויהודה המגלים בבבל:
(ב) ויקח רב טבחים לירמיהו ויאמר אליו ה' אלהיך דבר את הרעה הזאת אל המקום הזה:
(ג) ויבא ויעש ה' כאשר דבר כי חטאתם לה' ולא שמעתם בקולו והיה לכם דבר הדבר הזה:
(ד) ועתה הנה פתחתך היום מן האזקים אשר על ידך אם טוב בעיניך לבוא אתי בבבל בא ואשים את עיני עליך ואם רע בעיניך לבוא אתי בבבל חזל ראה כל הארץ לפניך אל טוב ואל הישר בעיניך ללכת שמה לך:
(ה) ועודנו לא ישוב ושבה אל גדליה בן אחיקם בן שפן אשר הפקיד מלך בבל בערי יהודה ושכ אתו בתוך העם או אל כל הישר בעיניך ללכת לך ויתן לו רב טבחים ארחה ומשאת וישלחהו:
(ו) ויבא ירמיהו אל גדליה בן אחיקם המצפתה וישכ אתו בתוך העם הנשארים בארץ: ס

ירמיהו פרק מב

(א) ויגשו כל שרי החילים ויוחנן בן קרח ויזניה בן הושעיה וכל העם מקטן ועד גדול:
(ב) ויאמרו אל ירמיהו הנביא תפל נא תחנתנו לפניך והתפלל בעדנו אל ה' אלהיך בעד כל השארית הזאת כי נשארנו מעט מהרבה כאשר עיניך ראות אתנו:
(ג) ויגד לנו ה' אלהיך את הדרך אשר נלך בה ואת הדבר אשר נעשה:

- (ד) ויאמר אליהם ירמיהו הנביא שמעתי הנני מתפלל אל ה' אלהיכם כדבריהם והיה כל הדבר אשר יענה ה' אתכם אגיד לכם לא אמנע מכם דבר:
- (ה) והמה אמרו אל ירמיהו יהי ה' בנו לעד אמת ונאמן אם לא ככל הדבר אשר ישלחך ה' אלהיך אלינו כן נעשה:
- (ו) אם טוב ואם רע בקול ה' אלהינו אשר אנו אנחנו שלחים אתך אליו נשמע למען אשר ייטב לנו כי נשמע בקול ה' אלהינו: ס
- (ז) ויהי מקץ עשרת ימים ויהי דבר ה' אל ירמיהו:
- (ח) ויקרא אל יוחנן בן קרח ואל כל שרי החילים אשר אתו ולכל העם למקטן ועד גדול:
- (ט) ויאמר אליהם כה אמר ה' אלהי ישראל אשר שלחתם אתי אליו להפיל תחנתכם לפניו:
- (י) אם שוב תשובו בארץ הזאת ובניתי אתכם ולא אהרס ונטעתי אתכם ולא אתוש כי נחמתי אל הרעה אשר עשיתי לכם:
- (יא) אל תיראו מפני מלך בבל אשר אתם יראים מפניו אל תיראו ממנו נאם ה' כי אתכם אני להושיע אתכם ולהציל אתכם מידו:
- (יב) ואתן לכם רחמים ורחם אתכם והשיב אתכם אל אדמתכם:
- (יג) ואם אמרים אתם לא נשב בארץ הזאת בבלתי שמע בקול ה' אלהיכם:
- (יד) לאמר לא כי ארץ מצרים נבוא אשר לא נראה מלחמה וקול שופר לא נשמע וללחם לא נרעב ושם נשב:
- (טו) ועתה לכן שמעו דבר ה' שארית יהודה כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל אם אתם שום תשמון פניכם לבא מצרים ובאתם לגור שם:
- (טז) והיתה החרב אשר אתם יראים ממנה שם תשיג אתכם בארץ מצרים והרעב אשר אתם דאגים ממנו שם ידבק אחריתכם מצרים ושם תמתו:
- (יז) ויהיו כל האנשים אשר שמו את פניהם לבוא מצרים לגור שם ימותו בחרב ברעב ובדבר ולא יהיה להם שריד ופליט מפני הרעה אשר אני מביא עליהם: ס...

ירמיהו פרק מג

- (א) ויהי ככלות ירמיהו לדבר אל כל העם את כל דברי ה' אלהיהם אשר שלחו ה' אלהיהם אליהם את כל הדברים האלה: ס
- (ב) ויאמר עזריה בן הושעיה ויוחנן בן קרח וכל האנשים הזדים אמרים אל ירמיהו שקר אתה מדבר לא שלחך ה' אלהינו לאמר לא תבאו מצרים לגור שם:
- (ג) כי ברוך בן נריה מסית אתך בנו למען תת אתנו ביד הכשדים להמית אתנו ולהגלות אתנו בבל:

REVIEW QUESTIONS

1. Compare Yehoyakim and his generation to Tzidkiyahu and his generation.
2. If Tzidkiyahu was indeed a tzaddik what was the evil he did in the eyes of HaShem?
3. What instructions from Yirmiyahu did Tzidkiyahu ignore?
4. According to the Bavli, what was the date of breaching of the walls of Yerushalayim by the Babylonians?
5. According to the Yerushalmi, what was the date of breaching of the walls of Yerushalayim by the Babylonians?
6. What was the choice given Yirmiyahu by Nevuzaradan?
7. What was the prophecy given by Yirmiyahu to the people left in the land after Gedaliah's assassination?
8. What did he tell them explicitly not to do?
9. What was the people's reaction?

Tests from Previous Years

מבחן יהושע פרקים א-ז

Part I (30 questions, 2 pts. each)

1. What is the descriptive title given to Moshe Rabbeinu (in Hebrew)?
2. What is the descriptive title given to Yehoshua (in Hebrew)?
3. What is the date of Moshe Rabbeinu's yahrzeit?
4. Which tribes did Yehoshua remind of the deal they made with Moshe?
5. Who were the spies sent to Yericho?
6. Give one of Rashi's explanations for why ותצפנו is in the singular?
7. Name one of the miracles experienced by Israel which were mentioned by Rochov?
8. What was the sign which the spies told Rochov to use?
9. What are the contradictions we pointed out in Rashi regarding who Rochov was?
10. What additional miracle does Rashi describe took that place after bnai Yisrael were already in the dry Yarden?
11. How many stones were taken from the Yarden?
12. Where were these stones to be placed?
13. What was done with a second set of stones?
14. Write four words in Hebrew which describe how the ארון and Kohanim crossed the Yarden
15. What was the date of the crossing of the Yarden?
16. What was the name of bnai Yisrael's first camp after crossing the Yarden?
17. Why did bnai Yisrael not circumcise in the Midbar?
18. On what day did the מן stop falling?
19. What was the "man" seen by Yehoshua outside Yericho holding?
20. What were the four words (in Hebrew) which Yehoshua asked the "man" in his vision?
21. How did this "man" identify himself?
22. What did the "man" tell Yehoshua to do?
23. How many days did bnai Yisrael circle Yericho?
24. How many times did they circle each day? Which day did they circle more times?
25. What were bnai Yisrael not allowed to do while circling?
26. What was Yehoshua's curse?
27. What was the reason bnai Yisrael were punished with defeat at Ai?
28. How many Israeli soldiers were killed in the battle of Ai?
29. What were the two issues for which HaShem rebuked Yehoshua after the defeat at Ai?
30. What was done to עכן? What was done to his children?

PART II (14 questions, 2 pts each)

1. Why was Yehoshua chosen to be Moshe's successor?
2. State two reasons for the unusual vowelization of the word בן (יהושע בן נון in)
3. How does Tosafos solve the problem about how Rochov could have been accepted as a convert if there was a commandment of לא תחיה כל נשמה?
4. List two differences between the way the ארון was transported throughout the 40 years of the wilderness and the way it was transported as bnai Yisrael entered the land.
5. What was the reason that bnai Yisrael did not bring a Korban Pesach in the Midbar after the second year (according to the opinion that the mitzvah began even before entering Israel)?
6. What are the two opinions why bnai Yisrael did not eat from the produce of the land until the second day of Pesach?
7. What were the two complaints the angel told Yehoshua? Which complaint was the primary one?
8. Which tefilla was composed by Yehoshua?
9. Cite two reasons why Yehoshua declared the plunder of Yericho as cherem?
10. Who violated Yehoshua's curse?
11. Why was Kathleen Kenyon's archaeological findings against the Biblical account of Yericho in error?
12. How did we theorize that this error makes sense based on the Gemara's understanding of what happened when Yericho was rebuilt?
13. According to R. Nechemia that we are not punished for נסתרות why was Yisrael punished for Achan's sins?

14. What משל does the Medrash give to explain R. Yehuda's opinion that we are punished for נסתרות?

מבחן יהושע א-כד

1. What were the two instructions given by HaShem to Yehoshua regarding conquering Ai?
2. How many soldiers were in the main ambush party?
3. The ambush was set up between Ai and which other city?
4. What was the signal for the ambush to attack?
5. How many soldiers comprised the second ambush?
6. What was Yehoshua doing from the moment of the attack until the battle was over?
7. On which mountain did Yehoshua build a mizbeach with the stones from the Yarden?
8. What was done to the Givonim?
9. What was the reason Yehoshua was fighting the Canaanim during the famous sun standing still battle?
10. What killed more of the enemy than the sword in that battle?
11. Write the six words in Hebrew which Yehoshua said to make the sun and the moon stand still
12. What were the two instances when the king's corpse was removed from hanging before nightfall?
13. Why was it that only one city in all of Canaan made peace?
14. Which area was Calev's special inheritance in the land given him by Moshe Rabbeinu?
15. What was the reward Calev offered to the one who would capture Dvir (Kiryas Sefer)?
16. Who conquered the city and received the reward?
17. What is the deeper meaning of the "conquering" (Rashi)?
18. Which people did the tribe of Yehuda not conquer? Why not?
19. Where was the Mishkan placed after Gilgal?
20. How many years did the main conquest take? How many years did it take to divide up the land?
21. Where did the גורל for the division of the land take place?
22. Which tribes did something which almost set off a civil war? What did they do?
23. How many people and who were sent to talk to them?
24. Why was Achan mentioned when they were giving rebuke to the offending tribes?
25. What is meant by Yehoshua writing בספר תורת אלקים? Two explanations
26. How long did Yehoshua live?
27. What adjective was used to describe Yehoshua in the first perek and what adjective in the last perek?
28. Where was Yosef buried?
29. Why was this place chosen for his burial?
30. From which tribe was Pinchas' wife?

PART II. Mefarshim (12 questions 2 pts each)

1. According to the Malbim, what was the purpose of each of the two ambushes at Ai?
2. Cite the opinions of the Rambam and Raavad regarding why the Givonim lied in order to make peace with Israel. Rambam:
3. Raavad:
4. Cite the opinions of the Rambam and Raavad why bnai Yisrael wanted to kill the Givonim? Rambam:
5. Raavad
6. What is the connection between one of Yehoshua's battles and one of the Ten Plagues of Mitzrayim?
7. What is the connection between Aztec and Mayan writings and one of Yehoshua's battles?
8. What are the opinions of Rashi and Ramban regarding how the twelve parcels of land were determined?
9. Why, in perek 20, is this the only place in all of Navi where the word וידבר is used?
10. What are the two opinions regarding when Pinchas became a Kohen?
11. Give two reasons why Yehoshua gathered the people in Shechem for his final speech?
12. According to the Malbim, what type of avodas HaShem did Yehoshua tell the people would not work (in his farewell speech)?

מבחן שופטים א-ה

PART I (40 questions 1.5 pts)

1. Which tribe did HaShem say should go first to conquer its גורל?
2. What did the king of Bezek say after what was done to him?
3. Why were the יבוסים in Yerushalayim not conquered?
4. How did bnai Yisrael manage to conquer the city of לזו?
5. Did bnai Yisrael begin to worship idols while Yehoshua was still alive?
6. What other sin besides Avodah Zara were bnai Yisrael guilty of?
7. Which was the first nation to oppress Israel? What was the name of its king?
8. Who was the first shofet to lead bnai Yisrael?
9. What was the tribe of the second shofet, Ehud ben Gera? What physical characteristic do we know of Ehud?
10. Which nation was the second to oppress Israel? What was the name of the king?
11. Who was a famous descendant of this king and what was his merit to deserve such a descendant?
12. What are Rashi's and the Redak's explanations of אשת לפידות?
13. Devora told Barak that HaShem will draw the enemy to which river?
14. What was Barak's condition before he agreed to go?
15. Who killed Sisera?
16. In the days of which shofet did Devora say it was dangerous to travel the roads?
17. Why did Devora suddenly ask for inspiration, עזרי עזרי דבורה, in the middle of the shira?
18. Which tribe was rebuked for waiting to see which way the battle would go?
19. What did Yael give Sisera to drink?
20. Who was crying while looking out the window asking why Sisera was late to return?
21. Why was Gidon threshing the wheat in a winepress (for the same reason bnai Yisrael dug tunnels)?
22. What was Gidon's tribe?
23. What were the four words (in Hebrew) which the angel said to Gidon?
24. How did Gidon get the nickname ירובעל?
25. On which mountain was Gidon's army stationed?
26. What was the first announcement made to thin out the ranks?
27. How were the ranks thinned out even further? How many remained?
28. What was the name of Gidon's lad?
29. What was the dream overheard by Gidon and his lad?
30. What three items did each soldier take with him?
31. What are the names of four Midianite leaders captured?
32. What did Gidon say to appease the tribe of Ephraim?
33. What were the names of the two kings pursued by Gidon?
34. What did Gidon do to the city of Succos?
35. What did he do to the city of Penuel?
36. What reason did Gidon give for killing the two kings?
37. Who refused Gidon's order to kill these two kings?
38. What was Gidon's response to the request made of him by the people of Israel?
39. What did Gidon use to make the Ephod?
40. What happened with this Ephod?

Part II (15 questions 2 pts)

1. How does the Ramban explain the תומים and the אורים?
2. What is the Midrashic interpretation of Osniel ben Knaz' heroics?
3. What is the Malbim's explanation why Yericho is referred to in the third perek as עיר התמרים?
4. What is the source for standing during Kaddish?
5. Cite three reasons why Devorah, as a woman, could be a שופטת?
6. What is the connection between the story of Sisera's death and a *teshuva* written of Rav Moshe Feinstein ז"ל?
7. What is the possible connection between the circumstances of Sisera's death and the famous R. Akiva who lived more than 1,000 years later?

8. What did HaShem promise the ים סוף when He requested the sea to spit out the bodies of the Egyptians onto the shore?
9. Which halacha do we derive from Sisera's mother?
10. What was Gidon's argument to defend Klal Yisrael's straying from the right path?
11. How does the Malbim explain the significance of the sign of the clump of wool being wet and the floor dry?
12. Which war exemption applies even to מלחמת מצוה?
13. The Malbim understands that there were three groups under Gidon: a. those chosen to fight b. those chosen to pursue c. those told to go home. Identify each of these three groups.
14. What was the *zechus* revealed to Gidon in the dream he overheard.
15. Name one basic halachic difference between a מלך and a שופט

מבחן שופטים ט-טז

Part I

1. What did Avimelech do with the money given him by the people of Shechem?
2. What was the name of Avimelech's surviving brother?
3. Which three trees refused to become king of the trees?
4. Which three shofetim were alluded to by the tree parable? (Pair the tree to the Shofet)
5. Which tree accepted?
6. How did Avimelech die?
7. Which nation was oppressing Israel during Yiftach's time?
8. How many years were there from the time Yehoshua crossed the Yarden until Yiftach's speech?
9. What does Rashi say regarding the counting of the years of the shofetim in relation to the years of oppression?
10. What became a custom in Israel regarding Yiftach's daughter?
11. What was Ephraim's argument against Yiftach?
12. Compare the way Yiftach dealt with this situation to the way Gidon handled a similar situation?
13. What was the test to be allowed to cross the Yarden?
14. Who was אבנן?
15. What was the name of Shimshon's father?
16. What tribe was Shimshon from?
17. What did the angel tell the mother she should not drink while pregnant?
18. What instructions did the angel give regarding the child?
19. What was the angel's response when the father asked him for his name?
20. What did the wife tell her husband when he said they would die because they saw an angel?
21. Between which two cities did the spirit of HaShem begin to appear in Shimshon?
22. From which city was Shimshon's first Plishti wife?
23. What did Shimshon find in the lion's carcass?
24. What was the riddle Shimshon gave the Plishti companions?
25. How did the Plishtim discover the answer to the riddle?
26. How was Shimshon able to pay the wager?
27. What did Shimshon do to take revenge for his wife being given to another (numbers and details please – all puns intended)?
28. What was the Plishtim's response?
29. Which tribe went to give Shimshon over to the Plishtim?
30. What did Shimshon make them promise before he agreed to be bound and delivered to the Plishtim?
31. What did Shimshon use as a weapon against the Plishtim?
32. What further miracle happened to Shimshon at that time?
33. For how many years did Shimshon rule?
34. To which city did Shimshon go to visit a *zonah*?
35. How did Shimshon escape?
36. In which city did Shimshon marry Delila?
37. How much money was promised to Delila to betray Shimshon?
38. To which city was Shimshon brought when he was captured?

39. What physical hurt was done to Shimshon by the Plishtim?
40. What did Shimshon say as he toppled the building?

PART II

1. Explain anthropomorphism and cite an example from Sefer Shofetim
2. What are the three possible explanations of זונה cited by the Redak?
3. What are we supposed to learn from the statement בדורו כשמואל בדורו?
4. Which great person was also punished as a result of Yiftach's vow? Why?
5. What is the Redak's explanation of what happened to Yiftach's daughter?
6. What is the Ramban's explanation of what happened to Yiftach's daughter?
7. What does the Michtav Me'Eliyahu say was the unique attribute of the tribe of Dan?
8. Where does the Torah prophesize about Shimshon?
9. What was the real name of Shimshon's mother?
10. What does the Rambam say regarding Shimshon's Plishti women?
11. How does the Malbim explain why Shimshon was separated from his parents when he encountered the lion?
12. How does the Malbim explain the justification of the Jews who handed Shimshon over to the Plishtim?
13. What was Shimshon's ancestry from his mother?
14. How does the Michtav Me'Eliyahu explain Shimshon's downfall?

מבחן שופטים יז-כא

Part I

1. When does Rashi say the incidents of pessel Micha and pilegesh b'givah took place?
2. Who was the father and grandfather of the Levi who became the priest for Micha and which name is used for his grandfather?
3. From which tribe were the five scouts who were looking for more territory?
4. What is the phrase which the Possuk continuously uses which describes the era in which this event took place?
5. Which city did the husband of the pilegesh avoid? Why?
6. How did the husband of the pilegesh spread the word of the atrocity throughout Israel?
7. In which place did bnai Yisrael gather to decide what to do?
8. Describe the special marksmen of Binyamin.
9. What was the difference between the first two times bnai Yisrael asked HaShem regarding going to war and the last time?
10. Who was Kohen Gadol at the time of pilegesh b'givah?
11. How many men were left from Binyamin after the defeat?
12. To which place did these men escape?
13. What was the שבועה made by bnai Yisrael regarding marrying into the tribe of Binyamin?
14. What was the שבועה regarding ensuring that all of bnai Yisrael would participate in the war?
15. How did bnai Yisrael use one of these oaths to solve the problem of the other oath?
16. How many wives were obtained through this method?
17. Which city did not join bnai Yisrael in their war against Binyamin and what happened to them?
18. How were the remaining wives obtained?

Part IIa

1. What did we learn in the name of the Vilna Gaon regarding the Medrash that pessel Micha was with bnai Yisrael when they left Mitzrayim?
2. Why is the *chaf* of the first כמכה soft and the second with a *dagesh*?
3. How does the Ramban explain why the incident of pilegesh b'Givah was not as evil as the similar occurrence in Sdom?
4. How does the Ramban explain why Binyamin went to war rather than give over the perpetrators?
5. What connection does the Medrash make (quoted by the Ramban) between pessel Micha and pilegesh b'Givah?

Part IIb

1. List the three times in Yehoshua/Shofetim that the word זונה is used.
2. What were the two instances when the king's corpse was removed from hanging before nightfall?
3. List four times in Yehoshua/Shofetim that the nation came close to a civil war. Which of these times actually ended in conflict and which ended peacefully?
4. What are the two times the number 1100 appeared in Sefer Shofetim?
5. What are the two times that the tribe of Yehuda was told to go first?

שמאל א': א-ז

Part I 2pts each

1. Who does Rashi consider to be the last of the era of זקנים and who does he consider to be the first of the era of נביאים?
2. What are the names of Chana's husband and co-wife?
3. Where was the Mishkan located at the time of Eli the Kohen Gadol?
4. What were the two things the sons of Eli did wrong regarding taking meat from קרבן שלמים?
5. What were the names of Eli's sons?
6. How does Rashi explain the possuk that says that the sons did not listen to their father Eli's mussar "because HaShem wanted to kill them"?
7. What was the curse given to future generations of Eli's descendants?
8. What was Shmuel's one word response the first three times when he thought it was Eli calling him?
9. What were the geographical boundaries used to describe how widespread Shmuel's fame was?
10. How old was Eli at the time of the battle with the Plishtim?
11. What was it that caused Eli to fall backwards?
12. Whose wife died during childbirth?
13. What did she name her son?
14. Name the three cities of Plishtim where the Aron was kept.
15. What was the name of the Avodah Zara in the first city?
16. What happened to the Avodah Zara on the first night? What happened on the second night?
17. What custom arose with the idolaters as a result of what happened to the Avodah Zara?
18. How were the Plishtim physically punished (2 afflictions)?
19. How many months was the Aron in Plishti control?
20. What were the two gifts sent with the Aron?
21. What were the two characteristics of the animals that pulled the wagon?
22. What was kept behind in the house to make this a real test?
23. To which city was the Aron brought?
24. To which city was the ארון sent after Beis Shemesh?
25. How many years was the ארון in this city?
26. Where did Shmuel gather the people?
27. What did the people ask Shmuel to do when they heard the Plishtim were coming?
28. What miracle did HaShem perform to defeat the Plishtim?
29. What was the name of the monument erected by Shmuel to commemorate the victory?
30. Who wrote Sefer Shmuel?

Part II 2 pts each

1. What does Rashi say regarding the luchos that were in the Aron?
2. Why does the Redak not like the above pshat? What proof from the Navi we learned did the Redak bring to support his point of view?
3. What do Chazal say about the intention of Chana's co-wife in teasing her?
4. What did Rav Chaim Shmulevitz z"l say about Chana's co-wife?
5. What is Rashi's explanation for Eli thinking Chana was drunk?
6. What is the Maharsha's explanation?
7. How did the "Shelah" defend Rashi?
8. How does the Gemara explain the sin of bnai Eli with the women?
9. Who were two famous descendants of Eli?
10. What did these descendants do to avoid the curse?

11. The Medrash traces the difficulties bnai Yisrael had with the Plishtim to something done by Avraham Avinu. What?
12. What are the approaches of the Ritva and Maharal regarding the *shira* sung by the cows (you have to be correct in who says what)?
13. What did Shlomo Hamelech do with the gifts sent by the Plishtim? What did Yoshiyahu do with this gifts?
14. What is Rashi's explanation for why the people of Beis Shemesh were punished?
15. What is one of the Redak's peshatim?
16. What are the two peshatim in Rashi for Shmuel asking bnai Yisrael to pour water when the Plishtim were gathering to attack?

שמואל א: ח-טו

Part I General Questions (1.5 pts each)

1. How does Rashi explain the sin of Shmuel's sons?
2. What rights did Shmuel tell the people a king has regarding privately owned fields?
3. What is the name of Shaul's father?
4. Which is Shaul's tribe?
5. Write in Hebrew the phrase which describes Shaul's unique physical characteristic?
6. Why did Shaul think it would be a problem to go to the Navi?
7. What were the two things Shmuel told Shaul, which only a Navi could know, as soon as he saw him?
8. Where did Shmuel spend the night speaking to Shaul?
9. Shmuel prophesied that the first group of people Shaul would meet would tell him.....?
10. What will the second group give him?
11. What will happen with the third group?
12. What (in Hebrew) did people say when they saw Shaul with the neviim?
13. Where do we see Shaul's humility in his response to his uncle?
14. Where (in Hebrew) was Shaul when Shmuel wanted to announce him as king?
15. What was the name of the king who attacked Yavesh Gilad? Which was his nation?
16. Which tribe was counted separately when Shaul counted his soldiers?
17. What did Shaul say to those who wanted to kill the people who had ridiculed him?
18. Who said *את שור מי לקחת*?
19. Which act of Yonasson caused the Plishtim to gather an army against Israel?
20. What was the reaction of many Jews when they saw the Plishti army gathering?
21. Where was Shaul supposed to wait for Shmuel? How many days was Shaul supposed to wait for Shmuel?
22. What did Shaul do prematurely when he assumed Shmuel was not coming?
23. What did a Jew have to do to sharpen farm tools during Plishti rule?
24. What was it that no Jew had other than Shaul and Yonasson?
25. What oath did Shaul make during the battle against the Plishtim?
26. Who violated the oath? What exactly did he do?
27. What were the names of Shaul's 2 daughters?
28. How did Shaul count the soldiers before going to battle against Amalek?
29. Who was the ancestor of the קיני?
30. Which two aspects of HaShem's explicit instructions given him by Shmuel did Shaul violate?
31. Write the phrase in Hebrew when Shmuel rebukes Shaul for his excessive modesty?
32. Translate *הנה שמע מזבח טוב*
33. What are the two approaches in Rashi regarding the torn cloak?
34. How was one of these approaches a sign for the future?
35. Who killed Agag?

Part II Mefarshim (2 pts each)

1. How does Rashi understand the sin of asking for a king?
2. How does the Rambam understand the sin of asking for a king?
3. How does the Ran understand the sin of asking for a king?
4. How does the Malbim understand the sin of asking for a king?

5. How does the Netziv in דבר העמק reconcile the absolute Torah commandment to appoint a king with the language of the possuk "when you will say I wish to appoint a king"?
6. How does the Ramban explain why HaShem did not choose the first king from the tribe of Yehuda?
7. How does the Malbim explain the message Shmuel gave the people by causing rain to come during the wheat harvest?
8. Give an example of Shaul's good middah of humility.
9. Give an example of where this middah was not used properly by Shaul
10. How do the Rishonim explain the minhag of bringing a gift to the Navi when asking him for something?
11. What type of vessel was used for anointing Shaul?
12. Because Shaul did not wait for Shmuel, he was told that his kingdom would not continue forever. How could his kingdom have continued forever if it was promised to the tribe of Yehuda? Write one of the Ramban's two explanations.
13. What is the Ramban's approach to the previous question?
14. What are the two approaches of the Redak to explain the additional punishment given Shaul because of his sin with Amalek if he already lost the kingdom because of not waiting for Shmuel?
15. How does the Ran explain why it was permitted for Yonasson to do what was in essence a *nachash* to determine how to act?
16. How does the Redak answer the question that since Yonasson was truly not at fault for violating Shaul's oath, why was Shaul not answered by the Urim v'Tumim?
17. Write one of the explanations we gave to explain why Shaul lost his kingdom because of the sin of Amalek while Dovid sinned twice and did not lose his kingdom

שמואל א:טז-כ

PART I General Questions 2 pts each (64 pts)

1. Why was Shmuel afraid to go and anoint a new king?
2. What was the name of Dovid's father?
3. What was Dovid's home town?
4. How many brothers did Dovid have?
5. What reason does Rashi give for the rejection of Dovid's oldest brother?
6. What was the name of the person who recommended Dovid to Shaul (Rashi)?
7. What did Dovid do to soothe Shaul when he was plagued with רוח רעה?
8. What are two previous exploits that Golyus did against Israel to which he referred as a taunt to Israel (Rashi)?
9. How many days did Golyus taunt Israel?
10. What were the three things promised to whoever would defeat Golyus?
11. What was the reaction of Dovid's oldest brother, Eliav, when he saw Dovid at the front lines?
12. What prior exploits of Dovid did he relate to Shaul to convince him that he was capable of fighting Golyus?
13. What was it that Shaul wanted Dovid to wear but Dovid ultimately declined?
14. Dovid and _____ entered into a bris
15. The women sang, "_____ killed by the thousands, Dovid killed by the _____"
16. Shaul tried to kill Dovid, while he was playing the harp for him, with a _____
17. Shaul retracted his offer to Dovid of giving him his older daughter and instead gave her to _____
18. The real reason Shaul gave Dovid a position as an officer in the army was.....
19. Shaul wanted Dovid to give him _____ in order to be able to marry the younger daughter
20. Through which exit did Dovid escape when his house was surrounded?
21. How did Michal make the guards think that Dovid was still in the house?
22. How did Michal defend her actions to her father?
23. Where did Dovid go when he escaped?
24. What happened to the people Shaul sent to bring Dovid back after he escaped?
25. What happened to Shaul when he personally went to get Dovid?

26. How do Rashi and the Metzudas Dovid explain Shaul's removing his clothes?
27. Which feast was taking place on the day Shaul noticed Dovid's absence?
28. What excuse was Yehonasson supposed to tell his father regarding Dovid's absence at the feast?
29. In the covenant Dovid made with Yehonasson, what did Dovid commit himself to do?
30. What was to be the signal if Dovid's life was in danger?
31. What was to be the signal if it was safe for Dovid to return?
32. What does Rashi say about how Shaul met his wife?

PART II Mefarshim 12 questions 2 pts each (24 pts)

1. If שלוחי מצוה אינן גזוקין, why was Shmuel fearful of going to anoint Dovid?
2. In what type of receptacle was the anointing oil when Shmuel anointed Dovid?
3. According to the Redak and Abarbanel, was the anointing done in secret or in public?
4. What did Shaul want to know when he asked whose son was Dovid?
5. What was the concern about Dovid raised by Doeg HaAdomi?
6. Who resolved this concern and how did he convince everyone of his position?
7. What did Dovid use for the kiddushin to Meirav and why was this a problem?
8. What did Dovid do differently when he did kiddushin to Michal?
9. What were Shmuel and Dovid planning when Dovid fled to Shmuel in נדירות ברמה?
10. What connection did we make by the way Shaul behaved with the נביאים and the approach one should ideally take towards Tefilla?
11. How does the Redak explain why Yehonasson thought Dovid's life was not in danger when Shaul had already tried to kill him several times?
12. Why do we mention Dovid during Kiddush Levana?

שמואל א:כא-כו

Part I. General Questions (2 pts each)

1. What was the name of the Kohen Gadol in Nov?
2. What kind of food did the Kohen Gadol give Dovid?
3. Who overheard the conversation between Dovid and the Kohen Gadol and told Shaul?
4. Which weapon did Dovid take from this place?
5. How did Dovid escape from אכיש מלך גת?
6. What name does Dovid call אכיש מלך גת in Tehillim?
7. What did Dovid do with his family while he was in hiding? What happened to his family?
8. Why was the fact that the Kohen Gadol asked of the Urim v'Tumim important evidence to Shaul in finding the Kohen Gadol guilty of treason?
9. Who escaped the massacre of the Kohanim?
10. How did Dovid have access to the אוריים ותומים while hiding as a fugitive?
11. Which city twice revealed Dovid's whereabouts to Shaul?
12. How was Dovid saved at סלע המחלקות when he was nearly caught by Shaul?
13. What were the two times Dovid had an opportunity to kill Shaul?
14. Why did Shaul enter the cave where Dovid was hiding?
15. Where is Shmuel buried (name of city)?
16. What was the name of Naval's wife?
17. Why was Naval hosting a barbecue?
18. What was Dovid's request of Naval sent by Dovid's messengers?
19. What favor had Dovid's men been doing for Naval?
20. Translate משחין בקיר
21. What happened to Naval's widow?
22. Who volunteered to sneak up on Shaul's camp with Dovid?
23. What were the two things Dovid took from Shaul?
24. Why did Dovid decide to take the two things from Shaul by himself and not allow the volunteer to do it?
25. To whom did Dovid call first to show that he had successfully taken the spear and flask?

Part II Mefarshim (2 pts each)

1. What is the source that one should not speak *lashon hora* even if pressured to do so by an important person?
2. What is the source that it is prohibited to say *lashon hora* even if the person about whom one is saying the *lashon hora* would not be embarrassed by his actions?
3. In what area does the Midrash say the generation of Achav was superior to the generation of Dovid?
4. What was the *צניעות* displayed by Shaul which was seen by Dovid?
5. Which perek of Tehillim do we recite often in yeshiva which deals with an incident in the perakim we are learning?
6. How does Rashi explain *מרשעים יצא רשע*?
7. Write two of the three reasons given by the Redak as to how Shaul knew that Dovid would be king? Reason One
8. Reason Two
9. How does the Malbim explain why Dovid's anointing had to have been public knowledge at the time of the incident with Naval?
10. What was especially inappropriate about Naval's celebration?
11. What is the real reason Naval did not show respect for Dovid?
12. What was Naval's wife's argument to Dovid which convinced him not to kill her husband?
13. How does the Gemara explain how Michal was permitted to Dovid after she was given to Palti ben Layish?
14. How does the Rashba explain why Michal was permitted?

שמואל א:כז-לא

Part I (basic questions ch. 27-31 – 1 pt each)

1. What happened the first time Dovid went to Achish King of Gas?
2. What was the *baalas Ov*'s reaction when the disguised Shaul asked her to raise up the dead?
3. What was the one piece of good news Shmuel gave Shaul (Rashi)?
4. How did the woman react when she saw Shmuel rising?
5. Dovid returned to Tziklag to find it had been raided by _____
6. What did Dovid do to decide whether to pursue the raiders?
7. The Kohen with Dovid was _____ ben _____.
8. How many of Dovid's 600 men crossed Nachal Besor to continue the pursuit?
9. Who told Dovid where the raiders were camped?
10. How did this person happen to be there at that time?
11. What were the two conditions stipulated by the person before he would tell Dovid where the enemy was camped?
12. What was the *חוק ומשפט* established by Dovid on that day?
13. What did Dovid do with his share of the plunder?
14. What was the sound argument of the other Plishti kings to explain why they did not trust Dovid even though he was a fugitive from Israel?
15. What was the name of the mountain where Shaul was defeated?
16. Shaul was first discovered by what type of enemy warriors?
17. How did Shaul die?
18. What did Shaul's weapons bearer do when he saw Shaul dead?
19. What happened in *בית שאן*?
20. Why did the people of Yavesh Gilad risk their lives to retrieve Shaul's body?

PART II (mefarshim ch 27-31 – 2pts each)

1. What is the opinion of the Rambam regarding the reality of speaking to the dead through mediums such as Ov?
2. According to the *העמק דבר*, is it permitted to seek help from a baalas Ov when one's life is in danger?
3. What connection is there between the 400 raiders who were able to escape from Dovid and a similar number of people mentioned in the Chumash?

4. The חק ומשפט established by Dovid was really instituted much earlier. By whom?
5. What are the two points of the Redak to justify Shaul's taking of his own life? Point One
6. Point Two
7. What do we learn from the story of R. Chanina b. Tradyon regarding taking one's life to avoid pain?

מבחן שמואל ב פרקים א-ז

General Questions (Year One: 2 pts each; Years 2-4 1.5 pts each)

1. Who was the person who informed Dovid of Shaul's death?
2. On which mountain did the man say the battle took place?
3. What did the man say was his role was in Shaul's death?
4. Which two pieces of evidence did the man bring to Dovid to prove that Shaul was dead?
5. What did Dovid do to this person?
6. In which city did Dovid first establish his kingdom?
7. How many years did Dovid rule in this city?
8. What was the name of Shaul's son who claimed he was king?
9. The name of the general who remained loyal to the forces of Shaul was _____ ben _____.
10. The name of the general of Dovid's army was _____ ben _____.
11. Which event sparked the first battle between Dovid's troops and the troops of Shaul's son?
12. The name of the person killed by the general of the forces loyal to Shaul was _____ ben _____.
13. What event caused the opposing general to switch sides and approach Dovid?
14. What condition did Dovid make for agreeing to meet with this general?
15. Who was פלטיאל בן ליש?
16. How did the son of Shaul who was king in opposition to Dovid die?
17. Who was Mefiboshes?
18. How old was Dovid when he first became king?
19. How many years did Dovid reign combined in Chevron and Yerushalayim?
20. Which foreign king helped Dovid build his palace?
21. During the second battle of Emek Refaim, what was the sign when the ambush should attack?
22. What was the name of the city where the ארון was kept before Dovid came to retrieve it?
23. In whose house had the ארון been kept before Dovid came to bring it to his city?
24. How did Dovid transport the ארון the first time he tried to bring it?
25. What tragedy happened on the way? To whom?
26. After the tragedy, to whose home did Dovid send the ארון?
27. What did Dovid's wife Michal say to him after Dovid brought the ארון to Yerushalayim?
28. How was Michal punished?
29. What was the reason Dovid gave for wanting to build the Beis HaMikdash?
30. Which Navi informed Dovid he would not be allowed to build the Beis HaMikdash?

PART II Mefarshim (2 pts each)

1. What proof did we bring from Talmud Bavli that we can accept converts from Amalek?
2. How does the Rambam justify the killing of the one who claimed to have killed Shaul even though the only evidence was his own confession?
3. How does the Meshech Chochma explain why this person was executed on his own confession?
4. What are the two possible reasons given by the Gemara why Avner was punished?
5. Other than wanting his wife back, what other consideration does the Malbim say went into Dovid's request that his wife Michal be returned to him?
6. What was Yoav's justification for killing Avner?
7. Why wasn't Avner considered to be acting in self-defense?
8. What reason does the Redak give for Yerushalayim not being captured until Dovid dis so at this time?
9. How does Rashi explain the significance of the blind and lame idols?
10. What is the Ralbag's creative interpretation of the blind and lame idols?
11. Other than wanting his wife back, what other considerations does the Malbim say went into Dovid's request that his wife Michal be returned to him?

12. What was Yoav's justification for killing Avner?
13. Why wasn't Avner justified in killing Asael in self-defense?
14. Who was Ittai Hagitti and what role did he play in plundering the Plishtim?
15. What was the halachic error made by Dovid the first time he transported the ארון?
16. How does the Redak explain how Dovid made such an obvious error?
17. Why was it wrong to try to catch the ארון?
18. What did Dovid do wrong to warrant him making such an obvious error?
19. Which part of our daily tefilla did Dovid compose when he brought the ארון to Yerushalayim?
20. What are the two requirements stated by the Malbim for building the Beis HaMikdash?
21. What reason does Dovid tell Shlomo in Divrei HaYomim for his not being allowed to build the Beis HaMikdash?
22. How does the Malbim reconcile that reason with the reasons stated in Shmuel II?

מבחן שמואל ב פרקים י-יד

PART I Basic questions

1. Why did Dovid punish Moav?
2. What percentage of the Moav captives did Dovid kill?
3. Which river did the king of Aram Tzovah try to take control of?
4. What did Dovid do with the plunder he was amassing as a result of his conquests?
5. How did Dovid gain renown and fame for an act he did after the battles with Aram?
6. What was the name of Yonason's surviving son?
7. Who told Dovid about this surviving son (person's name)?
8. What was Dovid's motivation to send emissaries to the new king of Ammon?
9. What did the king's ministers say was the real reason Dovid sent these emissaries?
10. What did the king of Ammon do to embarrass the emissaries?
11. What did Dovid tell the embarrassed emissaries to do?
12. Which nation did Ammon hire to help fight Israel?
13. Who was Yoav's second in command in this battle?
14. Which nation was under siege by Yoav and the army while the events of BasSheva and Uriah unfolded?
15. What did Uria say to explain his refusal to go home?
16. After which interval did Dovid marry Bassheva?
17. What was the name of the Navi sent to rebuke Dovid for the BaSheva incident?
18. In the משל, given by the Navi, what did the rich man take from the poor man?
19. What two forms of punishment did Dovid decree upon the rich man?
20. What was Dovid's two-word response to the rebuke of the Navi?
21. Through which four of his children was Dovid punished?
22. Describe Dovid's actions when the baby became ill?
23. What was Dovid's strange behavior upon learning of the baby's death?
24. What was Dovid explanation of his behavior?
25. What was the strategy suggested to Amnon by his cousin to get him to be with Tamar?
26. What did Avshalom say to Amnon when he heard what had happened?
27. How many years after this incident did Avshalom have Amnon killed?
28. What false report did Dovid hear about this murder?
29. Why did Avshalom chose the king of Geshur as a place of refuge?
30. How many years did Avshalom stay in Geshur?
31. Who sent the woman to Dovid?
32. What did she say her family wanted her to do?
33. What was her intended real message to Dovid?
34. What did Dovid at first agree to do regarding Avshalom and what did he not agree to do?
35. Avshalom's beauty was primarily in which physical feature?
36. How did Avshalom get Yoav to agree to speak to Dovid again on his behalf?

PART II Mefarshim

1. Why does the Rambam pasken that the territories in the north (present day Syria) captured by Dovid did not have kedushas Eretz Yisrael?

2. Under what circumstances does the ר"ם as brought down by הגהות מיימוני allow doing chessed with Ammon?
3. What is the question asked by the Kessef Mishna on this?
4. Iain why Dovid was not technically transgressing adultery How does the Gemaraexp?
5. What is the machlokes Rashi and Tosafos regarding the mechanism of soldiers giving a "get" to their wives?
6. What is the reason given in the Gemara why Uriah was חייב מיתה?
7. How did we explain the famous Medrash of Adam HaRishon giving 70 years of his life to Dovid?
8. When and how did HaShem inform all of Israel that Dovid's sin was forgiven?
9. How does the Gemara explain Tamar's saying to her brother Amnon that their father would allow them to marry?
10. What question do Tosafos ask from this Gemara on Rashi's opinion regarding יפת תואר?
11. How does the Malbim explain the hatred Amnon had for Tamar?
12. What halacha regarding the prohibition of hating another Jew does the Rambam learn from our unfortunate story?
13. How do Chazal understand why Avshalom let his hair grow?
14. What were the two times when Dovid was given a message through a parable?

מבחן שמואל ב טו-כא

PART I GENERAL QUESTIONS 1.5 points each

1. When the possuk begins the Avshalom story by saying "after 40 years", after 40 years from when?
2. In which city did Avshalom declare himself to be king?
3. Which famous advisor of Dovid sided with Avshalom?
4. Who did Dovid leave behind to watch the house?
5. On his way out of Yerushalayim, fleeing Avshalom, what instructions did Dovid give regarding the ארון?
6. What were the names of the two kohanim who accompanied Dovid?
7. Who did Dovid tell to go back to Yerushalayim to counter the advice of Avshalom's brilliant advisor?
8. Who cursed Dovid when he was fleeing Yerushalayim?
9. Who wanted to kill the person who was cursing Dovid?
10. What was Avshalom's famous advisor's strategy regarding pursuing Dovid?
11. What did Avshalom's famous advisor do when Avshalom decided not to follow his advice?
12. What was Dovid's friend's advice?
13. What were the 3 steps in the pipeline for Dovid's friend to send a message to Dovid?
14. What was the name of the General of Avshalom's army?
15. What were the names of the three Generals of Dovid's army when they went to face Avshalom's forces?
16. What was the special instruction given by Dovid to his generals regarding Avshalom?
17. What "killed more men" than Dovid's soldiers?
18. How did Avshalom get caught?
19. Who informed Dovid of the victory?
20. Who informed him of the death of Avshalom?
21. Why did the soldiers feel the need to sneak back into the city?
22. What did Yoav tell Dovid would happen if Dovid did not go out to greet the people?
23. What message did Dovid send to the general of Avshalom's now defeated army?
24. How did this general die?
25. What argument did the rest of Israel have with the tribe of Yehuda when Dovid returned victoriously as king?
26. From which tribe was Sheva ben Bichri?
27. What did Dovid do with the pilagshim who were violated by Avshalom?
28. Why were the Givonim angry?
29. What did the Givonim ask of Dovid?
30. Who did Dovid protect from hanging?

31. How many sons of הרפה were killed?
32. Who saved Dovid from ישיבי בנוב?

PART II Mefarshim 2 pts each

1. What incident does the Malbim say Dovid was referring to when he wrote the following possuk אָנִי שָׁכַבְתִּי וְאִישׁנָה הִקְיִצְוֹתַי כִּי ה' יִסְמְכֵנִי
2. When one wishes a friend well upon embarking on a trip should he say לך שלום או בשלום?
3. What was the relationship between Shimi ben Gera and Shlomo HaMelech?
4. When Dovid was cursed and called איש הדמים, what was this referring to according to the Redak?
5. According to the Perashas Derachim?
6. What was it that the Kohen Gadol of Nov did for Dovid that convinced Shaul that the Kohen was guilty of treason?
7. How did we explain why this was not really treason?
8. Who was the woman who saved Dovid's spies by hiding them in the well?
9. Which tzadikim were her descendants?
10. What is the real reason why Avshalom did not cut himself down?
11. What is the name of the memorial Avshalom built for himself?
12. What does the phrase דברים הנכרים mean in the context of Hilchos Lashon Hora?
13. What were the דברים הנכרים in the unfortunate issue of Dovid's accepting lashon hora against Mefiboshes?
14. What was Dovid's original verdict when he heard the Lashon Hora and what was his final verdict?
15. How does the Rambam pasken regarding the question of the enemy threatens to kill the entire city unless a specified person is given over to them for execution? When does the Rambam say it is permitted to hand over the person and when would it be prohibited?
16. What example of this do we have from the Navi we learned?
17. Why did Dovid decree that it was prohibited to marry a Givoni convert?
18. What is the Gemara's conclusion regarding how Dovid saved Mefiboshes ben Yonasson from being one of the seven descendants of Shaul to be hung?
19. How can one justify, in the case of the seven descendants of Shaul who were hung, violating the halachos of not punishing sons for father's sins and the halacha of burial?
20. What resulted from Dovid's decision to leave the bodies hanging?

מבחן שמואל ב' כב-כד מלכים א א-יא

PART I Basic questions from Shmuel II:22 thru Melachim I:11. 40 pts. 1 pt each

1. Which Navi gave Dovid three choices for punishment?
2. What were the 3 choices given to Dovid? (No partial credit)
3. Why did Dovid choose what he chose?
4. Where in our Tefilla do we recite this possuk?
5. What was the name of the owner of the גורן which was to be the future site of the מזבֿח?
6. What was the name of the maiden who was hired to care for Dovid in his old age?
7. Who told BasSheva to go to Dovid and remind him of his oath that Shlomo would be king?
8. Where was Shlomo anointed?
9. Who were the Navi and Kohen Gadol at this anointing? (no partial credit)
10. Who were the two people Dovid wanted Shlomo to ensure they do not die in peace?
11. Who acted as Shlomo's executioner?
12. Whose children did Dovid want Shlomo to take care of?
13. How many years was Dovid king?
14. What did Adoniyahu ask of BasSheva?
15. Which curse was fulfilled when Shlomo banished Evyasar?
16. What was Shlomo's decree regarding Shimi?
17. What happened that caused Shimi to violate the decree?
18. Who was the first of the Shlomo's "gentile" wives?
19. How old was Shlomo when he became king?
20. Which foreign king helped Shlomo obtain material for building the Beis HaMikdash?

21. How many years after leaving Mitzrayim did Shlomo begin building the Beis HaMikdash?
22. What was the miracle of the keruvim built by Shlomo (Rashi)?
23. What was the name of Shlomo's primary craftsman?
24. What did Shlomo bring into the new Beis HaMikdash which he immediately buried (Rashi)?
25. What was pushing out against the פרוכת of the קדש קדשים?
26. What does Rashi say is meant by Shlomo's tefilla that all tefillos should go דרך העיר?
27. What did Shlomo give Chiram King of Tzor for the supplies he had sent?
28. What was the gift Paroh gave to his daughter who was married to Shlomo?
29. Who did Shlomo draft for the labor to build his many projects?
30. Which area of Yerushalayim did Shlomo build up in order to build a palace for bas-Paroh?
31. Where did Shlomo build a fleet of ships?
32. Who provided trained sailors for these ships?
33. What did these ships bring back from Ophir?
34. Who came to test Shlomo with riddles?
35. Of what material was Shlomo HaMelech's throne?
36. How many steps to the throne?
37. Which animal figures lined the steps?
38. What were the two times HaShem had spoken directly to Shlomo?
39. Who was the Navi who gave Shlomo the message that he would be punished?
40. What was the reason given for not giving this punishment in Shlomo's lifetime?

PART II Mefarshim from Shmuel II:22 thru Melachim I:11. 17 pts. 1 pt each

1. What are two of the three ways the Gemara interpreted Dovid's wanting to "drink water from the well of Beis Lechem"? One way:
2. Second way:
3. Where in the Beis HaMikdash do we find an example of the prohibition of counting people?
4. How does the Ramban understand the sin committed when Dovid had Yoav take a census of the people?
5. What support does the Kesef Mishna bring to the Rambam who holds that a king is limited to 18 wives including pilagshim?
6. What was the conclusion of the Gemara as to the reason why Yoav deserved execution?
7. What prompted Shlomo to decide Adoniyahu deserved execution. Explain why.
8. What is Malbim's explanation as to how Shlomo knew who was the real mother?
9. What is the Meiri's creative understanding of what was involved between the two women who claimed the live baby was theirs?
10. Although the possuk uses the round number of 3 for the value of π , how does the Navi show us the true value of π ?
11. What was unique about the way Shlomo asked HaShem to treat the tefillos of non-Jews in the Beis HaMikdash?
12. What was the halachic justification to eat on Yom Kippur during the Chanukas haBayis?
13. How was Shlomo allowed to sign a treaty with the King of Tzor?
14. How does the Ra"n understand the prohibition upon a king to accumulate much gold and silver?
15. What support did the Gemara bring from the pessukim to show that Shlomo could not have literally committed the sins attributed to him?
16. Why does the Navi say that Shlomo "did bad in the eyes of HaShem"?
17. How does the Rambam explain why the Navi says that Shlomo married gentile women if he indeed converted them (hint: explain what happened in the beginning and at the end)?

SCHEDULE FOR 5773-4
MELACHIM I:11-22; MELACHIM II

Note: Everyone's cumulative questions include tests from beginning of this year

Thursday	Perek	Cumulative
Aug 29	11	
Sep 12	12	
Oct 3	13	
Oct 10	14/15	
Oct 17	15/16	
Oct 24	16/17	
Oct 31	18	
Nov 7	Test	Years 2-4 Shmuel II Melachim I part I
Nov 14	19	
Nov 21	20	
Wed, Nov 27	21	
Dec 5	22	
Dec`12	1,2	
Dec 19	2,3	
Dec 26	X	
Jan 2	4	
Jan 9	Test	<ul style="list-style-type: none"> • Year 2 Shmuel II Melachim I part I • Years 3,4 Shmuel I
Jan 16	5,6	
Jan 30	6,7	
Feb 6	8/9	
Feb 13	10/11	
Feb 20	12/13	
Feb 27	14/15	
Mar 6	15/16	
Mar 13	Test	<ul style="list-style-type: none"> • Year 2 Shmuel II Melachim I part I • Years 3,4 Shmuel I
Mar 20	17	
Mar 27	18/19	
Apr 3	19/20	
May 1	21	
May 8	22	
May 15	23	
May 22	24	
May 29	25	
Wednesday, June 11	Final	<ul style="list-style-type: none"> • Year 2 Shmuel II Melachim I part I • Year 3 Shmuel I, Shmuel II Melachim I part I • Year 4 Yehishua, Shofetim, Shmuel I, Shmuel II Melachim I part I